

Département d'économie
appliquée de l'ULB

Solvay Brussels School
Economics & Management

Studie over de belasting op grote vermogens

gerealiseerd in opdracht van het Federaal Planbureau

Thérèse BASTIN¹, Benoît BAYENET², Ilan TOJEROW³
en Magali VERDONCK⁴

Juli 2023

¹ therese.bastin@ulb.be

² benoit.bayenet@ulb.be

³ ilan.tojerow@ulb.be

⁴ magali.verdonck@ulb.be

Dankwoord

We danken Étienne de Callataÿ (Orcadia Asset Management), Jan De Mulder (NBB), Maite de Sola Perea (NBB), François Henneaux (ULB & Arteo Law SRL) en Christian Valenduc (FOD Financiën) voor hun waardevolle hulp bij het opstellen van dit rapport.

We bedanken ook de leden van het Begeleidingscomité voor hun constructieve feedback.

Het voorliggende rapport werd oorspronkelijk geschreven in het Frans. De vertaling naar het Nederlands werd uitgevoerd door het Federaal Planbureau. De auteurs zijn niet verantwoordelijk voor eventuele fouten in de vertaling.

Inhoudstafel

Synthese	4
1. Inleiding	7
2. Context	7
3. Definitie van het nettovermogen	9
3.1. Kwalitatieve definitie OESO	9
3.2. Kwantitatieve definitie van het nettovermogen in België	11
3.2.1. Methoden om het vermogen op geaggregeerd niveau te berekenen en te schatten	12
3.2.2. Mogelijke nieuwe schattingen voor België	22
3.2.3. Wat is de beschikbaarheid van individuele gegevens voor de effectieve toepassing van een Belgische NVB?	25
4. Wat is de netto vermogensbelasting?	29
4.1. De begrippen die in dit rapport worden gebruikt met betrekking tot vermogensbelasting ..	29
4.2. Vormen van vermogensbelasting	30
4.3. De toepassing van de netto vermogensbelasting in de wereld	31
4.3.1. De NVB ten opzichte van andere vermogensbelastingen in de wereld	31
4.3.2. NVB-ontvangsten in Europa	35
4.3.3. De verschillende ontwerpen van de NVB in Europa	36
4.4. De belasting van het vermogen in België	41
4.4.1. Beschrijving van de vormen van vermogensbelasting in België	42
4.4.2. Ontvangsten uit de vermogensbelasting in België	50
4.4.3. Taks op de effectenrekeningen	53
5. Effecten en risico's verbonden aan het belasten van het nettovermogen	55
5.1. Gedragseffecten	55
5.1.1. Korte- en middellangetermijneffecten: belastingontduiking en -ontwijking	57
5.1.2. Effecten op lange termijn: werkelijk gedrag	58
5.2. De risico's	62
6. Conclusie	63
7. Bibliografie	65
8. Bijlagen	69
Bijlage A: Typologie van de vermogensbelastingen	69
Bijlage B: Analyseresultaten	74

Synthese

Het onderwerp van deze studie is de netto vermogensbelasting, ook bekend als 'belasting op de rijken', 'miljonairstaks' of 'vermogensbelasting'. Maar wat is deze belasting precies?

De belastbare basis voor deze belasting is het nettovermogen van de huishoudens, d.w.z. de som van alle financiële en niet-financiële activa van een huishouden (brutovermogen) minus het bedrag van de schulden. Financiële activa omvatten aandelen, obligaties, bankrekeningen en contant geld, terwijl niet-financiële (of reële) activa tastbare goederen zijn en woningen, voertuigen en waardevolle voorwerpen zoals juwelen, kunst en collecties omvatten. De schuld is het bedrag van de leningen die zijn aangegaan om persoonlijke of professionele onroerende goederen of activa te verwerven.

Het vermogen kan worden belast via het inkomen dat het genereert of wanneer het wordt overgedragen (erfenis, verkoop, enz.), maar in het specifieke geval van de netto vermogensbelasting, die in dit rapport NVB wordt genoemd, wordt het *bezit* van dit nettovermogen bedoeld.

Zodra deze elementen zijn vastgesteld, kan een netto vermogensbelasting vele vormen aannemen, afhankelijk van de beleidskeuzes die worden gemaakt op het gebied van belastingtarief – progressief of niet – belastingdrempel, vrijstellingen, enz. Internationale ervaringen met NVB's tonen een grote verscheidenheid aan ontwerpen.

Uit die ervaringen blijkt ook dat dit belastingtype in de loop der tijd sterk aan populariteit heeft ingeboet: in 1990 werd het nog in 12 OESO-landen toegepast, terwijl dat sinds 2018 nog slechts in 3 landen het geval is. De vraag rijst dan ook waarom er tegenwoordig zoveel over dit onderwerp wordt gesproken, van de Amerikaanse presidentscampagne tot de programma's van Belgische politieke partijen?

De eerste verklaring voor deze hernieuwde belangstelling is de voortdurende concentratie van rijkdom – synoniem voor vermogen in dit rapport – sinds het midden van de jaren 1980, in België en in de wereld in het algemeen. In 2021 bezaten wereldwijd de 0,01% rijkste huishoudens 11% van het totale vermogen, vergeleken met 7% in 1995. In België bezitten de 10% rijkste huishoudens 59% van het totale nettovermogen (Engel et al., 2022). Deze concentratie is groter dan die van de inkomens uit arbeid en dit wordt steeds minder sociaal aanvaard.

De tweede verklaring is de verslechtering van de overheidsfinanciën als gevolg van de gezondheidscrisis en de crisis in Oekraïne, en door de investeringsuitdagingen voor overheden om de economie koolstofvrij te maken. De eerste vermogensbelasting in België die werd ingevoerd om de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog te financieren, werd trouwens vanuit hetzelfde type noodzaak ingegeven.

Om het Belgische debat over deze belasting naar een hoger niveau te tillen, ontbreekt er vandaag nog heel wat informatie. Vooraf is het nodig om het onderwerp duidelijk af te bakenen om geen dovemansgesprek te voeren. Het is ook nuttig om de schattingen van de vermogensverdeling van de huishoudens in België en de gegevens over de potentiële inkomsten van een dergelijke belasting te actualiseren. Het is verder belangrijk om na te gaan onder welke voorwaarden een NVB haalbaar is, en in het bijzonder welke individuele gegevens of per huishouden momenteel beschikbaar zijn over het vermogen. Die informatie is essentieel voor een rechtvaardige uitvoering. Tot slot is het essentieel om de economische effecten en risico's van de NVB in te schatten om de impact op de economie te becijferen en eventuele ondersteunende maatregelen te overwegen.

Deze studie geeft antwoorden op de verschillende aspecten van de geformuleerde vragen.

De NVB, zoals hierboven gedefinieerd, is slechts een van de mogelijke vormen van vermogensbelasting. Het onderscheidende kenmerk is dat deze belasting gericht is op het *bezit* van vermogen, zoals vermeld, maar ook het vermogen in zijn *geaggregeerde* dimensie benadert. Dit staat in contrast met de huidige situatie in België, waar vermogen wordt belast via diverse belastingen op verschillende bestanddelen van het totale vermogen, soms in verhouding tot het bezit van het vermogen, maar ook via inkomsten uit activa en de overdracht van activa. Er moet worden opgemerkt dat het impliciete belastingtarief dat voortvloeit uit de volledige Belgische belasting op kapitaal wordt geschat op 38%, het op één na hoogste tarief in de Europese Unie na Frankrijk (60%), en op de voet gevolgd door Denemarken (37,7%) (EC, 2022).

In drie recente studies is onderzocht hoeveel inkomsten een NVB voor België zou kunnen genereren. Kapeller et al. (2021) en Apostel et al. (2022) becijferen dit bedrag tussen 6,6 en 43,1 miljard euro, of respectievelijk 1,6% en 10,8% van het bbp, voor een vermogen in bezit van de top 1% geschat op ongeveer 25% van het totale vermogen. Deze zeer ruime marges zijn maar weinig bevredigend. Bij gebrek aan precieze gegevens zijn ze gebaseerd op een combinatie van benaderingsmethoden. We zijn van mening dat de becijfering meer in detail kan worden uitgevoerd en stellen een methode voor die onder andere de resultaten van de HFCS-enquête (Enquête van de Europese Unie over het financiële gedrag van de gezinnen), de lijst van rijkste Belgen opgesteld door een economisch tijdschrift en de kapitalisatiemethode van de inkomsten uit vermogen combineert. Deze tijdrovende en gegevensintensieve oefening valt echter buiten het bestek van dit rapport.

Het schatten van het bedrag en de verdeling van het totale vermogen en de inkomsten van een potentiële NVB is zo moeilijk omdat er geen nauwkeurige en volledige gegevens beschikbaar zijn over het vermogen van de Belgische huishoudens. Uit een analyse van de beschikbare gegevens blijkt dat sommige ervan al bekend zijn bij de FOD Financiën omdat ze de belastbare basis vormen voor bestaande belastingen, andere worden verzameld en gecentraliseerd, bij bijvoorbeeld het Centraal Aanspreekpunt van de Nationale Bank (bijvoorbeeld bankdeposito's), maar zijn niet volledig toegankelijk zonder een wijziging in de wetgeving, en nog andere blijven volledig onder de radar, zoals aandelen in privébedrijven die niet beursgenoteerd zijn, schuldvorderingen of waardevolle voorwerpen. Het is ook zo dat zelfs als er gegevens aanwezig zijn, zoals informatie over onroerende activa, deze soms gedateerd zijn en niet overeenkomen met de reële huidige waarde van de activa. Om een echte NVB te introduceren, zouden de belastingplichtigen dus eerst zelf hun nettovermogen moeten aangeven of zouden administratieve gegevens moeten worden ingezameld bij financiële tussenpersonen of andere derden (bijvoorbeeld verzekeringsmaatschappijen).

De toepassing van een nieuwe belasting vereist niet alleen gegevens over de belastbase basis, maar ook een correct beeld van de verwachte economische effecten en de bijbehorende risico's. Via een literatuuroverzicht op basis van buitenlandse ervaringen met NVB's konden we vaststellen dat de keuze voor de ene of de andere methode voor het verzamelen van ontbrekende gegevens over het vermogen van huishoudens niet onbelangrijk is. Het verzamelen van administratieve gegevens brengt verzamelen en controlekosten met zich mee voor overheden en derden, en internationale voorbeelden tonen aan dat het gebruik van aangegeven gegevens huishoudens kan aanmoedigen om een te laag reëel bedrag van hun activa aan te geven (of het bedrag van hun schuld op te blazen), wat leidt tot belastingontduiking en uiteindelijk tot een vermindering van het verwachte herverdelingseffect.

Er zijn andere gedragingen waargenomen waar een NVB is ingevoerd, zoals belastingontwijking (of belastingconstructies) op korte termijn en migraties of gedragsveranderingen op het gebied van sparen

of arbeidsaanbod op langere termijn. Deze effecten zijn gekwantificeerd, maar aangezien de resultaten sterk afhankelijk zijn van het ontwerp van de NVB in kwestie en de fiscale en geografische context van elk land, kunnen ze alleen worden beschouwd als een indicator voor de Belgische besluitvormers. Tot slot bestaat het risico van dubbele of zelfs driedubbele belasting, wat gevolgen heeft voor de maatschappelijke aanvaardbaarheid van de belasting.

Er bestaan oplossingen om deze risico's te verminderen, maar deze brengen meestal kosten met zich mee in termen van rechtvaardigheid, en een afweging tussen rechtvaardigheid en efficiëntie lijkt altijd onvermijdelijk. Het lijkt erop dat dergelijke oplossingen niet hebben volstaan om de meeste landen die de NVB toepassen ervan te overtuigen om deze na verloop van tijd te handhaven.

In het geval van België is er een bijkomend risico dat verband houdt met de versnippering van de vermogensbelasting over de verschillende beleidsniveaus. Een federale NVB zou bijvoorbeeld onder andere onroerende activa belasten – activa die al belast worden via het regionale niveau. Als de NVB deze regionale belastingen zou vervangen – anders zou het impliciete belastingtarief op vermogen een ongekend niveau bereiken – zou er moeten worden onderhandeld over financiële transfers om de gewesten te compenseren voor het verlies aan inkomsten en zouden deze laatste een deel van hun fiscale autonomie verliezen, wat indruist tegen de trend van de recente institutionele hervormingen.

De conclusie van onze analyse is dat als het idee van een NVB zich zou concretiseren, er niet valt te ontkomen aan belangrijke vragen over hoe de ontbrekende gegevens te verzamelen, over het ontwerp van de belasting en over hoe de bijbehorende risico's te verminderen. De plaats van een dergelijke NVB in het Belgische belastinglandschap is een andere cruciale keuze met, in alle gevallen, delicate gevolgen.

Geconfronteerd met een eventuele wens om de hoogste inkomens meer te laten bijdragen, maar rekening houdend met de problemen en moeilijkheden die in deze studie werden geïdentificeerd, zal het debat misschien evolueren in de richting van het zoeken naar minder globale of minder symbolische maar ook minder problematische alternatieven. De jaarlijkse taks op de effectenrekeningen was een stap in die richting en zou bijvoorbeeld kunnen worden aangevuld met andere belastingen op het bezit van activa, zoals onroerende activa, of op inkomsten uit financiële activa, zoals roerende meerwaarden. Deze opties werden al geopperd door de Waalse Raad voor Belastingen en Financiën en de Hoge Raad van Financiën.

1. Inleiding

Deze studie heeft tot doel een antwoord te geven op de volgende vragen van het Federaal Planbureau:

1. Hoe kan het nettovermogen van een huishouden worden gedefinieerd?
2. Wat zijn de problemen bij het kwantificeren van dit concept op basis van microgegevens en welke gegevensbronnen zijn beschikbaar voor België?
3. Wat zijn op basis van een literatuuroverzicht en buitenlandse ervaringen, de verwachte effecten van een belasting op grote vermogens, zowel op micro-economisch als op macro-economisch niveau op middellange en lange termijn?

Om deze vraag te beantwoorden, schetsen we in deel 2 eerst de context en splitsen we vervolgens de definitie van het nettovermogen van huishoudens op in een kwalitatieve en een kwantitatieve definitie. De kwalitatieve definitie is gebaseerd op de algemeen aanvaarde OESO-definitie. De kwantitatieve definitie wordt opgesplitst in een geaggregeerde (of macro-economische) component en een individuele (of micro-economische) component. Voor de geaggregeerde component worden de resultaten van eerdere kwantitatieve schattingen gepresenteerd en worden mogelijkheden voor een nieuwe, meer gedetailleerde schatting onderzocht. Voor de individuele component gebruikt dit rapport de gegevens die momenteel in België beschikbaar zijn voor elk bestanddeel van het nettovermogen van de huishoudens. We zullen verder zien dat een meting van het nettovermogen op micro-economisch niveau wordt beperkt door een reeks hiaten in de gegevens.

Om de analyse van de verwachte effecten van een netto vermogensbelasting (NVB) ten volle te begrijpen, beschrijft deel 4 wat een NVB is. Daartoe situeren we de NVB binnen alle belastingen in het algemeen en binnen de vermogensbelastingen in het bijzonder. Daarna onderzoeken we de vele varianten van deze belasting wereldwijd en de belastinginkomsten die ze genereert. Tot slot identificeren we de verschillende vormen van vermogensbelasting in België op dit moment om een idee te krijgen van de kloof tussen de huidige situatie en een mogelijke NVB in de toekomst, en om een beter idee te krijgen van de mogelijke omvang van de gevolgen van een overgang van de ene situatie naar de andere.

Tot slot geeft het laatste deel een literatuuroverzicht van de verwachte en waargenomen effecten van de NVB op korte, middellange en lange termijn op het gedrag van de belastingbetalers (belastingontduiking, belastingontwijking, migratie, arbeidsaanbod, enz.) en op de samenstelling van hun nettovermogen. Ook de risico's verbonden aan de toepassing van deze belasting worden belicht.

2. Context

Sinds het midden van de jaren tachtig is de concentratie van rijkdom – synoniem voor vermogen in dit rapport⁵ – toegenomen en is deze meer geconcentreerd dan de inkomens. In 2021 bezaten wereldwijd de 0,01% rijkste huishoudens⁶ 11% van het totale vermogen, vergeleken met 7% in 1995 (Chancel et al.,

⁵ In het Engels worden de begrippen vermogen, rijkdom en fortuin niet onderscheiden en uitgedrukt met de term *wealth*. In de rest van de Nederlandstalige versie van dit rapport vermijden we het gebruik van de term rijkdom als vertaling van het concept vermogen.

⁶ Het vermogen van een huishouden komt overeen met alle financiële en reële activa, inclusief onroerende activa. Dit wordt verder in het rapport meer in detail besproken.

2022). In België bezitten de 10% rijkste huishoudens 59% van het totale nettovermogen (Engel et al., 2022).

Deze ongelijke vermogensverdeling geeft aanleiding tot een debat over de legitimiteit van een vermogensbelasting. Het idee om de bevolking met de topvermogens te vragen een extra inspanning te leveren is steeds actueler nu de overheidsfinanciën verslechteren als gevolg van de gezondheidscrisis en de crisis in Oekraïne, en door de investeringsuitdagingen voor overheden om de economie koolstofvrij te maken. Het is hetzelfde type noodzaak dat aanleiding gaf tot de eerste kapitaalbelasting in België, die werd ingevoerd door minister van Financiën Camille Gutt om de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog te financieren⁷.

Een dergelijk belastingbeleid is gebaseerd op de vaststelling dat vermogensongelijkheden niet alleen het algemene welzijn van een bevolking verminderen, maar ook nadelig kunnen zijn voor de democratie doordat de rijksten een bovenmaats deel van de politieke invloed krijgen (Chancel et al., 2022). In navolging van Piketty, die dit idee in 2014 opnieuw onder de aandacht bracht, hebben de Amerikaanse senatoren Elizabeth Warren en Bernie Sanders tijdens de presidentscampagne van 2020 een voorstel voor een vermogensbelasting gelanceerd. Daarnaast kijken steeds meer onderzoekers naar vermogensbelasting als een manier om de schatkist te spekken om de covid-19-crisis aan te pakken (Perret, 2020). Ook in België is het debat opgeflakkerd tijdens de verkiezingen van 2015, toen de PVDA en de PS-wetsvoorstellen indienden om een nieuwe belasting op grote vermogens in te voeren. In 2015 stelde de PS voor om belastingbetalers met een nettovermogen van meer dan 1,25 miljoen euro te belasten tegen progressieve tarieven van 0,40% tot 1,50%. In 2015 en ook in 2019 stelde de PVDA eveneens een progressieve miljonairstaks voor, maar die zou starten vanaf 1 miljoen euro en drie tarieven omvatten, van 1% tot 3%. De drie wetsontwerpen zijn het eens over de vrijstelling voor de eigen woning en voor de beroepsactiva.

Hoewel de naam kan variëren, van ‘belasting op de rijken’ tot ‘miljonairstaks’ of ‘vermogensbelasting’, is de bedoeling dezelfde: in het licht van de groeiende ongelijkheid, degenen met een aanzienlijk *vermogen* meer laten bijdragen. Het kernwoord is *vermogen*, d.w.z. wat een huishouden bezit, met andere woorden zijn activa, in tegenstelling tot zijn inkomen.

Het is belangrijk om erop te wijzen dat er in België al vermogensbelastingen bestaan. Vermogen wordt belast via belastingen op *inkomsten* uit activa (roerende voorheffing, belasting op onroerende inkomens, enz.), op de *overdracht* van activa (successie- en schenkingsrechten, registratierechten, enz.) en op het *bezit* van activa (onroerende voorheffing, taks op de effectenrekeningen, enz.) Het nieuwe aan de belasting in kwestie is dat de belastbare basis de waarde is van alle *bezittingen*, min de schuldenlast. Dit resulteert in wat bekend staat als het *nettovermogen*.

De invoering van een belasting op dit nettovermogen is controversieel, zowel in België als in het buitenland. Dit komt door de vele effecten en risico's die deze belasting kan veroorzaken en de economische verstoringen die ze met zich meebrengen. Als reactie op een NVB kunnen belastingbetalers hun gedrag aanpassen, via belastingontduiking of -ontwijking, door hun spaargedrag te veranderen of door te emigreren naar landen met gunstigere belastingregimes. Bovendien zorgt een jaarlijkse NVB voor extra administratieve en nalevingskosten en voor een potentieel risico op dubbele of zelfs drievoudige belasting.

⁷ Staatsarchieven (2016)

Geconfronteerd met deze afweging tussen rechtvaardigheid en efficiëntie hebben de meeste Europese landen beslist om hun NVB op te geven. Terwijl in 1990 12 landen deze belasting toepasten, is dat nu alleen nog in Spanje, Zwitserland en Noorwegen het geval. De symbolische vermogensbelasting ('ISF', *Impôt de Solidarité sur la Fortune*) van onze Franse burens is onder het mandaat van Emmanuel Macron vervangen door de IFI (*Impôt sur la Fortune Immobilière*), een belasting die zich beperkt tot de onroerende goederen. De hernieuwde vastberadenheid van bepaalde Belgische politieke partijen om een dergelijke belasting in België in te voeren, lijkt dan ook tegen de stroom in te gaan. Met dit in gedachten voerde België in 2018 echter een nieuwe belasting in op het bezit van een vermogensbestanddeel: een taks op de effectenrekeningen. De reden voor een dergelijke belasting was expliciet: om "degenen met de breedste schouders" te laten bijdragen⁸, met andere woorden om het herverdelende karakter van belastingen in België te vergroten. De taks werd in oktober 2019 nietig verklaard omdat deze niet in overeenstemming was met het beginsel van niet-discriminatie (arrest 138/2019 van het Grondwettelijk Hof). Maar in 2021 werd een nieuwe taks ingevoerd: de jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (JTER), waarmee de belastbare basis werd verbreed om tegemoet te komen aan de bezwaren van de Raad van State op het gebied van discriminatie. De aangepaste belasting is voornamelijk gestoeld op een budgettaire bekommernis en heeft geen expliciet herverdelend doel.

Tegen deze achtergrond vindt in België het debat plaats over de relevantie en haalbaarheid van een netto vermogensbelasting.

3. Definitie van het nettovermogen

Zoals zal blijken uit deel 3.1 kan het nettovermogen heel nauwkeurig kwalitatief worden gedefinieerd aan de hand van de OESO-definitie. Het kwantificeren is ingewikkelder (deel 3.2.). Terwijl een macro-economische kwantificering relatief haalbaar is dankzij de verschillende aanvullende methoden die worden beschreven in 3.2.1. en 3.2.2., is een micro-economische kwantificering, d.w.z. op individueel niveau, per belastingbetaler, afhankelijk van de toegang tot individuele gegevens met betrekking tot alle elementen die deel uitmaken van het vermogen, iets wat momenteel niet mogelijk is (3.2.3.).

3.1. Kwalitatieve definitie OESO

In het gewone taalgebruik verwijst vermogen naar de economische middelen in de vorm van activa en schulden, zowel op macro-economisch niveau⁹ als op micro-economisch niveau.

In dit rapport bestuderen we het vermogen, maar enkel het deel dat betrekking heeft op huishoudens, waarbij het vermogen van een huishouden wordt uitgedrukt in *nettoterminen*. **Het nettovermogen van een huishouden is de som van alle financiële en niet-financiële activa in het bezit van een huishouden (brutovermogen) minus het bedrag van de schulden op een bepaald moment (OESO, 2013).** Financiële activa omvatten aandelen, obligaties, bankrekeningen en contant geld, terwijl niet-financiële (of reële) activa tastbare goederen zijn en woningen, voertuigen en waardevolle voorwerpen zoals juwelen, kunst en collecties omvatten (Drometer et al., 2018). De schuld is het bedrag van de

⁸ Kamer van volksvertegenwoordigers, 2017-2018, n°54-2837/001, p.4.

⁹ Op macro-economisch niveau wordt het vermogen van de huishoudens gedefinieerd in de huishoudbalans van de nationale rekeningen van een land, volgens de normen van het System of National Accounts van de Verenigde Naties (2008 SNA).

leningen die zijn aangegaan om persoonlijke of professionele onroerende goederen of activa te verwerven (Insee, 2022).

Om een internationale vergelijking van het vermogen mogelijk te maken, heeft de OESO-aanbevelingen opgesteld en een gestandaardiseerde nomenclatuur gedefinieerd van het vermogen en de componenten ervan. Deze aanbevelingen worden opgevolgd door de Nationale Bank van België (NBB). Tabel 1 toont de verschillende componenten van het nettovermogen volgens de NBB.

Tabel 1. Samenstelling van het nettovermogen

Categorie	Beschrijving
Reële activa (RA)	
Eigen woonst	Woonplaats van de meeste leden van het huishouden
Ander vastgoed	Tweede verblijfplaatsen, vakantiewoningen, investeringen in onroerend goed, landbouwgrond
Voertuigen	Auto's, motorfietsen, boten en andere voertuigen die tot het huishouden behoren en voor privédoeleinden worden gebruikt
Zelfstandige zaak ¹⁰	Komt overeen met een aandeel in, of het geheel van, een zelfstandig bedrijf ¹¹ van een of meer leden van het huishouden. Met andere woorden, dit zijn professionele bezittingen, met name niet-beursgenoteerde eigen bedrijven, zoals zelfstandige activiteiten en familiebedrijven (CRB, 2018)
Waardevolle voorwerpen	Kunstwerken, antiek, juwelen, postzegel- en muntenverzamelingen, edelstenen en -metalen, andere waardevolle voorwerpen
Financiële activa (FA)	
Deposito's	Zicht- en spaarrekeningen
Beleggingsfondsen ¹²	Beleggingsfondsen, hedgefondsen, beleggingsfonds met veranderlijk kapitaal, inkomensfondsen, gemeenschappelijke beleggingsfondsen, andere beheerde beleggingsfondsen
Obligaties	Staatsobligaties, bedrijfsobligaties, enz.
Aandelen	Beursgenoteerde aandelen, d.w.z. aandelen in bedrijven die genoteerd staan aan de beurs
Niet-beursgenoteerd privébedrijf	Dit is een niet-beursgenoteerd bedrijf waar een lid van het huishouden optreedt als investeerder of stille vennoot. Dit is geen zelfstandige activiteit.

¹⁰ Vastgoed verbonden aan de zelfstandige zaak valt niet onder deze categorie, maar onder 'ander vastgoed'.

¹¹ Het type zelfstandig bedrijf kan zijn i) een eenmanszaak/vrij beroep, ii) een personenvennootschap, iii) een besloten vennootschap, iv) een coöperatieve vennootschap, v) een non-profitorganisatie of andere. Het gaat dus om alle soorten bedrijven, met uitzondering van bedrijven waarvan de aandelen op de beurs zijn genoteerd.

¹² Beleggingsfondsen staan ook bekend als 'instellingen voor collectieve belegging' (ICB's). Beleggers van het fonds kunnen beleggen in verschillende activa: aandelen, obligaties en onroerend goed via certificaten.

Categorie	Beschrijving
Rekeningen onder beheer	Dit zijn activa die eigendom zijn van een individu, maar beheerd worden door een beheerder of financiële instelling ¹³ . Bij een beheerde rekening neemt de rekeningbeheerder de investeringsbeslissingen, terwijl hij of zij bij een gewone bankrekening alleen suggesties doet.
Vorderingen	Geld schuldig aan het huishouden
Overige financiële activa	Dit kunnen opties zijn, termijncontracten, olie- en gasconcessies, toekomstige opbrengsten van een rechtszaak of een nalatenschap die wordt afgewikkeld, royalty's, enzovoort.
Aanvullende pensioenen/levensverzekering	Aanvullende pensioenregelingen uitsluitend gebaseerd op de 3e pensioenpijler en individuele levensverzekeringen
RA + FA = Brutovermogen	
Schulden (S)	
Hypothecair krediet voor de eigen woonst	Leningen voor de bouw, aankoop en/of verbetering van een hoofdwoning
Hypothecair krediet voor ander vastgoed	Leningen voor de bouw, aankoop of verbetering van andere woningen, gebouwen en gronden (bijvoorbeeld leningen voor de aankoop van vakantiehuizen en leningen voor de aankoop van huurwoningen voor beleggingsdoeleinden)
Overige schulden	Leningen voor auto's en andere voertuigen, leningen op afbetaling, studieleningen, andere niet-hypothecaire leningen van financiële instellingen, leningen voor de aankoop van aandelen en andere financiële activa, leningen van andere huishoudens, creditcardschulden, kredietlijnen, rekeningen-courant, overige kredieten die niet onder de eerste twee schuldcategoryen vallen
RA + FA - S = Nettovermogen	NB: Deze definitie richt zich op het privévermogen van particulieren en sluit daarom sociale zekerheid en wettelijke pensioenen uit (Kuypers et al., 2021)

Bronnen: NBB, ECB (2020)

3.2. Kwantitatieve definitie van het nettovermogen in België

Het debat over het nettovermogen van huishoudens in België focust op het mogelijk heffen van een belasting op dit vermogen. De kwestie van het kwantificeren van dit nettovermogen is daarom cruciaal. Dit kan worden benaderd op een geaggregeerd of individueel niveau. De *geaggregeerde* aanpak, die minder veeleisend is in termen van granulariteit van de gegevens, maakt het mogelijk om de concentratie van het vermogen van huishoudens te beoordelen, om de inkomsten te schatten die voortvloeien uit een bepaald belastingtarief op dat vermogen, om de getroffen vermogenscategorieën te evalueren, en uiteindelijk om de relevantie van een nieuwe vorm van vermogensbelasting te

¹³ Sommige mensen storten geld bij een bank of beleggingsmaatschappij zodat iemand die gespecialiseerd is in beleggen het voor hen kan beheren. De beheerder kan de meeste dagelijkse beslissingen nemen of nauwer overleggen met de eigenaar van de rekening. Deze rekeningen kunnen ook trustrekeningen zijn, maar geen pensioenen of verzekeringscontracten.

beoordelen. De individuele benadering, waarvoor zeer gedetailleerde gegevens essentieel zijn, is noodzakelijk voor een effectieve belastingheffing. De vraag is of met de gegevens die momenteel beschikbaar zijn op *individueel* niveau een dergelijke belasting op korte termijn kan worden overwogen, of dat het essentieel is om vooraf aanvullende informatie te verzamelen over het vermogen van elke belastingbetaler.

Deel 3.1 beschrijft de mogelijke methoden voor het schatten van de *geaggregeerde* waarde van het nettovermogen¹⁴, d.w.z. de totale belastbare grondslag van een netto vermogensbelasting (NVB) en de verdeling ervan, evenals de waarden die voortvloeien uit de toepassing van deze methoden in eerdere studies voor België. In dit deel wordt ook beoordeeld of een actualisering van de schattingen voor België relevant is, en zo ja, hoe dit moet gedaan worden, in het licht van veranderingen in de methoden. In deel 3.2 wordt voor de bestanddelen van het *individuele* nettovermogen gekeken naar de gegevens waarover de overheid op dit moment al beschikt, om te beoordelen of het haalbaar is om op korte termijn een NVB toe te passen.

3.2.1. Methoden om het vermogen op geaggregeerd niveau te berekenen en te schatten

Er zijn verschillende methoden en databanken om het totale nettovermogen van huishoudens te schatten, die allemaal uitgebreid aan bod komen in de literatuur om het vermogen te evalueren (Zucman, 2019; Garbinti, 2020; Kopczuck, 2015; OESO, 2018; Drometer et al., 2018; enz.) en die in de volgende onderdelen worden beschreven: administratieve en aangegeven gegevens, de estate multiplier methode, de kapitalisatiemethode van de inkomsten uit vermogen, de methode van de enquête onder huishoudens en, tot slot, de gemengde methode.

Administratieve en aangegeven gegevens

De eerste optie, die ook de meest betrouwbare is, is het gebruik van een fiscale administratieve databank over het nettovermogen van elk huishouden in een land. Met andere woorden, elk jaar verzamelt de overheid – via financiële instellingen, banken en vastgoedregisters¹⁵ – informatie over de activa en schulden van de belastingbetalers. Deze voorkeursoplossing komt zelden voor, maar drie Scandinavische landen komen dicht in de buurt: Zweden, Noorwegen en Denemarken hebben volledige belastinggegevens verzameld in het kader van hun netto vermogensbelasting.

In plaats van, of naast, deze administratieve aanpak is er ook de aangifteaanpak, via de belastingaangiften die door belastingbetalers worden ingevuld. Frankrijk, bijvoorbeeld, verplichtte elk huishouden om een jaarlijkse belastingaangifte in te vullen voor alle activa en de hoogte van de schulden in het kader van zijn *Impôt de solidarité sur la fortune* (ISF). Aangiftegegevens die verzameld worden als onderdeel van de NVB zijn ook schaars, niet alleen omdat maar weinig landen deze belasting nog innen, maar ook vanwege de hoge administratieve kosten en de moeilijkheid om de waarde van de activa te bepalen (zie deel 5). Daarom zijn er alternatieve methoden ontwikkeld, die we hieronder bespreken.

¹⁴ In de rest van dit rapport zal de term 'vermogen' omwille van de eenvoud altijd verwijzen naar 'nettovermogen'.

¹⁵ Als instellingen gegevens rechtstreeks verzamelen, is er sprake van door derden aangegeven gegevens (*third-party reported data*), in tegenstelling tot zelfaangegeven gegevens (*self-reported data*).

Estate multiplier

De estate multiplier methode wordt al vele jaren gebruikt (Atkinson et al., 1978; Alvaredo et al, 2018; enz.) om de vermogensdynamiek op lange termijn te meten, dankzij het feit dat overheden al sinds minstens het begin van de 20e eeuw belasting heffen op nalatenschappen (Zucman, 2019). Per definitie is deze meting gebaseerd op de rijkdom van individuen op het moment van hun overlijden, die moet worden omgerekend om het vermogen in het bezit van de levenden te evalueren.

Om dit te doen, gebruiken onderzoekers een ratio die overeenkomt met het omgekeerde van het sterftcijfer ($1/m_i$ waarbij m_i het sterftcijfer is). Deze term, bekend als de multiplicatorcoëfficiënt, wordt toegepast op de waarde van het totale vermogen van personen die in een bepaald jaar zijn overleden om een schatting te krijgen van het nettovermogen van de bevolking als geheel.

Het nadeel van deze techniek is echter dat individuen kort voor hun dood hun gedrag kunnen veranderen en strategieën kunnen aannemen die de omvang van de nalatenschap verkleinen (bijvoorbeeld via schenkingen), wat de berekeningen zou vervalsen en hun gedrag niet representatief zou maken voor dat van de levenden (Garbinti, 2020).

Kapitalisatie van de inkomsten uit vermogen

Als alternatief kan de schatting van de totale waarde van het vermogen worden gebaseerd op de inkomsten die worden gegenereerd door de activa van het vermogen. Deze inkomsten staan vermeld in de belastingaangifte van natuurlijke personen. In een eenvoudige versie van de methode is de hypothese dat het rendement vastligt voor alle activa, maar er is ook een complexere versie waarin het rendement varieert volgens het type activa voor een fijnere schatting.

Het voordeel van deze methode is dat het een betrouwbare schatting oplevert, zelfs voor de topvermogens die hun vermogen doorgaans onderrapporteren (Zucman, 2019). Het nadeel is dat niet alle activa kunnen worden gekwantificeerd, omdat sommige geen inkomen genereren, zoals de hoofdwoning. Bijgevolg zal deze methode in landen waar een groter deel van de activa geen inkomsten genereert, waarschijnlijk de werkelijke omvang van het vermogen onderschatten.

De hypothese van een vast rendement voor alle types activa kan de resultaten ook vertekenen, omdat zelfs binnen dezelfde activaklasse het rendement kan variëren. In Noorwegen bijvoorbeeld, tonen Fagereng et al. (2016) dat het rendement op zichtrekeningen varieert tussen individuen, terwijl de risicofactor nul is.

Kader 1. Schatting van de omvang en de verdeling van het vermogen in België, door Frank et al. (1978)

In 1978 stelden onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel en de Université Libre Bruxelles voor het eerst vast dat België 'een zorgwekkende achterstand' had wat betreft het schatten van de verdeling van het vermogen van de particulieren¹⁶. Daarom hebben ze een eerste schatting gemaakt, waarbij ze voornamelijk gebruik maakten van de kapitalisatiemethode van de inkomsten uit vermogen en zich concentreerden op gegevens uit 1969.

Methode

De studie geeft eerst een overzicht van de samenstelling van het nettovermogen in België. Het opmerkelijke verschil met tabel 1 van deze analyse is de scheiding tussen goederen die rechtstreeks worden toegewezen en goederen die niet rechtstreeks worden toegewezen aan het gebruik voor professionele doeleinden¹⁷. Vervolgens schatten ze de verdeling van het vermogen naar categorie van aangegeven inkomsten¹⁸. Hun schattingsmethode is de kapitalisatie van inkomsten voor onroerende activa, financiële activa (met uitzondering van contant geld en levensverzekeringen) en niet-professionele schulden, waardoor ze 77% van het totale nettovermogen konden schatten. Voor andere activa passen ze *ad-hocmethoden* toe¹⁹.

Om de kapitalisatiemethode van de inkomsten toe te passen, is de eerste moeilijkheid het bepalen van een rendement voor de activa:

Voor onroerende activa: $\text{Rendementsgraad} = \frac{\text{kadastraal inkomen}}{\text{waarde van de onroerende activa}}$

Voor roerende activa: $\text{Rendementsgraad} = \frac{\text{interesten of dividenden (roerende inkomsten)}}{\text{waarde van de roerende activa}}$

Resultaten

- ☐ In 1969 bezaten de 10% rijkste huishoudens 54,9% van het totale vermogen, terwijl de 1% rijkste huishoudens 25,3% bezaten.
- ☐ In 1969 bezaten de twee hoogste inkomenscategorieën – die slechts 7,3% van de huishoudens uitmaken – 46% van het vastgoedvermogen en 70% van het financiële vermogen in België.
- ☐ De Gini-coëfficiënt, een indicator van 0 tot 1 voor het niveau van ongelijkheid (0 = perfecte gelijkheid), is 0,399 voor de inkomensverdeling, terwijl hij 0,661 bereikt voor de vermogensverdeling, voor het jaar 1969.

¹⁶ De meeteenheid die wordt gebruikt voor hun analyse is een particulier, opgevat als een belastinghuishouden. Een belastinghuishouden bestaat uit alle personen van wie het potentiële inkomen is opgenomen in dezelfde belastingaangifte.

¹⁷ In tabel 1 zijn de beroepsgoederen opgenomen in de zelfstandige activiteit, die is opgenomen in de reële activa.

¹⁸ De eerste inkomenscategorie betreft de schatting voor de inkomens van 'niet-indieners', d.w.z. huishoudens onder het minimum belastbaar inkomen die niet zijn opgenomen in de Statbel-gegevens. In het jaar van het onderzoek werd het aantal niet-indieners geschat op 29% van alle huishoudens die waarschijnlijk een belastingaangifte zouden indienen.

¹⁹ *Ad-hocmethoden* betekent het vinden van oplossingen om statistische hiaten in vermogensgegevens op te vullen, maar het zijn niet *per se* schattingsmethoden. In het bijzonder wordt gekeken naar gegevens uit budgetonderzoeken om de gezochte verdeling te vergelijken met die van uitgaven voor goederenaankopen. Voor het meten van zogenaamde 'diverse' activa (waardevolle voorwerpen, antiek, kunst, juwelen, enz.) die moeilijk te kwantificeren zijn, werden geen bronnen of schattingsmethoden gebruikt. Ze becijferden deze op 4% van het totale nettovermogen.

Kritieken

- Volgens Apostel & O'Neill (2022) zijn verschillende van de aangenomen *ad-hochypothesen* problematisch. De verdeling van het vermogen wordt bijvoorbeeld geschat volgens inkomenscategorie. Om het vermogen niet gelijkmatig over elke inkomenscategorie te verdelen, hebben de auteurs als hypothese gesteld dat binnen elke inkomensklasse de verdeling van het vermogen een lognormale verdeling is.
- Een andere belangrijke hypothese betreft belastingfraude. Om hiermee rekening te houden, wordt een constant fraudepercentage opgenomen voor elke aangegeven inkomenscategorie, evenals een identiek fraudepercentage voor alle klassen van financiële activa, wat zeker niet de werkelijkheid weerspiegelt, aangezien sommige activa mobieler zijn dan andere.
- Met de gegevens uit 1969 is het niet mogelijk om een onderscheid te maken tussen inkomsten uit verschillende categorieën financiële activa en dus om een verschillend rendement per type te berekenen (maar ze hebben wel een stijgend rendement per categorie van aangegeven inkomsten aangenomen), terwijl rendementen niet objectief vergelijkbaar zijn afhankelijk van de beschouwde activa (bijvoorbeeld een zichtrekening of een aandeel).

Kader 2. Schatting van de omvang en de verdeling van het vermogen in België, door Rademaekers & Vuchelen (1999)

Tussen de studie van Frank et al. in 1978 en 1998 waren er geen nieuwe schattingen van de omvang en de verdeling van het vermogen in België. Pas in 1999 herhaalden Rademaekers en Vuchelen de oefening voor de periode 1970 tot 1994. Net als Frank et al. (1978) is hun kwantitatieve methode de kapitalisatiemethode van de inkomsten uit vermogen, die ze aanvullen met *ad-hocanalyses* (budgetonderzoeken, belastingaangiftegegevens, enz.)²⁰.

Hieruit blijkt dat de ongelijkheid is toegenomen sinds het onderzoek van 1978: het vermogen van de bovenste 1e en 2e decielen (d.w.z. huishoudens met het hoogste vermogen) is gestegen met respectievelijk 2,8 procentpunt en 1,3 procentpunt.

Enquête onder huishoudens

Een vierde manier om het vermogen van huishoudens te kwantificeren is door middel van enquêtes zoals de HFCS (Household Finance and Consumption Survey) die wordt georganiseerd door de Europese Centrale Bank. Enquêtegegevens brengen niet alleen een groot aantal socio-demografische kenmerken samen, maar hebben ook het grote voordeel dat ze activa kwantificeren die (nog) niet belast zijn, en dus niet kwantificeerbaar zijn met de twee vorige methoden. Bovendien compenseren deze gegevens het nadeel van de kapitalisatiemethode, die geen waarde kan toekennen aan activa die geen inkomsten genereren, zoals de hoofdwoning of zichtrekeningen of spaarrekeningen met nulrente.

²⁰ Volgens Dedobbeleer (2015) zijn er ook opmerkelijke verschillen met de studie uit 1978, afgezien van de ongeveer twintig jaar die de analyses van elkaar scheiden: de studie van Frank et al. is gebaseerd op gegevens uit de nationale rekeningen die net waren opgesteld en de activacategorieën zijn minder betrouwbaar (de rubriek inkomsten uit bankdeposito's omvatte bijvoorbeeld ook contante deposito's die door de bank waren uitgegeven).

Vermogensenquêtes kunnen echter een aanzienlijke vertekening vertonen, waardoor het vermogen van de zeer rijken wordt onderschat. Huishoudens aan de top van de vermogensverdeling nemen namelijk vaak minder deel aan deze enquêtes (Zucman, 2019). Dit fenomeen staat bekend als vertekening door differentiële non-respons. Een ander nadeel is dat de enquêtes het totale nettovermogen onderschatten in vergelijking met de cijfers van de nationale rekeningen, die betrouwbaarder zijn. Dit verschil kan worden veroorzaakt door de onderrapportering van bepaalde activa en het niet opnemen van bepaalde activa in de enquête, maar de literatuur hierover is nog niet volledig (Apostel & O'Neill, 2022)²¹.

Tegenwoordig zijn er twee belangrijke internationale enquêtes: de *Survey Consumer Finance* (SCF) in de VS en de *Household Finance and Consumption Survey* (HFCS) die hierboven is genoemd. Het doel van deze laatste enquête is om vermogensenquêtes in Europa te harmoniseren, zoals de enquête die in Frankrijk wordt uitgevoerd – ‘Enquête Histoire de vie et patrimoine’ – en om een vermogensenquête uit te voeren in lidstaten die er nog geen hebben, zoals België. Voorlopig zijn er drie enquêterondes geweest (2010-2014-2017, en een vierde wordt momenteel geanalyseerd), waarvan de resultaten zijn gepubliceerd over een periode van drie tot vier jaar (2013-2017-2020), met als doel dezelfde populatie over een lange periode te volgen en een panelanalyse mogelijk te maken. In 2013 werden 62 000 huishoudens in 15 Europese landen bevraagd, waaronder ongeveer 2 300 in België. De Nationale Bank van België is verantwoordelijk voor de inzameling van de Belgische gegevens, in samenwerking met het Rijksregister en Statbel.

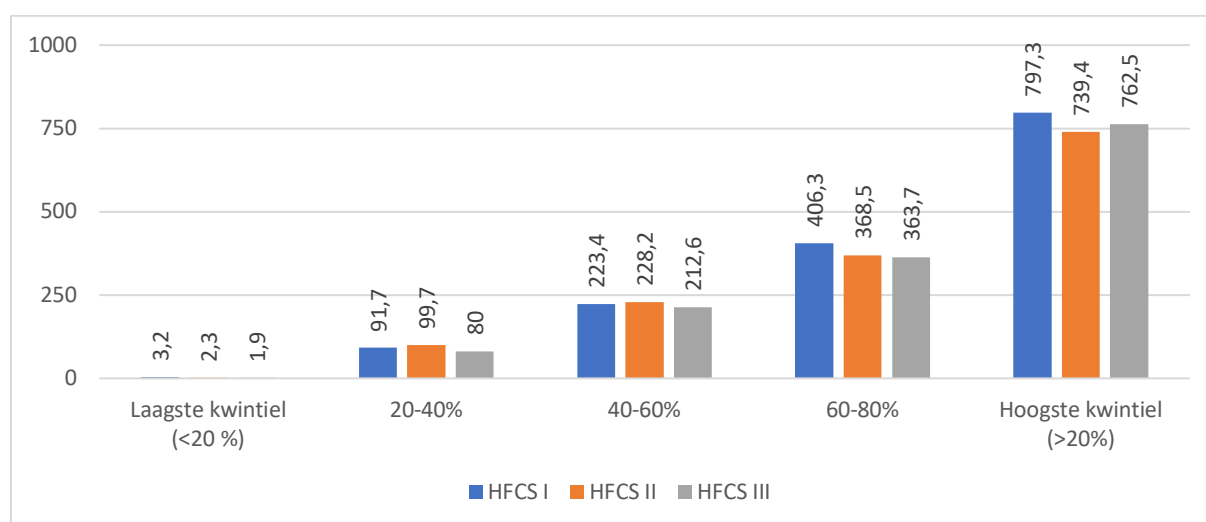
²¹ Daarnaast kunnen de enquêtes informatie verschaffen over het vermogen van huishoudens, maar ze gaan minder ver terug dan eerdere methoden (de eerste enquêteronde van de HFCS werd bijvoorbeeld uitgevoerd in 2010).

Kader 3. Resultaten van de enquête HFCS III en IV (2017 en 2020) voor België

Deze enquête geeft onder andere een beeld van de samenstelling van het vermogen van de Belgische huishoudens. Volgens de resultaten van de derde enquêteronde in 2017 gaf 88% van de huishoudens aan minstens één type reële activa te bezitten, voornamelijk in de vorm van een motorvoertuig (77% van de respondenten) en een hoofdwooning (69%). 96% van de rijkste 20% van de huishoudens bezat een eigen woonst, vergeleken met 3% van de armste 20%. Wat financiële activa betreft, zei 98% van de respondenten dat ze in 2017 ten minste één soort financiële activa hadden, voornamelijk in de vorm van zichtrekeningen, gevolgd door spaarrekeningen (75% van de huishoudens). Het bezit van zichtrekeningen en spaarrekeningen is vooral kenmerkend voor de armste huishoudens, terwijl de rijkste huishoudens een meer gevarieerde portefeuille hebben (onder de rijkste 20% zijn deze twee rekeningen goed voor 36% van hun financiële activa) (De Sola Perea, 2020).

Figuur 1. Verdeling van het nettovermogen per kwintiel volgens de HFCS

(mediaan, in duizenden euro's, aangepast voor de inflatie van 2017)

Bron: NBB (HFCS III)

Figuur 1 toont de kwintielverdeling van het nettovermogen van huishoudens volgens de HFCS, en hoe deze is veranderd tussen de drie enquêteronden – 2010, 2014 en 2017. De verdeling van de activa blijft in grote lijnen stabiel tussen de rondes. Volgens de eerste resultaten van de enquêteronde in 2020 is de concentratie van het nettovermogen in de richting van het bovenste kwintiel aanzienlijk lager dan in 2017: de rijkste 20% zou 63% van het totale nettovermogen van de huishoudens bezitten, tegenover 69,3% in 2017. Het nettovermogen van de huishoudens in het 90e percentiel²² zou 3,5 keer zo groot zijn als dat van het mediane huishouden, en 300 keer zo groot als dat van de huishoudens in het 10e percentiel, tegenover 400 in 2017 (De Sola Perea et al., 2022).

De gemengde methode

Aangezien aan alle bovengenoemde methoden nadelen verbonden zijn, kan de combinatie van de verschillende bronnen en methoden een betrouwbaardere verdeling van het nettovermogen mogelijk

²² Huishoudens in het 90e percentiel zijn huishoudens met een nettovermogen dat groter is dan dat van 90% van de Belgische huishoudens.

maken (Zucman, 2018). Op zijn minst moeten ze worden gecombineerd met de nationale rekeningen, die aggregaten bevatten van metingen van het vermogen van particulieren (financieel vermogen van particulieren, bijvoorbeeld). Van de verschillende mogelijke combinaties worden steeds vaker twee gemengde methoden gebruikt.

De eerste is de methode die is ontwikkeld door het *World Inequality Lab* (WIL), dat een wereldwijde database opbouwt – de *World Inequality Database* (WID) – waarin de verdeling van vermogen en inkomens over de hele wereld wordt geschat om de concentratie ervan te meten. Hun voorkeursmethode is het combineren van belastingmethoden, zoals de kapitalisatiemethode van de inkomsten of de estate multiplier methode, met enquêtegegevens en soms een aanvullende lijst van zeer rijke personen. Met name Garbinti et al. (2020) gebruiken de kapitalisatiemethode van de inkomsten, gegevens uit enquêtes onder huishoudens en gegevens uit nationale rekeningen – een methode die bekend staat als *Mixed Income Capitalization-Survey* (MICS) – om een verdeling van het vermogen van de Fransen te construeren. Meer specifiek gebruiken ze de kapitalisatiemethode van de inkomsten om inkomensgenererende activa te schatten en vullen ze hun schatting aan met behulp van enquêtegegevens voor activa die niet in de belastingaangifte zijn opgenomen. Een andere analyse, door Blanchet et al. (2022), ontwikkelt methoden om het vermogen te schatten in verschillende Europese landen (Denemarken, Finland, Frankrijk, Duitsland, Italië, Noorwegen, Zwitserland, Spanje, Nederland en het Verenigd Koninkrijk). Voor landen zonder belastinggegevens, waaronder België, wordt de HFCS-enquête gebruikt.

De tweede gemengde methode, in een andere geest, neemt enquêtegegevens en combineert die met de lijst van de rijkste personen in elk land. Elk jaar stellen journalisten van het Amerikaanse tijdschrift *Forbes*²³ een lijst op van miljardairs met een nettowaarde van meer dan 1 miljard Amerikaanse dollar, of 740 miljoen euro²⁴. In 2022 stonden er 2 578 miljardairs op de lijst. Om te corrigeren voor de hierboven vermelde vertekening door differentiële non-respons combineert Vermeulen (2018) drie enquêtes, waaronder de HFCS voor negen Europese landen – waaronder België²⁵ – met de Forbes-lijst. Om te corrigeren voor het vertekende bovenste deel van de vermogensverdeling schat hij een Pareto-verdeling op basis van gegevens van de Forbes-lijst en de HFCS. Dit betekent dat hij gelooft dat de waargenomen verdeling gecorrigeerd moet worden om te beantwoorden aan het Pareto-principe dat stelt dat 80% van de rijkdom systematisch in handen is van 20% van de bevolking.

Deze studie inspireerde andere onderzoekers, met name Bach et al. (2018) die verder gaan door lijsten van rijken te gebruiken die rechtstreeks door de landen zelf zijn opgesteld, met vooral aandacht voor Duitsland, Frankrijk en Spanje. In het kader van een reflectie over een geglobaliseerde nettovermogensbelasting op Europese schaal gebruiken Krenek & Schratzenstaller (2018) en Kapeller et al. (2021) deze methode ook om de haalbaarheid en potentiële opbrengsten van een Europese NVB te kwantificeren en te evalueren.

²³ Meer specifiek bevat deze lijst de volledige naam van de miljardair, de nationaliteit, de leeftijd, de waarde van het nettovermogen, de bron van rijkdom en de betrokken sector. Om het vermogen van de rijken te kwantificeren, onderzoeken de Forbes-journalisten elk individu en elk bedrijf, en het resultaat hangt in het bijzonder af van de gegevens die ze hebben toegezegd openbaar te maken. Over het algemeen wordt de waarde van de aandelen in bedrijven gebruikt, net als de methodologie voor de Belgische lijst (zie Kader 5).

²⁴ De ruiervoet van 2009-2010 (Vermeulen, 2018).

²⁵ De studie toont aan dat de 1% rijkste huishoudens tussen 15% en 16% van het totale nettovermogen bezitten, vergeleken met de geschatte 12% volgens de ruwe gegevens van de HFCS-enquête voor 2010.

De NBB heeft zich ook gebaseerd op deze studie door deel te nemen aan het ECB-project²⁶, dat HFCS-microgegevens combineert met de kwartaalaggregaten van de nationale rekeningen (NBB, 2022). Om te corrigeren voor de vertekening door differentiële non-respons in België, gebruikten de onderzoekers de Forbes-lijst, waar ook drie ultrarijke Belgen op staan. Deze nieuwe schatting van de verdeling van het nettovermogen is betrouwbaarder dan de schatting met de ruwe HFCS-gegevens, omdat er beter rekening wordt gehouden met de uiterste gegevens. Volgens de resultaten van de ECB-studie bezitten de 10% rijkste Belgen 59% van het totale nettovermogen (Engel et al., 2022), vergeleken met 46,4% volgens de ruwe HFCS-gegevens van 2017²⁷.

Kader 4. Inkomstenschattingen van een Europese NVB door Krenek & Schratzenstaller (2018) en Kapeller et al. (2021)

Krenek et al. (2018)

- De auteurs schatten de potentiële inkomsten van een geglobaliseerde netto vermogensbelasting in Europa.
- Daarvoor gebruiken ze HFCS II-enquêtegegevens en de Forbes-lijst om een Pareto-verdeling te schatten en de HFCS-gegevens van de top meest vermogenden te vervangen. Ze passen ook de HFCS-gegevens aan om ze in overeenstemming te brengen met de nationale rekeningen. Hun berekeningen houden rekening met een jaarlijkse NVB die nettovermogens boven 1 miljoen euro zou belasten tegen 1%, en nettovermogens boven 5 miljoen euro tegen 1,5%.
- Voor België wordt het totale nettovermogen geschat op 2 397 miljard euro. De gegenereerde belastinginkomsten zouden 8,1 miljard euro bedragen, of 2,02% van het Belgisch bbp, met een effectief belastingtarief van 0,34% dat 10,63% van de huishoudens zou treffen.

Kapeller et al. (2021)

- De auteurs bestuderen het idee om een netto vermogensbelasting op Europees niveau in te voeren als instrument om de belastinginkomsten van de lidstaten te verhogen om zowel de covid-19-crisis als de klimaatcrisis aan te pakken.
- Ze gebruiken ook de methode die de HFCS-enquêtegegevens combineert, voor 22 landen²⁸, en schatten de bovenkant van de vermogensverdeling door gebruik te maken van *nationale* lijsten van de rijken²⁹ en een Pareto-verdeling.

²⁶ Het project wordt geleid door de *Expert Group on Distributional Financial Accounts* (EG-DFA) en ligt in het verlengde van de werkzaamheden van de *Expert Group on Linking Macro and Micro Data for the Household Sector* (EG-LMM).

²⁷ Voor zover bekend, zijn de weinige cijfers over de concentratie van het Belgische nettovermogen alleen gepubliceerd in de ECB-studie. Het is niet zeker dat deze nieuwe gegevensbron door de NBB zal worden gebruikt om gedetailleerde statistieken te publiceren over de verdeling van de verschillende activa of het bedrag van het totale nettovermogen.

²⁸ Duitsland, Oostenrijk, België, Cyprus, Kroatië, Spanje, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Litouwen, Luxemburg, Letland, Malta, Nederland, Polen, Portugal, Slowakije, Slovenië.

²⁹ De landen die lijsten van rijken hebben zijn Oostenrijk, België, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Italië, Nederland, Portugal, Slovenië en Spanje.

- Er worden verschillende NVB-ontwerpen overwogen: een lineair tarief van 2% en verschillende progressieve tariefniveaus. Voor een model met een relatief progressief tarief zijn de tarieven bijvoorbeeld 1% voor de top 3% meest vermogenden, 2% voor de top 1% meest vermogenden en 3% voor de top 0,3% meest vermogenden.
- Het nettovermogen van de huishoudens is geconcentreerd bij de topvermogens: de 1% rijkste huishoudens bezitten 32% van het totale nettovermogen (in 22 lidstaten).
- De opbrengst van een dergelijke belasting op Europees niveau wordt geschat op 192 (1,6% van het bbp) tot 1 281 miljard euro (10,8% van het bbp), afhankelijk van de mate van belastingontduiking en de mate van progressiviteit van de beschouwde belasting.
- Voor België schatten ze het totale nettovermogen op 2 127 miljard euro, waarbij de rijkste 1% 29% van het totale nettovermogen bezit. Hun analyse omvat 22 Belgische miljardairs, gebaseerd op de lijst van rijkste Belgen.

Kader 5. De lijst der Rijkste Belgen (De Rijkste Belgen, 2020)

- ☐ De lijst der Rijkste Belgen is een online lijst van de 683 rijkste families en personen in België. De lijst werd in 2000 opgesteld door Ludwig Verduyn, een Belgische journalist die de lijst jaarlijks bijwerkt. Ze is voornamelijk gebaseerd op publiek beschikbare informatie over de waarde van aandelen in beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde bedrijven, zowel in België als in het buitenland. De auteur baseert zich op investeringen, beurskoersen en informatie zoals bedrijfsbalansen, maar gaat niet in detail in op zijn methodologie. Het bedrag op de bankrekeningen is niet vermeld. De lijst is dus geen schatting van het nettovermogen van individuen.
- ☐ Deze informatie is vaak eerder beschikbaar op familieniveau dan op huishoudensniveau. Om het vermogen per huishouden te verkrijgen, geeft de website soms aan uit hoeveel huishoudens de familie bestaat.
- ☐ De lijst vermeldt de naam van de familie of het individu, het bedrag van het vermogen, de naam van de entiteit/individu waaronder de persoon of entiteit gekend staat, de activiteitensector en de vestigingsplaats³⁰ van de onderneming of het individu.
- ☐ Het criterium voor opname is de Belgische nationaliteit, en niet de woonplaats in België.

³⁰ Volgens Apostel & O'Neill (2022) kan de vestigingsplaats worden beschouwd als de woonplaats.

Kader 6. Inkomstenschatting van een uitzonderlijke NVB in België door Apostel & O'Neill (2022)

De meest recente studie die de vermogensverdeling in België schat, dateert van juni 2022. A. Apostel van de KU Leuven en D. O'Neill van de Universiteit van Leeds schatten daarin de mogelijke opbrengst van een eenmalige netto vermogensbelasting (in tegenstelling tot een jaarlijkse NVB) aan belastinginkomsten, maar ook de mogelijke impact ervan op de vermogensverdeling en op het milieu. De auteurs lieten zich inspireren door drie Belgische voorstellen over het ontwerp van de belasting:

- ☐ Partij van de Arbeid van België (2020): belasting³¹ van 5% op alle huishoudens met een nettovermogen van meer dan 3 miljoen euro;
- ☐ Groen (2020): belasting van 1% op de top 1% meest vermogenden;
- ☐ Paul de Grauwe (2020): progressieve belasting volgens netto vermogensschijf (in euro): 1% tussen 1 en 10 miljoen euro, 2% tussen 10 en 100 miljoen euro, 3% tussen 100 en 1 miljard euro en 4% boven 1 miljard euro.

Methode

- ☐ Om te corrigeren voor het probleem van de vertekening door differentiële non-respons, vervangen de auteurs de top van de verdeling door een Pareto-verdeling, berekend op basis van gegevens over de lijst van rijken³². De auteurs corrigeren ook voor het verschil tussen het totale nettovermogen vermeld in de enquête en het vermogen dat wordt verkregen via de nationale rekeningen van de NBB.
- ☐ De potentiële inkomsten worden berekend door het nettovermogen van de verschillende vermogenscategorieën bij elkaar op te tellen en te vermenigvuldigen met het belastingtarief. Om rekening te houden met een zekere mate van belastingontwijking en -ontduiking, wordt het nettovermogen aangepast aan de hand van de netto vermogenselasticiteiten die in de literatuur zijn berekend³³.

Resultaten

- ☐ De 1% rijkste huishoudens bezitten 23,9% van het totale nettovermogen, vergeleken met een geschatte 15,6% op basis van niet-aangepaste HFCS-gegevens.
- ☐ De 10% rijkste huishoudens bezitten 54,4% van het totale nettovermogen, vergeleken met een geschatte 46,4% op basis van niet-aangepaste HFCS-gegevens.
- ☐ De twee voorgaande resultaten tonen dat vermogensongelijkheden evalueren op basis van enkel HFCS-gegevens leidt tot een onderschatting.
- ☐ Een eenmalige NVB kan tussen de 6,6 miljard euro en 43,1 miljard euro opleveren, afhankelijk van het voorstel en de mate van belastingontwijking en -ontduiking (zie tabel B.1 in de bijlage).

³¹ Dit is een eenmalige belasting die bekend staat als 'coronataks'. Deze belasting verschilt van het eerder vermelde voorstel van miljonairstaks.

³² Het valt buiten het bestek van deze analyse om precieze schattings- en proceduremethoden te ontwikkelen.

³³ De elasticiteit van het netto belastbaar vermogen is de procentuele verandering in het netto belastbaar vermogen als reactie op een stijging van het netto belastingtarief met 1%.

- Een NVB zou de CO₂-uitstoot met 0,1 tot 0,6% kunnen verminderen, afhankelijk van het voorstel en de mate van belastingontwijking en -ontduiking – een relatief laag resultaat volgens de auteurs³⁴.
- De bovenstaande resultaten tonen aan dat een eenmalige NVB de ontvangsten van de federale overheid aanzienlijk zou kunnen verhogen³⁵, in het bijzonder om crisissen zoals covid-19 het hoofd te bieden. Om deze ontvangsten verder te verhogen, zou een jaarlijkse NVB kunnen worden overwogen, maar bij de schatting ervan zou dan rekening moeten worden gehouden met mogelijke belastingontduiking.

Beperkingen

- De lijst van rijken is gebaseerd op openbaar beschikbare gegevens, wat betekent dat persoonlijke activa zoals auto's of eigendommen kunnen ontbreken. In afwachting van nieuwe methoden om het vermogen van de rijksten te schatten, blijft deze lijst echter de meest betrouwbare bron.

Tabel 2 geeft een overzicht van de resultaten van de verschillende studies die het vermogen van de Belgen en/of de potentiële ontvangsten van een NVB schatten.

Tabel 2. Vergelijking van de resultaten van studies over het Belgisch vermogen

	Frank et al. (1978)	Rademaekers et al. (1999)	HFCS III (2017)	Krenek & Schatzenst aller (2018)	Kapeller et al. (2021)	Apostel et al. (2022)	Engel et al. (2022)
Aandeel van het vermogen in bezit van de top 1%	25%	20%	16%	/	29%	23,9%	33%
Totaal netto- vermogen	5 264,1 miljard Belgische frank (in 1969)	38 032,7 miljard Belgische frank (1994)	1 789 miljard euro	2 397 miljard euro	2 127 miljard euro	/	/
Geschatte inkomsten uit de NVB (% van de bbp of miljard euro)	/	/	/	2,02%	1,6 – 10,8%	6,6 - 43,1 miljard euro	/

3.2.2. Mogelijke nieuwe schattingen voor België

In de vorige delen werden de gehanteerde methodes en databanken beschreven om de vermogensverdeling in België en elders te meten. De weinige studies die de schatting voor België hebben uitgevoerd, hebben slechts enkele van deze methoden gebruikt, waarvan de resultaten in tabel 2 zijn samengevat. In dit deel onderzoeken we of methoden die nog niet voor België zijn toegepast,

³⁴ Er is gesuggereerd dat meer egalitaire samenlevingen ook een lagere impact op het milieu kunnen hebben (bijv. Wilkinson en Pickett, 2009; Cushing et al., 2015).

³⁵ In 2022 bedroegen de ontvangsten van de federale overheid bijna 140 miljard euro, vergeleken met de 6,6 tot 41,3 miljard euro door Apostel et al. (2022) geschatte ontvangsten uit de NVB.

gebruikt kunnen worden om de verdeling van het nettovermogen in België te actualiseren, rekening houdend met de momenteel beschikbare gegevens.

De vaststelling van Frank et al. (1978) in 1978 is nog steeds relevant: België heeft geen betrouwbare schatting van de vermogensverdeling van de huishoudens. De belangrijkste reden voor deze vertraging is dat er geen vermogensregister bestaat in België. Met andere woorden, de overheid verzamelt niet alle gegevens die nodig zijn om een volledige verdeling van het nettovermogen voor de hele bevolking te construeren, waarbij alle reële en financiële activa worden samengevoegd, evenals het schuldniveau. Dit zijn alle elementen die nodig zijn om het nettovermogen van elke belastingbetaler te berekenen. Het idee om de schatting van het nettovermogen en de inkomsten uit de NVB te baseren op administratieve gegevens, d.w.z. de meest nauwkeurigste aanpak, is bijgevolg uitgesloten. Er zijn echter andere manieren om dit nettovermogen te schatten, zoals de MICS-schattingmethode, een combinatie van de HFCS-enquête, de lijst van de rijkste Belgen en gegevens in verband met de fiscale amnestie, of zelfs een volledige schattingsmethode. Ze komen hieronder verder aan bod.

MICS-schattingmethode

De schattingsmethode voor het vermogen die bekend staat als MICS en is ontwikkeld door Garbinti et al. (2020) zou kunnen worden toegepast op België. Daarvoor is de eerste stap het toepassen van de kapitalisatiemethode van inkomsten uit activa, met behulp van belastinggegevens over activa en gegevens uit de nationale rekeningen van de NBB over het vermogen van de particulieren. Om belastinggegevens over inkomsten uit activa te verkrijgen, moet een verzoek worden ingediend bij de FOD Financiën om ze te verzamelen op basis van de aangiften van personenbelasting (PB).

Activa genereren vier soorten belaste inkomsten³⁶: inkomsten uit zelfstandige arbeid, huurgelden, renten en dividenden. Vervolgens wordt elk van deze inkomsten geassocieerd met een categorie van activa in de nationale rekeningen (professionele activa, onroerende activa bewoond door de eigenaar, obligaties en aandelen).

De waarde van actief j voor huishouden i op tijdstip t , d.w.z. a_{ijt} wordt berekend als het product van het inkomen dat wordt gegenereerd door actief j voor huishouden i op tijdstip t , d.w.z. y_{ijt} , en een kapitalisatiefactor voor actief j op tijdstip t , genaamd b_{jt} die kan worden geïnterpreteerd als het omgekeerde van het rendement. Vergelijking (1) geeft de berekening van a_{ijt} , waarbij A_{jt} de som is van alle activa a_{ijt} van de huishoudens i in de nationale rekeningen, en $\sum_i Y_{ijt}$ de geaggregeerde inkomsten zijn van activa j :

$$a_{ijt} = y_{ijt} \cdot \frac{A_{jt}}{\sum_i Y_{ijt}} = y_{ijt} \cdot b_{jt}$$

Voor elk actief en voor elk jaar wordt de kapitalisatiefactor berekend als het aggregaat van de activa van de huishoudens zoals opgegeven in de nationale rekeningen (A_{jt}), gedeeld door het aggregaat van de inkomsten uit activa j ($\sum_i Y_{ijt}$), berekend aan de hand van fiscale gegevens van de PB. De

³⁶ Er moet worden opgemerkt dat er in België inkomsten uit roerende activa zijn die onderworpen zijn aan de bevrijdende roerende voorheffing, d.w.z. dat ze niet moeten worden opgenomen in de belastingaangifte. De bedragen ervan zijn evenwel bekend bij de NBB.

vermenigvuldiging van de kapitalisatiefactor met het inkomen van elk actief van elk huishouden geeft de geschatte waarde van de activa van het huishouden (a_{ijt}).

Deze eerste fase is gebaseerd op inkomsten uit activa waarop belasting wordt geheven. Dit dekt slechts een deel van het financiële vermogen, aangezien er ook financiële activa zijn die geen inkomsten genereren (bv. zichtrekeningen). Er zijn ook niet-financiële activa die zich niet lenen voor de kapitalisatiemethode van de inkomsten. De tweede stap is het aanvullen van de databank van het nettovermogen met de waarde van de financiële activa die geen inkomsten genereren, de waarde van de niet-financiële activa en het bedrag van de schulden. Hiervoor wordt de HFCS-enquête gebruikt, de enige enquête die de samenstelling van het totale nettovermogen in België bestudeert, zij het alleen voor een steekproef van huishoudens, wat een extrapolatie vereist om het totale vermogen te schatten.

Tabel 3 laat zien welke activa met welke methode kunnen worden gekwantificeerd.

Tabel 3. Bron van de MICS-methode die wordt gebruikt voor elke component van het nettovermogen

Component van het nettovermogen	Kapitalisatiemethode van de inkomsten	HFCS-enquête
<i>Reële activa</i>		V
<i>Financiële activa</i>	V	V
Deposito's (zicht- en spaardeposito's)		V
Beleggingsfondsen		V
Obligaties	V	
Aandelen	V	
Niet-beursgenoteerd privébedrijf	V	
Rekeningen onder beheer		V
Vorderingen	V	
Aanvullende pensioenen en levensverzekeringen	V	
Overige financiële activa		V
<i>Schulden</i>		V

HFCS-enquête, lijst van rijkste Belgen en gegevens in verband met de fiscale amnestie

De laatste studie van Apostel & O'Neill in 2022 is gebaseerd op gegevens uit de HFCS-enquête en corrigeert de bovenkant van de vermogensverdeling in de enquêtegegevens op basis van een Pareto-verdeling. Door gebruik te maken van de Pareto-verdeling op basis van de lijst van rijkste Belgen, gaan de auteurs om met de vertekening door differentiële non-respons. Deze oplossing kan worden aangevuld met andere gegevens om de onderschatting van de top van het vermogen verder te corrigeren. Hiervoor zouden gegevens van de verschillende fiscale amnestiegolven in België kunnen worden gebruikt.

Een studie van Leenders et al. (2020) gebruikt fiscale amnestiegegevens in Nederland om de gegevens over de topvermogens te vervolledigen, waardoor een betrouwbaardere schatting van de vermogensongelijkheid in het land wordt verkregen. Om de kapitaalvlucht te meten, baseren ze zich op

Nederlandse fiscale amnestiegegevens, die laten zien om hoeveel mensen het gaat en hoeveel vermogen te weinig is aangegeven. Tussen 2002 en 2018 voerde Nederland een fiscaal amnestieprogramma uit om huishoudens aan te moedigen hun in het buitenland geplaatste, niet-aangegeven vermogen aan te geven, in ruil voor het seponeren van alle gerechtelijke procedures door de overheid en het betalen van een lagere belasting. Hun methode schat dat 7% van het vermogen van de rijkste 0,01% verborgen zit in het buitenland. Ze concluderen dat het offshore vermogen geconcentreerd is bij de rijksten, maar dat deze concentratie veel minder uitgesproken is dan in Noorwegen, waar Alstadsæter et al. (2019a) schat dat de top 0,01% van de rijksten 48% van het verborgen offshore vermogen bezit³⁷.

Een soortgelijke studie zou kunnen worden uitgevoerd in België, waar ook fiscale amnestieprogramma's hebben plaatsgevonden. Er zijn vier golven geweest van de zogenaamde 'eenmalige bevrijdende aangifte' (EBA) in België: de eerste drie golven van 2003 tot medio 2013 en de laatste in 2016, die nog steeds van kracht is. Belgen die hun verborgen vermogen aangeven, worden niet vervolgd voor hun illegale daad en betalen een forfaitaire regularisatie van 40%, het tarief dat van toepassing is sinds 2020. De toegang tot deze gegevens is echter niet gegarandeerd.

Een complete schattingsmethode

Een laatste mogelijkheid om het totale vermogen van Belgische huishoudens te schatten, is een combinatie van de bronnen beschreven in de vorige twee punten. Dit alternatief zou complex zijn, omdat het samenvoegen van veel verschillende databanken het vinden van gemeenschappelijke variabelen en toegang tot al deze bronnen vereist. Deze schatting zou echter het meest betrouwbaar en nauwkeurig zijn, omdat de combinatie van verschillende bronnen ten minste een gedeeltelijke correctie van de vertekeningen van elk van hen mogelijk maakt. Samenvattend zou de belangrijkste benadering erin bestaan om de kapitalisatiemethode van de inkomsten te gebruiken, aangevuld met HFCS-gegevens voor financiële activa die geen belaste inkomsten genereren, en voor niet-financiële activa en voor schulden, enquêtegegevens aangepast aan de gegevens van de nationale rekeningen van de NBB. Om de vertekening van de onderschatting van de topvermogens te corrigeren, zouden gegevens van de lijst van de rijkste Belgen worden gebruikt, evenals fiscale amnestiegegevens die sinds 2003 zijn verzameld.

3.2.3. Wat is de beschikbaarheid van individuele gegevens voor de effectieve toepassing van een Belgische NVB?

Het vorige deel heeft nieuwe mogelijkheden aangereikt om de omvang en de verdeling van het vermogen in België op een *geaggregeerd* niveau te schatten. Voor een effectieve toepassing van een netto vermogensbelasting zijn deze geaggregeerde gegevens niet voldoende. Individuele gegevens zijn essentieel. Er bestaat echter geen vermogensregister in België. De vraag rijst dus welke individuele gegevens beschikbaar zijn om het nettovermogen van elke belastingbetaler te bepalen, om zo de

³⁷ Deze resultaten geven aan dat, in het geval van Nederland, het fiscale amnestieprogramma mogelijk niet voldoende is om het in het buitenland verborgen vermogen te schatten. Dit zou verklaard kunnen worden door het feit dat de rijkste huishoudens andere, meer geavanceerde financiële instrumenten gebruiken. Hoewel deze studie sceptisch is over het gebruik van fiscale amnestiegegevens om het verborgen vermogen te schatten, zijn de resultaten van de Noorse studie bemoedigender en tonen aan dat dit een eerste stap kan zijn in de richting van het meten van het offshore vermogen.

belangrijkste hiaten in de gegevens vast te stellen en welke kloof moet worden gedicht voordat een NVB kan worden ingevoerd.

Voor deze oefening baseren we ons op tabel 4, waarin elke component van het nettovermogen wordt weergegeven volgens de OESO-definitie in tabel 1 van dit rapport. Voor elk van de componenten controleren we de beschikbaarheid van gegevens op individueel niveau. Het is onmiddellijk duidelijk dat, voor de overgrote meerderheid van de activa en schulden, de gegevens niet bestaan of niet toegankelijk zijn.

De waarde van bepaalde activa is moeilijk te meten omdat ze niet – of slechts zeer zelden – op de markt worden verhandeld. Dit geldt in het bijzonder voor intellectuele goederen en persoonlijke goederen. Een manier om dit probleem te omzeilen zou zijn om deze activa vrij te stellen van de heffingsgrondslag van een NVB. Een uitholling van de belastbare basis vergroot echter de kans op belastingontduiking en -ontwijking (zie deel 5). Er zijn andere oplossingen. In het geval van waardevolle voorwerpen en auto's bijvoorbeeld, kan de verzekeringswaarde worden gebruikt om een schatting van de waarde van de betreffende activa te maken. Voor kleine privébedrijven die niet beursgenoteerd zijn, kan een formule worden overwogen die de boekwaarde van het bedrijf en het gewogen gemiddelde van de 'winstwaarde'³⁸ combineert (Perret, 2020). Er moet echter worden opgemerkt dat deze oplossing zeer theoretisch is en dat juist dit element, samen met vorderingen, de grootste blinde vlek vormt in de schatting van het vermogen.

Een aantal elementen moeten nog worden benadrukt. Ten eerste hebben de enige activa waarvoor momenteel een waardering beschikbaar is, d.w.z. de onroerende goederen en de eigen woning, een waarde die gebaseerd is op het kadastraal inkomen. Het kadastraal inkomen is echter gebaseerd op een waarde die ongeveer 50 jaar geleden (in 1975) is vastgesteld en die, ondanks de indexering, niet langer de reële waarde van de onroerende goederen weergeeft.

Tabel 4 illustreert hoe moeilijk het is om financiële activa te waarderen. Beursgenoteerde aandelen en obligaties hebben een waarde die alleen bekend is op geaggregeerd niveau, bijvoorbeeld door de Nationale Bank, en niet op het niveau van de huishoudens. Alleen financiële tussenpersonen beschikken over informatie op het niveau van huishoudens, maar de toegang tot dergelijke gegevens is momenteel niet voorzien. Het probleem is nog nijpender als het gaat om de waardering van niet-beursgenoteerde effecten – d.w.z. niet-beursgenoteerde aandelen (privébedrijven die niet op de beurs zijn genoteerd) en niet-beursgenoteerde obligaties (schuldvorderingen) – omdat zelfs financiële tussenpersonen niet beschikken over alle informatie op het niveau van huishoudens. De bank weet bijvoorbeeld niet dat de gemiddelde burger aandelen bezit in de nieuwe winkel van zijn schoonbroer³⁹.

Om het probleem van toegang tot aandelengerelateerde gegevens te omzeilen, kan de combinatie van een boekhoudkundige waardering en het UBO-register worden overwogen. Aangezien de waarde van een aandeel wordt bepaald door boekhoudregels, is het nog steeds noodzakelijk om de eigenaar van het aandeel te kennen – wat nu mogelijk is dankzij het register van uiteindelijke begunstigden ('UBO-

³⁸ Dit wordt bepaald door de gemiddelde gecorrigeerde nettowinst over de laatste twee of drie jaar te kapitaliseren met behulp van een kapitalisatiepercentage (Perret, 2020).

³⁹ Bovendien is het, omdat effecten op naam niet onderworpen zijn aan de taks op de effectenrekeningen (TER of JTER), niet mogelijk om hun waarde te vinden met behulp van de kapitalisatiemethode van de inkomsten (zie deel 3.2.2.).

register'). Dit register is ingesteld door de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en vermeldt de uiteindelijke begunstigden van vennootschappen, vzw's en stichtingen (Lips, 2023). Daarnaast worden personen met niet-beursgenoteerde aandelen vermeld als ze ten minste 25% van de stemrechten of participatie in een vennootschap hebben. De gegevens van het UBO-register zijn echter niet openbaar. De toegang tot de bevoegde autoriteit en de waardering van alle niet-beursgenoteerde aandelen zou kunnen worden uitgebreid via een wetswijziging.

In 2011 richtte de NBB het Centraal Aanspreekpunt van rekeningen en financiële contracten (CAP) op om fiscale fraude te bestrijden. Dit is een databank die wordt bijgehouden door kredietinstellingen en die informatie bevat over bankrekeningen⁴⁰, bepaalde financiële contracten en financiële verrichtingen waarbij contanten betrokken zijn. Personen met buitenlandse rekeningen moeten deze ook aangeven bij het CAP. De FOD Financiën heeft echter een beperkte toegang tot deze databank aangezien alleen bepaalde ambtenaren ze kunnen raadplegen in verband met de inning van bestaande belastingen of vermoede fraude. De wet moet worden gewijzigd om de toegangsvoorwaarden te verruimen. Tabel 4 geeft voor elke component van het nettovermogen aan of er volledige gegevens bestaan en of de FOD Financiën er toegang toe heeft, en preciseert wie de brutogegevens bezit.

⁴⁰ Het saldo van de bankrekeningen worden twee keer per jaar gecontroleerd door de kredietinstellingen, op 30 juni en 31 december.

Tabel 4. Individuele gegevens die momenteel beschikbaar zijn voor de FOD Financiën voor elke component van het vermogen

Categorie van activa of schulden	Volledigheid van gegevens	Toegankelijkheid van gegevens	Instelling die alle of een deel van de ruwe gegevens bewaart
Reële activa (RA)			
Eigen woonst	V	V	Kadaster/FOD Financiën (kadastraal inkomen)
Ander vastgoed	V	V	Kadaster/FOD Financiën (kadastraal inkomen)
Voertuigen	V	V	DIV/FOD Mobiliteit (via VB* en BIV**): kennis van basiswaarde, jaarlijkse waarde te berekenen met afschrijvingspercentage) Of FOD Financiën (via de taks op de verzekeringsverrichtingen die vooral voertuigen belasten)
Zelfstandige zaak	V	V	FOD Financiën (PB-aangifte)
Waardevolle voorwerpen			Verzekeringsmaatschappijen
Financiële activa (FA)			
Deposito's (zicht- en spaardeposito's)	V		Financiële tussenpersonen en CAP
Beleggingsfondsen	V		Financiële tussenpersonen
Obligaties	V		Financiële tussenpersonen
Aandelen	V		Financiële tussenpersonen
Niet-beursgenoteerd privébedrijf			Betrokken privébedrijven
Rekeningen onder beheer	V		Financiële tussenpersonen en CAP
Vorderingen			Individuele kredietverstrekkers
Overige financiële activa	V		Financiële tussenpersonen
Aanvullende pensioenen/levensverzekering	V		Financiële tussenpersonen FOD Financiën: i) pensioenen en levensverzekeringen die onderworpen zijn aan de taks op het langetermijnsparen; ii) via de PB-aangifte van degenen die de belastingaftrek op pensioenbedragen en andere levensverzekeringen willen
Schulden (S)			
Hypotheckair krediet voor de eigen woonst	V		FOD Financiën: gegevens met betrekking tot de verlaging van de PB voor betaalde rente Financiële tussenpersonen en CAP
Hypotheckair krediet voor ander vastgoed	V		Financiële tussenpersonen en CAP
Overige schulden			Kredietverlenende instellingen en particulieren en CAP
RA + FA - S = Nettovermogen			

* Verkeersbelasting ** Belasting op inverterstelling

NB: Men had kunnen denken dat de FOD Financiën op zijn minst zicht zou hebben op de effecten die onderworpen zijn aan de jaarlijkse taks op effectenrekeningen of de effecten die onderworpen zijn aan de beurstaks, maar het zijn de financiële tussenpersonen die de inkomsten van deze taksen innen en op een geaggregeerde basis overmaken aan de FOD Financiën, waardoor deze laatste geen zicht heeft op het individueel bezit van de effecten.

Bron: De Sole Perea (2020)⁴¹ en analyse Dulbea

4. Wat is de netto vermogensbelasting?

Een van de doelen van deze studie is nagaan wat de verwachte effecten zijn van een belasting op grote nettovermogens. Deze oefening komt aan bod in deel 5. Maar eerst wijden we dit deel 4 aan een beschrijving van wat een netto vermogensbelasting is, die we hierna NVB noemen. Dit lijkt ons een belangrijke stap, omdat er veel voorstellingen en benaderingen zijn van deze belasting en een objectivering nuttig zou zijn. Daarom kijken we eerst even naar de begrippen die in dit verband worden gebruikt om zo verwarring te vermijden (4.1.). Deel 4.2. beschrijft de verschillende vormen die de vermogensbelasting kan aannemen om de plaats van de NVB daarin te verduidelijken en om deze belasting te situeren in de algemene belastingheffing op huishoudens in België, mocht ze worden ingevoerd. Deel 4.3 illustreert de verschillende toepassingen van de NVB in de wereld en in de loop der tijd, in termen van relatief belang, inkomsten en ontwerp. Tot slot toont deel 4.4. aan dat, hoewel er tot op heden geen NVB is in België, er wel andere vormen van vermogensbelasting bestaan. In dit deel worden de verschillen tussen de huidige vermogensbelastingen en een mogelijke NVB belicht.

4.1. De begrippen die in dit rapport worden gebruikt met betrekking tot vermogensbelasting⁴²

We willen de aandacht van de lezer vestigen op de volgende punten:

Vermogensbelasting $\neq$ netto vermogensbelasting (NVB)

In het gewone taalgebruik en in de pers wordt meestal de term vermogensbelasting gebruikt. Dit rapport handelt echter over de netto vermogensbelasting (NVB). In deel 4.2 tonen we dat de NVB maar één type is van vermogensbelasting. Vermogensbelasting kan ook andere belastingen omvatten (successierechten, belastingen op inkomsten uit verschillende activa, etc.).

Kapitaalbelasting $\neq$ vermogensbelasting

Aangezien er in de literatuur⁴³ geen consensus bestaat over het verschil tussen een kapitaal- en een vermogensbelasting, hebben we besloten om de definitie van Valenduc (2011, 2019) te volgen, waarbij de kapitaalbelasting niet alleen de vermogensbelasting omvat, maar ook de vennootschapsbelasting. Deze definitie van kapitaalbelasting komt ook overeen met de benadering van de Europese Commissie, die ook de inkomstenbelasting en de socialezekerheidsbijdragen voor zelfstandigen omvat.

⁴¹ Bron gebruikt voor de naam van de componenten van het nettovermogen en de structuur ervan.

⁴² Deze sectie is geen letterlijke vertaling van de tegenhanger in het Frans omdat niet alle termen even gangbaar zijn in beide landstalen. Zo worden in het Frans de termen « impôt sur la richesse nette » en « Impôt sur le patrimoine » gebruikt. We hebben het gebruik van deze termen in de Nederlandstalige versie vermeden.

⁴³ Bijvoorbeeld, Nautet et al. (2010) zijn van mening dat de belasting van kapitaal, vermogen en rijkdom gelijkwaardig is.

Gelijkwaardigheid van verschillende concepten in de literatuur en terminologiekeuze in het rapport

- ☐ Belastingen op transfers = Belastingen op de **overdracht**
- ☐ Belastingen op de eigendom van activa = Belastingen op het **bezit** van activa
- ☐ Erfbelasting = **Successiebelasting**

4.2. Vormen van vermogensbelasting

Vermogen kan op verschillende manieren worden belast, hetzij via de inkomsten dat het genereert, hetzij via de activa waaruit het bestaat. De activa die deel uitmaken van het vermogen kunnen op hun beurt worden belast wanneer ze van eigenaar veranderen, via de belastingen op de overdracht, of wanneer ze worden behouden, via belastingen op het bezit van activa, waarvan de netto vermogensbelasting er een is (OESO, 2018)⁴⁴. Het is deze laatste mogelijkheid, die slechts een van de mogelijkheden is om het vermogen te belasten, die ons in dit rapport in het bijzonder interesseert. Tabel 5 toont de hierboven beschreven structuur en enkele voorbeelden van elk van de drie vormen van vermogensbelasting.

Tabel 5. Soorten vermogensbelasting

Type belasting		Voorbeelden
Belasting op inkomsten uit activa		Belastingen op vermogensinkomsten van ondernemingen en natuurlijke personen (op rente, dividenden, huur, meerwaarden van activa)
Belastingen op de activa	Belastingen op de overdracht van activa	-Successiebelasting/erfbelasting en schenkingsbelasting Belastingen op financiële en kapitaaltransacties ⁴⁵
	Belastingen op het bezit van activa	<u>Belastingen op het nettovermogen van huishoudens</u> (NVB) (bv.: ISF, enz.) Belastingen op het nettovermogen van bedrijven Belastingen op vastgoed

Bron: OESO, 2018

Deze belasting maakt deel uit van de belasting op het vermogen van huishoudens en bedrijven, maar dit rapport bestudeert alleen de belasting op het nettovermogen van huishoudens.

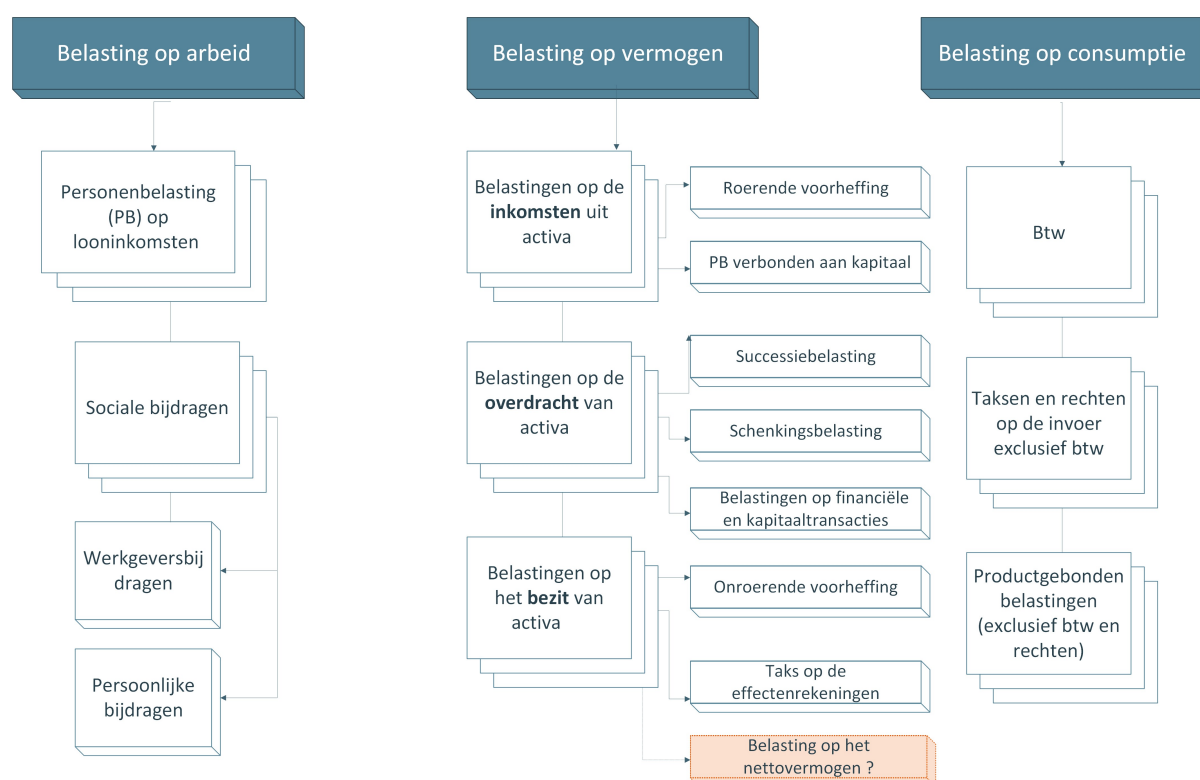
Figuur 2 toont waar een belasting op het nettovermogen van huishoudens (NVB), die momenteel niet bestaat, zou passen in het Belgische belastinglandschap.

Huishoudens zijn onderworpen aan belastingen op inkomen uit arbeid, consumptie en vermogen. De NVB zou natuurlijk in de categorie 'vermogensbelasting' vallen, en meer specifiek in de subcategorie 'belastingen op het bezit van activa', samen met de roerende voorheffing en de jaarlijkse taks op de effectenrekeningen.

⁴⁴ OESO (2018), *The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD*, OECD Tax Policy Studies, No.26, OECD Publishing, Parijs.

⁴⁵ Dit betreft belastingen die verschuldigd zijn op de aankoop of verkoop van reële en financiële activa, waaronder valuta.

Figuur 2. Belasting op het nettovermogen in het Belgische belastinglandschap

Bron: FOD Financiën, Fiscaal Memento 2021

4.3. De toepassing van de netto vermogensbelasting in de wereld

Door de praktijken op het gebied van vermogensbelasting in de wereld te observeren, kan de NVB worden gesitueerd binnen de andere vormen die in de loop der tijd zijn gekozen om vermogen te belasten (4.3.1), de gegeneerde ontvangsten beoordelen (4.3.2) en de verscheidenheid aan ontwerpen vaststellen (4.3.3).

4.3.1. De NVB ten opzichte van andere vermogensbelastingen in de wereld

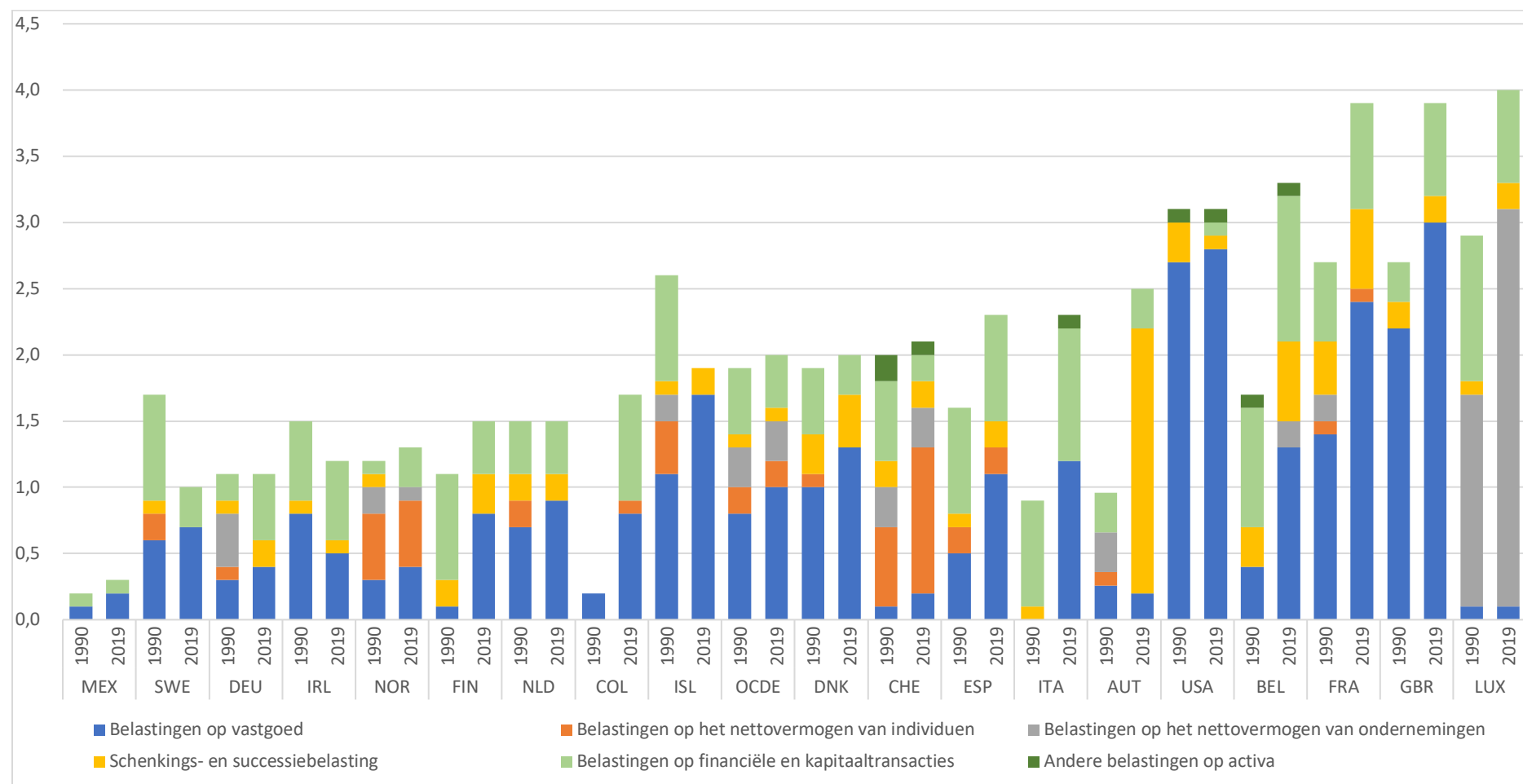
Van de verschillende belastingen op activa in tabel 5 hierboven is de NVB de minst voorkomende vorm van belasting op activa in de OESO. *A contrario* is de belasting op vastgoed de meest verspreide vorm. De successiebelasting en de schenkingsbelasting zijn ook gebruikelijk en komen voor in respectievelijk 25 en 20 lidstaten (Perret, 2020).

Figuur 3 toont de ontvangsten uit de verschillende soorten belastingen op activa voor verschillende OESO-landen, waarbij de opdeling van 1990 wordt vergeleken met die van 2019. Het blijkt dat de belasting op nettovermogen (in oranje)⁴⁶ een kleiner deel van de ontvangsten vertegenwoordigt in procent van het bbp dan de andere vormen van belasting van activa. We merken ook op dat de

⁴⁶ In de inkomensstatistieken van de OESO wordt de *Impôt sur la fortune immobilière* (IFI), die in 2018 de *Impôt de solidarité sur la fortune* (ISF) in Frankrijk zal vervangen, ingedeeld als een netto vermogensbelasting. Hierdoor zijn de inkomsten van een NVB in 2019 nog steeds te zien in Figuur 3 (in oranje). Aangezien de IFI echter in feite een belasting is op een *deel van* het vermogen, namelijk de financiële activa, is het geen NVB en zou ze dus niet in deze categorie mogen worden opgenomen. We doen daarom geen uitspraken over de inkomsten in Frankrijk in 2019.

combinatie met andere belastinginstrumenten aanzienlijk verschilt van land tot land. Tussen 1990 en 2019 wonnen de successiebelasting en de schenkingsbelasting aan gewicht, terwijl dat van de belastingen op financiële en kapitaaltransacties daalde, respectievelijk van gemiddeld 0,8% tot 1% en van 0,5% tot 0,4% van het bbp in de OESO-landen.

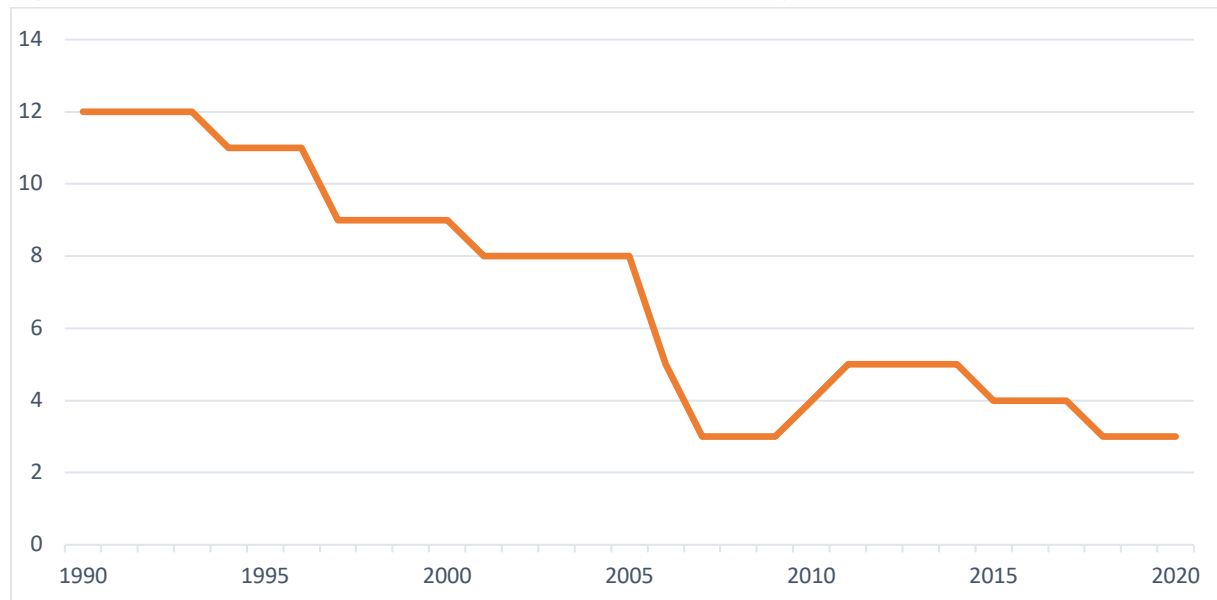
Figuur 3. Verdeling van de ontvangsten uit de belastingen op activa in % van het bbp per OESO-land (1990/2019)

Bron: Base de données statistiques Revenus OCDE

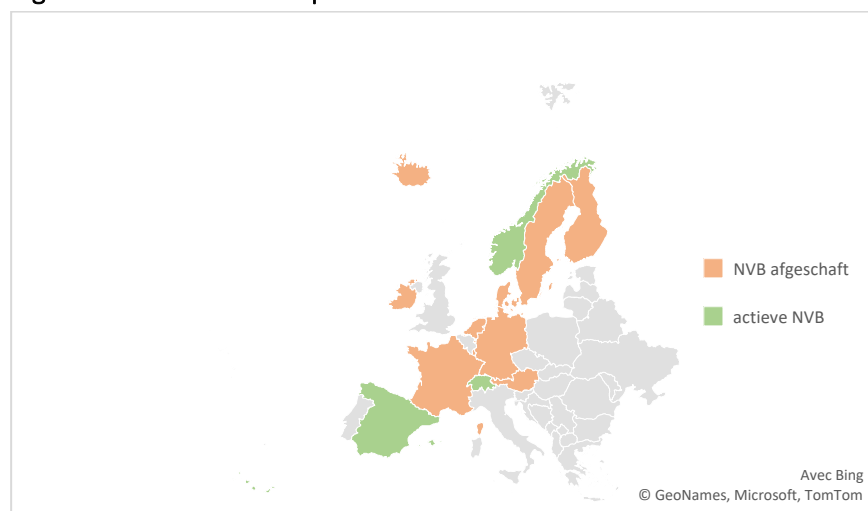
Zoals onderstaande figuren 4 en 5 illustreren, is het aantal landen dat het nettovermogen rechtstreeks belast, in de loop der tijd gestaag gedaald. Terwijl 12 landen een dergelijke belasting hadden ingevoerd in 1990, hebben de meeste landen deze eind jaren 1990 en begin jaren 2000 afgeschaft: Oostenrijk in 1994, Denemarken en Duitsland in 1997, Nederland in 2001, Finland, IJsland en Luxemburg in 2006 en Zweden in 2007. IJsland heeft de belasting in 2006 afgeschaft en vervolgens tussen 2010 en 2014 opnieuw ingevoerd als tijdelijke noodmaatregel. Spanje, dat de belasting in 2008 afschafte, voerde deze in 2011 ook weer in als reactie op de financiële crisis. In eerste instantie werd deze belasting aangekondigd als tijdelijk, maar ondertussen is ze al meerdere keren verlengd en wordt ze nog steeds geheven. Spanje en IJsland zijn twee voorbeelden van landen die de belasting op tijdelijke basis hebben gebruikt, terwijl de meeste landen het nettovermogen op regelmatige, jaarlijkse basis belasten of hebben belast. Sinds 2018 en de vervanging in Frankrijk van de '*Impôt de solidarité sur la fortune*' (ISF) door de '*Impôt sur la fortune immobilière*' (IFI), hebben slechts drie landen een echte belasting op nettovermogen gehandhaafd: Zwitserland, Noorwegen en Spanje.

Figuur 4. Evolutie van het aantal OESO-landen dat een NVB toepast tussen 1990 en 2020

Bron: OESO (2018) en Perret (2020)

Figuur 5. De NVB in Europa

Bron: Drometer et al. (2018)

4.3.2. NVB-ontvangsten in Europa

Tabel 6 toont de NVB-ontvangsten in procent van het bbp en in procent van de totale belastingontvangsten in verschillende Europese landen die de belasting hebben toegepast of nog steeds toepassen, waarbij het jaar 1990 wordt vergeleken met het jaar 2020 (vetgedrukt) of het laatste jaar waarin de belasting is toegepast. Het blijkt dat de ontvangsten uit deze belasting een zeer klein deel uitmaken van het bbp en de totale ontvangsten van elk land, zowel in 1990, toen elk van de vermelde landen de belasting invoerde, als in 2020 voor de drie overblijvende landen.

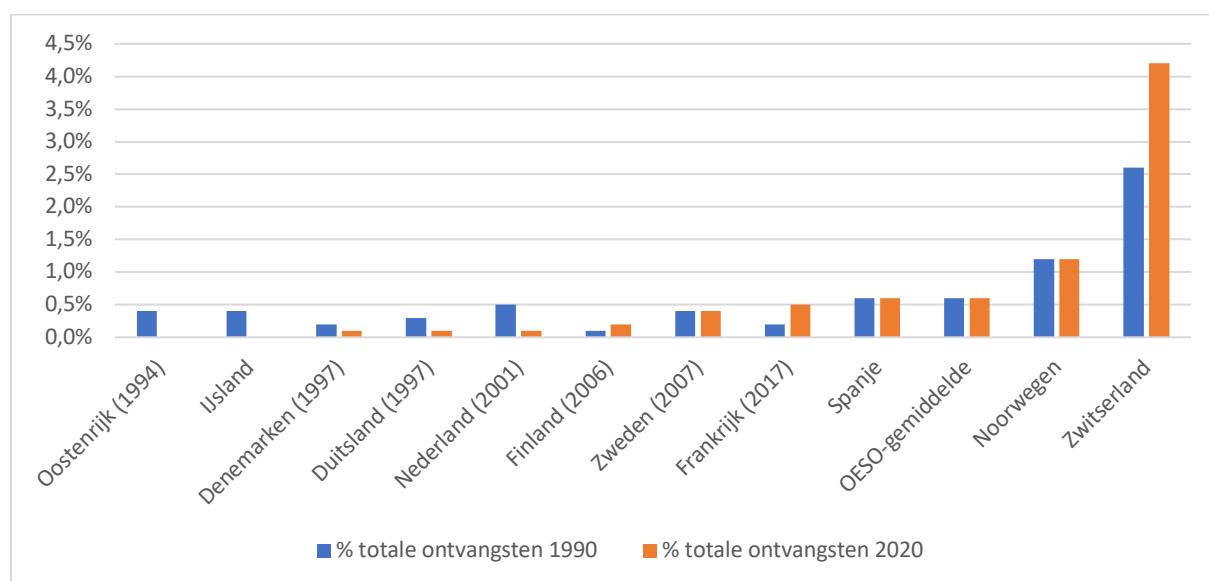
Tabel 6. NVB-ontvangsten in % van de totale ontvangsten en in % van het bbp, 1990 en 2020

Land	% Totale ontvangsten		% Bbp	
	1990	Laatste beschikbare jaar	1990	Laatste beschikbare jaar
Oostenrijk (1994)	0,35%	0,34%	0,14%	0,14%
Denemarken (1997)	0,25%	0,14%	0,11%	0,06%
Frankrijk (2017)	0,22%	0,48%	0,09%	0,22%
Duitsland (1997)	0,31%	0,30%	0,11%	0,11%
Finland (2006)	0,06%	0,18%	0,03%	0,08%
Nederland (2001)	0,53%	0,49%	0,21%	0,18%
Noorwegen (2020)	1,22%	1,22%	0,49%	0,48%
Spanje (2020)	0,61%	0,56%	0,19%	0,21%
Zweden (2007)	0,42%	0,4%	0,20%	0,19%
Zwitserland (2020)	2,57%	4,24%	0,59%	1,17%
OESO-gemiddelde	0,60%	0,61%	0,20%	0,18%

Bron: Base de données statistiques Revenus OCDE

Zoals blijkt uit figuur 6 bleven de ontvangsten tussen 1990 en het laatste jaar van toepassing overal stabiel of daalden ze, met uitzondering van Frankrijk en Zwitserland, waar de ontvangsten (in % van het bbp of in % van de totale inkomsten) in de loop van de tijd stegen (Perret, 2020).

Figuur 6. NVB-ontvangsten in % van totale ontvangsten, 1990-2020 (of laatste beschikbare jaar)

Bron: Base de données statistiques Revenus OCDE

4.3.3. De verschillende ontwerpen van de NVB in Europa

De hierboven waargenomen verschillen in ontvangsten kunnen gedeeltelijk worden verklaard door verschillen in het belastingontwerp⁴⁷. Het feit dat Zwitserland bijvoorbeeld de hoogste ontvangsten heeft – 4,2% van de totale ontvangsten of 1,1% van het bbp – kan worden verklaard door een relatief lage belastingdrempel en een bredere belastbare basis. Bovendien telt dit land een hoger percentage rijke mensen dan elders.

Tabel 7 geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de NVB in verschillende Europese landen. In de meeste gevallen wordt de belasting op nationaal niveau geïnd, behalve in Spanje, Zwitserland en Duitsland, waar respectievelijk de regio's, de kantons en de deelstaten (*Länder*) verantwoordelijk zijn. De Noorse belasting verschilt ook in die zin dat ze zowel op gemeentelijk als op nationaal niveau wordt geïnd. Afgezien van dit gemeenschappelijk kenmerk, verschilt het ontwerp van de vermogensbelasting sterk van land tot land.

Een centraal element van het ontwerp is de drempel waarboven het vermogen van individuen of huishoudens wordt belast. Deze **belastingdrempel** heeft een aanzienlijke invloed op het herverdelende karakter van de belasting. Een (zeer) hoge drempel treft vooral de (rijkste) mensen (bv. Frankrijk en Spanje), terwijl een lagere drempel ook van invloed kan zijn op de middenklasse⁴⁸. In 2017 had de Franse netto vermogensbelasting de hoogste belastingdrempel, waarbij huishoudens met een nettovermogen van meer dan 1,3 miljoen euro werden belast. In andere landen is de belastbare basis breder, vooral in Zwitserland waar de belasting niet alleen de rijksten treft, maar ook de middenklasse. Dit kan worden

⁴⁷ Dit kan ook worden verklaard door de verdeling van rijkdom over de bevolking, mogelijkheden voor belastingontwijking en -ontduiking, en vermogensbelasting in andere landen.

⁴⁸ Het begrip middenklasse kan verschillende interpretaties en definities hebben. In dit rapport wordt de middenklasse gedefinieerd als het deel van de huishoudens met een nettovermogen in het 2e, 3e en 4e kwintiel van de verdeling.

verklaard door het feit dat Zwitserland, in tegenstelling tot de meerderheid van de OESO-landen, geen belasting heft op de *inkomsten* uit vermogen en onroerende activa lichter belast dan elders, waardoor de nadruk meer ligt op de netto vermogensbelasting. De belastingdrempel bepaalt ook het aantal belastingplichtigen dat aan een belasting wordt onderworpen. De hoge drempel in Frankrijk verklaarde grotendeels waarom iets minder dan 1% van de fiscale huishoudens⁴⁹ aan de belasting was onderworpen, terwijl dat in Noorwegen door de veel lagere drempel voor 11% van de belastingbetalers het geval was (in 2016).

Tabel 7. Ontwerp van de NVB (netto vermogensbelasting) in OESO-landen

Land	Belastbaar stelsel	Belaste eenheid	Belastingdrempel (in euro)	Belastingtarief	Bijkomende informatie
NVB nog steeds van kracht					
Noorwegen	Lineair	Huishouden	Alleenstaande: 157 833; Gehuwd koppel: 315 666	0,85% (1)	Opgesplitste belastingvoet: 0,15% naar de centrale overheid + 0,7% naar de gemeente
Spanje	Progressief	Individu	700 000	0,2% - 2,5% (2)	
Zwitserland	Progressief	Huishouden	Alleenstaande: 67 550; Gehuwd koppel: 135 100	0,03% - 1,09% (3)	
NVB nu afgeschaft					
Oostenrijk	Lineair	Huishouden	17 230	1%	
Frankrijk	Progressief	Huishouden	Alleenstaande of gehuwd koppel: 1 300 000	0,5% - 1,5%	In 2018 heeft een grote hervorming de netto vermogensbelasting vervangen door een belasting die zich beperkt tot vastgoed
Denemarken	Lineair	Huishouden	Alleenstaande: 250 000; Gehuwd koppel: 500 000	2,2%	
Finland		Individu	303 132	0,8%	
Duitsland	Lineair	Huishouden	Alleenstaande: 61 355; Gehuwd koppel: 122 710	1%	
IJsland	Progressief	Huishouden	Alleenstaande: 473 248; Gehuwd koppel: 630 997	1,5% - 2%	Belasting afgeschaft in 2006, maar opnieuw ingevoerd tussen 2010 en 2014 als tijdelijke noodmaatregel; 2012: lineair stelsel vervangen door progressieve belastingen
Ierland	Lineair	Huishouden	Alleenstaande: 88 882; Gehuwd koppel: 126 974	1%	

⁴⁹ Een fiscaal huishouden bestaat uit alle personen die in een belastingaangifte worden vermeld. Een huishouden kan bestaan uit meerdere fiscale huishoudens, bijvoorbeeld wanneer twee personen die een koppel vormen afzonderlijke belastingaangiften indienen (Insee).

Land	Belastbaar stelsel	Belaste eenheid	Belastingdrempel (in euro)	Belastingtarief	Bijkomende informatie
Luxemburg	Lineair	Huishouden	Geen drempel	0,5%	Er was geen absolute belastingdrempel (in euro) in Luxemburg, maar een relatieve drempel waarbij slechts 50% van de 'waarde per eenheid' van de goederen in aanmerking werd genomen voor de vermogensbelasting
Nederland	Lineair	Huishouden	Alleenstaande: 90 756; Gehuwd koppel: 113 445	1,2%	Belasting afgeschaft in 2001 en vervangen door een inkomstenbelasting van 30% op notionele winsten op financiële activa ⁵⁰
Zweden	Lineair	Huishouden	Alleenstaande: 166 214; Gehuwd koppel: 221 619	1,5%	In 1993 werd het progressieve systeem vervangen door een uniform tarief

Bronnen: OESO (2018); Krenek & Schratzenstaller (2018); Scheuer & Slemrod (2020); Kapeller et al. (2021); Drometer et al. (2018). – (1) Gegevens voor 2020 – (2) & (3) Gegevens voor 2018

Er wordt opgemerkt dat een hoge belastingdrempel meestal hand in hand gaat met een hoog **belastingtarief** om een aanzienlijke belastingopbrengst te garanderen (OESO, 2018). Belastingtarieven verschillen sterk van land tot land. De meerderheid geeft of had de voorkeur gegeven aan een constant tarief (Noorwegen, Oostenrijk, Duitsland, Ierland, Luxemburg, Nederland en Zweden), terwijl Frankrijk, Spanje en veel Zwitserse kantons progressieve tarieven hebben met verschillende belastingschijven⁵¹. Spanje is het land dat een deel van de belastingplichtigen het zwaarst belast, met een tarief van 2,5% in Catalonië. Sinds de jaren 2000 hebben de betrokken landen de neiging om de belastingtarieven te verlagen om het gewicht van deze belasting te verminderen (bv. Noorwegen, verlaagd van 1,1% naar 0,85% in 2013) (Perret, 2020).

Een derde parameter is de definitie van de **belastbare basis**, samengevat in tabel 8 voor bepaalde Europese OESO-landen. De belastbare basis omvat activa die volledig belast, gedeeltelijk vrijgesteld of volledig vrijgesteld zijn. Een preferentieel tarief of een vrijgesteld goed kan gerechtvaardigd zijn door sociale kwesties, de wens om ondernemerschap en investeringen te ondersteunen, de moeilijkheid om

⁵⁰ Nederland heeft in 2001 zijn belastingstelsel ingrijpend hervormd. Tot nu toe was er een NVB van 0,70% die financiële en onroerende activa belastte, evenals een taks op de inkomsten uit activa. Sinds 2001 zijn financiële activa niet langer onderworpen aan de belasting op inkomsten uit activa en is de NVB van 0,70% afgeschaft. Om dit verlies aan inkomsten te compenseren, heeft de staat een nieuwe NVB op financiële en onroerende activa gecreëerd, maar de eigen woonst vrijgesteld. De belastbare basis is de nettowaarde (na aftrek van schulden) van het *fictieve* rendement van vermogen - in tegenstelling tot een reëel rendement (het fictieve rendement is vastgesteld op 4%). De staat is van mening dat deze nieuwe belasting geen NVB is, maar eerder een belasting op de inkomsten uit activa, omdat het gebaseerd is op (fictieve) inkomsten. Deze nieuwe belasting wordt belast tegen 30%, wat dus neerkomt op het belasten van de fictieve inkomsten van 4% tegen 30%, en dus een *de facto* NVB van 1,2% (Zoutman, 2018).

⁵¹ Frankrijk heeft bijvoorbeeld 5 belastingschijven: het belastingtarief begint bij 0,5% voor nettovermogens tussen 800 000 euro en 1,3 miljoen euro, en stijgt vervolgens geleidelijk naar 1,5% voor nettovermogens boven 10 miljoen euro.

activa te kwantificeren (bijv. niet-beursgenoteerde aandelen of juwelen), enz. Ondanks de verscheidenheid aan belastbare basissen, kunnen enkele algemene trends worden onderscheiden.

Ten eerste verlenen regeringen over het algemeen vrijstelling voor pensioensparen⁵², beroepsgoederen⁵³ en kunstwerken en antiek. In de eerste twee gevallen is het doel een bepaald gedrag aan te moedigen (pensioensparen of ondernemerschap), terwijl in het laatste geval het doel is het nationale erfgoed te behouden.

Ten tweede worden preferentiële tarieven vaak verleend voor de hoofdwoning om geen grote impact te hebben op de middenklasse, aangezien de hoofdwoning doorgaans een belangrijk onderdeel is van hun nettovermogen.

De omvang van de belastbare basis is niet alleen van invloed op de inkomsten die de NVB genereert, maar draagt ook bij aan het herverdelend karakter ervan. Een kleinere belastbare basis met meerdere vrijstellingen of preferentiële tarieven zet de deur open voor optimaliseringsstrategieën van belastingbetalers, zoals belastingontwijking (zie deel 5). Het aantal activa dat wordt vrijgesteld of waarop een preferentieel tarief van toepassing is, beïnvloedt ook het herverdelend karakter van de belasting, vooral wanneer het gaat om activa die voornamelijk in handen zijn van de rijksten, zoals aandelen en obligaties.

Hieraan moet worden toegevoegd dat de belastbare basis van inwoners van een land bestaat uit hun nettovermogen wereldwijd, terwijl voor niet-ingezetenen alleen de goederen in het land in kwestie worden belast.

⁵² Pensioensparen moet hier in de brede zin worden beschouwd, eerder dan in het specifieke geval van de pensioenspaarrekening of pensioenspaarfonds in België. De term verwijst naar het sparen door individuen voor hun toekomstige pensioen.

⁵³ Een beroepsgoed is een actief dat direct wordt gebruikt voor de professionele activiteit van de belastingbetaler, aandelen/participaties in niet-geregistreerde bedrijven of bedrijven met beperkte participaties. Dit soort activa was vrijgesteld in Frankrijk en Zweden, en is nog steeds vrijgesteld in Spanje.

Tabel 8. Vergelijking van de samenstelling van de belastbare basis van de NVB in verschillende landen

Categorie van activa	Activa	Noorwegen	Spanje	Zwitserland	Oostenrijk (1994)	Frankrijk (2018)	Finland (2006)	Duitsland (1997)	Luxemburg (2006)	Nederland (2001)	Zweden (2007)
<u>Reële activa</u>	Gebouwen	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
	Eigen woonst	V	V	V	V	V	V	?	V	V	V
	Bossen en wouden	V	V	V	V	V	V	V	V		
	Land	V	V	V	V	V	V	V	V	V	
	Landelijke en agrarische eigendommen	V	V	V	V	V	V	V	V	V	
	Meubilair	V	V		V	V			V		
	Kunstwerken en antiek	V	V	V	V		V		V		
	Juwelen	V	V	V	V	V	V	?	V	V	
	Voertuigen	V	V	V	V	V		?	V	V	V
<u>Financiële activa</u>	Beursgenoteerde aandelen	V	V	V	V	V	V	?		V	V
	Levensverzekering		V	V	V	V		?	V		V
	Obligaties	V	V	V	V	V		?	V	V	V
	Liquiditeiten (contant)	V	V	V	V	V		?	V	V	V
	Intellectuele eigendomsrechten			V	V					V	
	Pensioensparen				V						
	Beroepsgoederen	V		V	V		V	V	V	V	

Bron: OESO (2018) & Perret (2020)

Noot: V = volledig belast; v = belast met een preferentieel stelsel⁵⁴; ? = geen informatie

⁵⁴ Een preferentieel stelsel kan verschillende vormen aannemen, waaronder de vrijstelling van bepaalde activa of een verlaging van het belastingtarief.

4.4. De belasting van het vermogen in België

Het Belgische belastingstelsel kent geen NVB, d.w.z. één enkele belasting op het volledige nettovermogen van de belastingbetalers. Anderzijds belast het, via verschillende belastinginstrumenten, bepaalde bestanddelen van het nettovermogen: inkomsten uit bepaalde activa, overdrachten van bepaalde activa (wanneer activa worden verworven of verkocht) en het bezit van bepaalde activa.

Meer formeel wordt de NVB als volgt berekend:

$$IPN_i = f(B_{Ti}). (b_{1i} + b_{2i} + \dots + b_{ki} - d_i)$$

$$\text{waarbij } B_{Ti} = b_1 + b_2 + b_3 + \dots + b_k - d$$

Deze formule laat duidelijk zien dat de door individu of huishouden i betaalde NVB gebaseerd is op de som van de waarde van zijn activa b_{ki} , na aftrek van zijn schulden d_i , waarop een mogelijk progressief tarief wordt toegepast volgens de waarde van zijn totale nettovermogen $f(B_T)$.

De volgende formule illustreert de verschillende situatie in België vandaag, waar een variabel belastingtarief bestaat voor een deel van de bestanddelen van het vermogen van huishoudens (bezit, inkomsten of overdracht). Sommige activa van huishoudens worden niet belast in België, zoals blijkt uit het 0-tarief dat wordt toegepast op actief_{b2} hieronder⁵⁵.

$$\text{Huidige situatie}_i = f(B_1). (b_{1i}) + 0. (b_{2i}) + f(B_3). (b_{3i}) + \dots$$

Waarbij $f(B_k)$ het belastingtarief op actief k voor elk individu of huishouden i , en b_{ki} de waarde van actief k in het bezit van huishouden i .

Wanneer deze verschillende kanalen voor het belasten van vermogen in België worden samengeteld, zien we dat de Belgische ontvangsten uit de belastingen op activa tot de hoogste in de Europese Unie behoren. Zoals figuur 3 laat zien, is dit te wijten aan het belang van de belastingen op vastgoed (1,3% van het bbp), gevolgd door de belastingen op financiële en kapitaaltransacties (1,1% van het bbp) en de successie- en schenkingsbelasting (0,7% van het bbp).

Deze manier van formuleren verduidelijkt het feit dat wanneer in publieke debatten over een nieuwe NVB wordt gestemd, het nodig zou zijn om te specificeren of het alle of een deel van de huidige kanalen van vermogensbelasting zou vervangen, of dat het deze zou aanvullen. Als het zou worden toegevoegd aan de huidige vermogensbelasting, zou België hoogstwaarschijnlijk bovenaan de ranglijst staan wat betreft de belastingdruk op vermogen in Europa.

In deel 4.4. stellen we voor om dieper in te gaan op de verschillende vormen van vermogensbelasting in België (4.4.1) en de inkomsten die ze genereren (4.4.2). Een laatste deel (4.4.3) richt zich op het

⁵⁵ Zo is België een van de Europese uitzonderingen die geen belasting heft op meerwaarden van financiële activa (aandelen, obligaties, beleggingsfondsen, enz.), op voorwaarde dat de transactie plaatsvindt "in het kader van het normale beheer van privaat vermogen" (art. 90, 1° WIB 92). Met andere woorden, zolang de belastingbetaler redelijk handelt en zijn vermogen niet in gevaar brengt, wordt hij niet belast. Een meerwaarde die voortvloeit uit 'abnormaal' beheer voor louter speculatieve doeleinden zal worden belast als diverse inkomsten tegen 33%. Het is de risicovolle aard van de transactie die bepaalt of ze speculatief is of niet (Bayenet & Bourgeois, 2021).

belasten van effectenrekeningen, een belasting die de filosofie van een NVB het dichtst benadert omdat deze gericht is op *bezit van* activa en expliciet gericht is op de hoogste vermogens.

4.4.1. Beschrijving van de vormen van vermogensbelasting in België

Tabel 9 geeft een overzicht van de 13 verschillende vermogensbelastingen in België, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen belastingen op inkomsten uit activa en belastingen op activa zelf, en onder deze laatste de belastingen op de overdracht van activa en belastingen op het bezit van activa.

Kader 7. De onroerende voorheffing als belasting op het bezit van activa

De onroerende voorheffing wordt gedefinieerd als een regionale belasting op onroerende goederen (FOD Financiën). Wettelijk gezien wordt ze beschouwd als een inkomstenbelasting en is ze vastgelegd in het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 (art. 251-260ter, WIB 92). De belastbare basis is het geïndexeerd kadastraal inkomen, een fictief inkomen gedefinieerd door de federale overheid. Bijgevolg kan deze belasting worden beschouwd als een belasting op de inkomsten uit activa (op onroerende activa in dit geval).

Vanuit economisch oogpunt wordt de onroerende voorheffing echter beschouwd als een belasting op het *bezit* van activa (Valenduc, 2011). Deze voorheffing wordt geheven op het feit dat een persoon eigenaar is van een onroerend goed. Dit is niet gekoppeld aan de *inkomsten* die worden gegenereerd door het onroerend goed, zelfs als fictieve inkomsten worden gebruikt om de waarde van de belastbare basis te schatten als de waarde van het onroerend goed in kwestie niet beschikbaar is. In dit rapport is gekozen voor de classificatie van belastingen op activa zoals voorgesteld door de OESO (tabel 5). Aangezien de onroerende voorheffing deel uitmaakt van de belasting op vastgoed, is het een belasting op het bezit van activa⁵⁶.

⁵⁶ Voor de volledigheid moet worden opgemerkt dat naast de onroerende voorheffing op alle onroerende bezittingen van een belastingbetaler, de personenbelasting (PB) fictieve inkomsten uit andere onroerende goederen dan de hoofdwoning belast. De belastbare basis is in dit geval het geïndexeerde kadastraal inkomen, verhoogd met 40%

(https://financien.belgium.be/nl/particulieren/woning/onroerende_inkomsten/huurinkomsten).

Dit is, per conventie, een belasting op *inkomsten* uit onroerend vermogen en niet op *bezit* zoals in het geval van de onroerende voorheffing, hoewel de logica van de twee belastingen erg op elkaar lijkt. Dit deel van het PB is daarom opgenomen in de statistieken over de belasting op inkomsten uit vermogen, zoals bijvoorbeeld in de tabellen 9 en 10 hieronder. Naast het kadastraal inkomen kan echter ook de reële huur worden gebruikt als belastbare basis (zie tabel 9).

Tabel 9. Belasting op het vermogen van huishoudens in België⁵⁷

Benaming van de belasting in België	Belastbare basis	Belastingtarief	Bevoegdheidsniveau	Bijkomende informatie
1. Belastingen op de inkomsten uit activa				
Roerende voorheffing ⁵⁸	Roerend inkomen Uitzonderingen: - Sinds 2018: gedeeltelijke vrijstelling van dividenden voor particulieren (in de belastingaangifte van natuurlijke personen) van maximum 800 euro - Gedeeltelijke vrijstelling van de roerende voorheffing op de interesten uit gereglementeerde spaarrekeningen op de eerste 980 euro aan ontvangen interesten (boven 980 euro: 15% roerende voorheffing op dit bedrag)	30% van de inkomsten, met uitzondering van 3 categorieën van inkomsten (auteursrechten, gereglementeerde spaardeposito's, interesten uit de "Leterme- Staatsbons"); ook verminderde tarieven voor bepaalde dividenden.	Federale overheid	Definitie van de FOD Financiën: Roerende inkomsten zijn inkomsten afkomstig uit bankrekeningen, leningen, obligaties, aandelen, aandelen van instellingen voor collectieve beleggingen of bepaalde levensverzekeringen. Dat kunnen interesten, dividenden, royalty's, lijfrenten of tijdelijke renten en inkomsten uit auteursrechten, naburige rechten en licenties zijn.
Belastingen op onroerende inkomsten (PB) ⁵⁹	Kadastraal inkomen ⁶⁰ of huur	Tarief en belastbaar bedrag afhankelijk van het belaste goed en hoe het wordt	Federale overheid	De onroerende inkomsten kunnen ook afkomstig zijn van gronden of bedragen die betaald worden om bepaalde rechten te verwerven. Voor meer informatie, zie het Fiscaal Memento.

⁵⁷ Voor meer informatie over belastingtarieven, speciale regelingen, vrijstellingen en verlagingen, zie het Fiscaal Memento van de FOD Financiën

⁵⁸ Personen die onderworpen zijn aan de roerende voorheffing zijn fiscale inwoners en geen Belgische burgers. Inkomsten uit roerende activa, ongeacht of die zich nu in België of het buitenland bevinden, worden belast.

⁵⁹ Onroerende inkomsten zijn de inkomsten die voortkomen uit onroerende goederen (woningen, appartementen, gronden, enz.) die anders belast worden dan professionele of andere inkomsten (FOD Financiën). De belastingen op onroerende inkomsten maken deel uit van de personenbelasting (PB).

⁶⁰ Het kadastraal inkomen (KI) vormt de basis voor de inning van de onroerende voorheffing en voor de bepaling van het onroerende inkomen dat in de personenbelasting belast wordt. Het KI is geen echt inkomen, maar een fictief inkomen dat overeenstemt met het gemiddelde jaarlijkse netto-inkomen dat het onroerend goed zijn eigenaar zou opbrengen, dat wil zeggen de gemiddelde jaarlijkse theoretische nettohuurwaarde van het onroerend goed op het referentietijdstip. Tot op vandaag is dat referentietijdstip 1 januari 1975. Het wordt niet aangepast aan veranderingen in de vastgoedmarkt, maar wordt elk jaar geïndexeerd.

Benaming van de belasting in België	Belastbare basis	Belastingtarief	Bevoegdheidsniveau	Bijkomende informatie
		gebruikt; voor een gebouwd onroerend goed: 1) Eigen woning: 0% (niet belastbaar) ⁶¹ 2) Eigen woning niet, maar niet verhuurd: geïndexeerd KI en verhoogd met 40% 3) Het gebouw wordt verhuurd aan een natuurlijke persoon die het niet gebruikt voor de uitoefening van zijn beroepsactiviteit: geïndexeerd KI en verhoogd met 40% 4) Verhuurd aan i) een natuurlijke persoon die het gebruikt voor de uitoefening van zijn beroepsactiviteit ii) een vennootschap iii) andere rechtspersoon: de reële huuropbrengst, verminderd met 40% voor forfaitaire kosten		
Belasting meerwaarden op roerende goederen	Verschil tussen de aankoopprijs van het roerend goed en de verkoopprijs	0% (in de meeste gevallen)		Belastingvrijstelling voor zover ze kunnen worden beschouwd als verkregen in het kader van het 'normale beheer' van een privaat vermogen; De meerwaarde wordt belast enkel als de persoon handelt "buiten het normale beheer van een privaat vermogen" (art 90, 1°, WIB 92), in welk geval het zal worden belast als diverse inkomsten tegen een tarief van 33%. Als de meerwaarde beroepsmatig wordt gerealiseerd, wordt het marginale tarief van de PB toegepast.

⁶¹ Dit tarief van 0% kan de lezer verrassen. Dit is zo omdat dit deel van de tabel gaat over de belastingen op de *inkomsten* uit activa en de onroerende voorheffing op de eigen woning later wordt behandeld, bij belastingen op het *bezit* van activa aangezien de voorheffing als zodanig wordt beschouwd (zie kader 8)

Benaming van de belasting in België	Belastbare basis	Belastingtarief	Bevoegdheidsniveau	Bijkomende informatie
Belasting meerwaarden op onroerende goederen ⁶²	Verschil tussen de aankoop prijs van het onroerend goed en de verkoopprijs	Het toegepaste tarief hangt af van de aard van het goed gelegen in België: 1) Ongebouwd onroerend goed: 33% als de meerwaarde binnen de 5 jaar na verwerving wordt verwezenlijkt, tussen 5 en 8 jaar: 16,5% 2) Gebouwd onroerend goed: 16,5% als de meerwaarde binnen de 5 jaar na verwerving wordt verwezenlijkt 3) Gebouwd en ongebouwd onroerend goed: geen belasting (indien meerwaarde na resp. 5 jaar of 8 jaar is verwezenlijkt)	Federale overheid	Net als bij de roerende meerwaarde, is de fiscale behandeling anders indien de meerwaarde verkregen wordt buiten het 'normale beheer van een privaat vermogen' (art 90, 1°, WIB 92). Indien de meerwaarde speculatief wordt geacht, is het geldende tarief 33%, ongeacht of het om een gebouwd of ongebouwd onroerend goed gaat. Meerwaarden op een gebouwd goed dat de eigen woning van de belastingbetaler was, zijn vrijgesteld van belasting.
Jaarlijkse taks op de winstparticipaties ⁶³	Totaalbedrag van de sommen uitgekeerd als winstparticipatie voor het belastingjaar	9,25%	Federale overheid	De winstparticipaties die betrekking hebben op levensverzekeringen, lijfrenten of tijdelijke renten of aanvullende pensioenen die op een andere wijze worden opgebouwd dan door middel van een levensverzekering zijn onderworpen aan de taks. De winstparticipaties m.b.t. spaarverzekeringen in het kader van het pensioensparen alsmede m.b.t. verzekeringscontracten waarvoor de verzekeringnemer geen belastingvermindering heeft genoten, zijn onder bepaalde voorwaarden van de taks vrijgesteld.

⁶² Bayenet et Bourgeois, 2021.

⁶³ Bij een verzekering kan de verzekeraar beslissen om elk jaar een winstparticipatie te betalen bovenop de verzekeringsopbrengst, afhankelijk van de jaarresultaten.

Benaming van de belasting in België	Belastbare basis	Belastingtarief	Bevoegdheidsniveau	Bijkomende informatie
2. Belastingen op de activa				
2.1. Belastingen op de overdracht van activa				
Successierechten	Nettowaarde van de onroerende (huis, land, enz.) en van roerende goederen (contant geld, meubels, juwelen, enz.) die door de overledene worden nagelaten na aftrek van de bewezen schulden en de begrafenis kosten, gebaseerd op de verkoopwaarde van de goederen op de dag van het overlijden	Progressief tarief op verschillende schijven; de tarieven per schijf variëren naargelang het gewest dat de rechten ontvangt, afhankelijk van het netto-aandeel dat elke erfgenaam ontvangt en de graad van verwantschap tussen de erfgenaam en de overledene	Regionale overheid (krachtens de bijzondere wet van 13 juli 1989); Alleen het Vlaams Gewest verzorgt zelf de belastingdienst (via Vlabel), voor de andere 2 gewesten: FOD Financiën	In het Waals Gewest en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden het recht van successie en het recht van overgang bij overlijden ⁶⁴ onderscheiden. In het Vlaams Gewest wordt voor deze rechten de term erfbelasting gebruikt. Er zijn successierechten verschuldigd als de overledene een inwoner van België is. Voor meer informatie over bijzondere regelingen, zie het Fiscaal Memento 2021.
Schenkingsrechten	Verkoopwaarde van de geschenken goederen, in principe zonder aftrek van de lasten	Progressief tarief op verschillende schijven; de tarieven per schijf verschillen gewest per gewest; het tarief neemt toe met 1) de waarde van de schenking, 2) de graad van verwantschap tussen de erfgenaam en de erflater;	Regionale overheid (belastingtarieven, aanslagbasis en vrijstellingen)	Het recht van schenking (in het Vlaamse Gewest: de schenkbelasting) is van toepassing op alle schenkingen van tegenwoordige roerende of onroerende goederen, wat ook hun vorm, hun voorwerp of hun modaliteiten zijn en ongeacht de wijze waarop zij tot stand komen. Het tarief hangt af van de fiscale woonplaats.
Taks op de beursverrichtingen (TOB)	Bedrag van de verrichting	0,35% van het bedrag van de verrichting (normaal tarief)	Federale overheid	Handelt bij 1) verkoop en aankoop van roerende waarden (bv. aandelen) en 2) inkoop van eigen kapitalisatieaandelen door een beleggingsvennootschap; de tussenpersoon van beroep is de schuldenaar van de taks.

⁶⁴ Het recht van overgang bij overlijden (in het Vlaams Gewest: recht van overgang) is een belasting die wordt gevestigd op de waarde van de in België gelegen onroerende goederen die worden verkregen uit de nalatenschap van een niet-rijksinwoner, na aftrek van bepaalde schulden.

Benaming van de belasting in België	Belastbare basis	Belastingtarief	Bevoegdheidsniveau	Bijkomende informatie
Registratierechten	Overeengekomen waarde van de goederen (overeengekomen waarde van het onroerend goed en kosten, maar de belastbare basis mag in geen geval lager zijn dan de verkoopwaarde van de overgedragen onroerende goederen op de dag van de overeenkomst)	12,5% in Wallonië 12,5% in Brussel 10% in Vlaanderen ⁶⁵	Regionale overheid: belastingtarief, aanslagbasis en vrijstellingen; Federale overheid: Inning van registratierechten en registratieformaliteiten	De registratierechten (en in het Vlaamse Gewest ook de registratiebelasting) worden geheven naar aanleiding van de registratie van een akte of geschrift, (d.i. afschrijven, ontleiden of vermelden van die akte of dat geschrift in een hiertoe bestemd register van de Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie of op elke andere bij KB bepaalde informatiedrager). Bepaalde registratierechten worden nog steeds geregeld door de federale overheid (bijv. rechten op pacht, erfpacht en oppervlakte), rechten die niet zijn geregionaliseerd in art. 3 van de bijzondere financieringswet (BFW) (Bayenet & Bourgeois, 2021).
Hypotheekrechten	Hypotheekrecht: wordt gevestigd op de inschrijvingen van hypotheken en voorrechten op onroerende goederen	Hypotheekrecht: 0,3%		

2.2. Belasting op het bezit van activa

Onroerende voorheffing ⁶⁶	Kadastraal inkomen (KI)	Basistarief: 1,25% in Wallonië 1,25% in Brussel 3,97% in Vlaanderen Sociale woningen: 0,8% in Wallonië 0,8% in Brussel 2,54% in Vlaanderen	Regionale Overheid (belastingtarieven, aanslagbasis en vrijstellingen): de gewesten verwerken en innen de onroerende voorheffing rechtstreeks op de goederen die zich op hun grondgebied bevinden maar het KI	De onroerende voorheffing wordt geïnd op alle onroerende goederen: huizen, appartementen, gronden, enz. Er zijn tal van specifieke verminderingen en vrijstellingen in elk gewest (bv. vermindering voor bescheiden huis, vermindering voor gehandicapten, enz). Tweede verblijven, niet-verhuurde onroerende goederen, worden belast op het geïndexeerd KI verhoogd met 40%. Het basistarief vastgesteld door de gewesten is slechts een deel van de onroerende voorheffing, aangezien de lokale overheden (provincies, agglomeraties en gemeenten) opcentiemen toevoegen aan deze basisbelasting.
--------------------------------------	-------------------------	---	---	---

⁶⁵ De tarieven en de belastbare basis die hier worden vermeld komen overeen met degene die zijn toegepast bij de verkoop van onroerende goederen. Andere tarieven (5%) gelden bij de verkoop van materiële roerende goederen, de verhuring van onroerende goederen, de verdeling van onroerende goederen, de inbreng van goederen in Belgische vennootschappen en kapitaalsverhoging van Belgische vennootschappen.

⁶⁶ De onroerende voorheffing wordt beschouwd als een belasting op het bezit van activa, niet op de onroerende inkomsten. Kader A.4. in bijlage gaat nader in op dit aspect.

Benaming van de belasting in België	Belastbare basis	Belastingtarief	Bevoegdheidsniveau	Bijkomende informatie
		Materieel en outillage: 1,25% in Wallonië 0% in Brussel 2,58% in Vlaanderen	wordt bepaald door de federale overheid.	
Taks op het langetermijnsparen	Afhankelijk van het geval: theoretische afkoopwaarde, pensioenen, renten, kapitalen of afkoopwaarden (levensverzekeringen) of het spaartegoed (spaarrekeningen)	Anticipatieve taks op het langetermijnsparen: 10% Anticipatieve taks op spaarrekeningen voor het pensioensparen 8% Boetetaks: 33% (bij vroegtijdige uittreding)	Federale overheid	Betreft: 1) Individuele levensverzekeringen (gewone en spaarverzekeringen) waarvoor de verzekeringnemer een belastingvermindering heeft gekregen 2) Individuele of collectieve spaarrekeningen (waarvoor de houder een belastingvermindering heeft gekregen)
Jaarlijkse taks op de effectenrekeningen	Effectenrekeningen met een waarde van meer dan 1 miljoen euro tijdens de referentieperiode ⁶⁷ ; waarvan de belastbare financiële instrumenten zijn: I) al dan niet beursgenoteerde aandelen en certificaten met betrekking tot deze instrumenten ii) al dan niet beursgenoteerde obligaties en certificaten met betrekking tot deze instrumenten; ii) rechten van deelneming in gemeenschappelijke beleggingsfondsen of	0,15% op de gemiddelde rekeningwaarde	Federale overheid	De belastbare basis van de taks is de som van de waarde van de belastbare financiële instrumenten tijdens een referentieperiode: gemiddelde van de waarde van de effectenrekening op vier referentietijdstippen: 31 december, 21 maart, 30 juni en 30 september. Belastingplichtigen: personen (natuurlijke personen en rechtspersonen) die effectenrekeningen aanhouden: I) voor Belgische inwoners: belast ongeacht of hun effectenrekeningen in België of in het buitenland worden aangehouden; II) voor Belgische niet-inwoners: enkel hun effectenrekeningen bij een Belgische financiële tussenpersoon zijn getroffen;

⁶⁷ De referentieperiode is een periode van twaalf opeenvolgende maanden die aanvangt op 1 oktober en eindigt op 30 september van het volgende jaar. Tijdens die periode zijn de referentietijdstippen 31 december, 31 maart, 30 juni en 30 september. De belastbare basis is de som van de waarde van de belastbare financiële instrumenten op de referentietijdstippen, gedeeld door het aantal referentietijdstippen (art. 201/1 en 201/4, WDR). De taks is verschuldigd indien de gemiddelde waarde meer bedraagt dan 1 miljoen euro op de vier referentietijdstippen.

Benaming van de belasting in België	Belastbare basis	Belastingtarief	Bevoegdheidsniveau	Bijkomende informatie
	aandelen in beursgenoteerde of niet-beursgenoteerde beleggingsmaatschappijen die niet zijn aangekocht of waarop niet is ingeschreven in het kader van een levensverzekerings- of pensioenspaarplan iv) kasbons; v) warrants.			Het zijn de Belgische financiële tussenpersonen (banken, beursvennootschappen) die de effectenrekeningen bij de FOD Financiën⁶⁸ aangeven en de taks innen; Er is een afvlakkingsregel die de belasting beperkt tot 10% van het verschil tussen de belastbare basis en het drempelbedrag van 1 miljoen euro. Er zijn ook een aantal vrijstellingen, met name voor de tweede pijler-pensioentoezeggingen en pensioenspaarfondsen.

Bron: Fiscaal Memento, FOD Financiën 2021; Nautet et al. (2010)

⁶⁸ Als de effectenrekeningen worden aangehouden bij een buitenlandse instelling, biedt die instelling aan om de belasting aan te geven (zoals Belgische instellingen doen), of moet de belastingplichtige de belasting rechtstreeks aangeven.

4.4.2. Ontvangsten uit de vermogensbelasting in België

Tabel 10 (gedetailleerder in tabel A.4. in de bijlage) toont de ontvangsten uit belastingen op activa en op de inkomsten uit vermogen in 2020, verdeeld naar beleidsniveau. De federale overheid haalt ontvangsten uit de roerende voorheffing, een deel van de registratierechten, de personenbelasting gekoppeld aan inkomsten uit bepaalde activa (d.w.z. belastingen op onroerende inkomsten en roerende en onroerende meerwaarden), de taks op de beursverrichtingen, de taks op langetermijnsparen en de nieuwe taks op de effectenrekeningen. Sinds de Lambermontakkoorden in 2001 hebben de gewesten bijna alle schenkingsrechten toegewezen gekregen, naast de ontvangsten uit onroerende voorheffing en de successierechten die al geregionaliseerd waren. De ontvangsten van de lagere overheid bestaan voornamelijk uit de onroerende voorheffing (Nautet et al., 2010).

In 2017 vertegenwoordigden de successie- en schenkingsrechten gemiddeld 0,1% van het bbp in de OESO-landen, maar in België liep dit op tot 0,7% van het bbp. Dit is deels het gevolg van de hoge tarieven voor successie- en schenkingsrechten, maar ook aan het relatief hoge vermogensniveau in België (Hoge Raad van Financiën, 2020).

Omgekeerd waren de ontvangsten uit belastingen op de inkomsten uit activa (d.w.z. roerende voorheffing, belastingen op onroerende inkomsten, meerwaarden en winstparticipaties) in 2017 relatief laag in vergelijking met andere landen van de Europese Unie. Dit is met name te wijten aan een geleidelijke daling van de ontvangsten uit de roerende voorheffing (Nautet, et al., 2010), terwijl het algemene belastingtarief tussen 2011 en 2017 werd verhoogd van 15% naar 30%. Deze daling is met name het gevolg van de verlaging van de tarieven die van toepassing zijn op bepaalde activa. Daarnaast zijn de ontvangsten uit belastingen op inkomsten uit activa via de personenbelasting negatief geworden als gevolg van toenemende belastingaftrek, voornamelijk op de eigen woning en langetermijnsparvehikels (Nautet et al., 2010; Hoge Raad van Financiën, 2020).

In België gaat het grootste deel van de inkomsten uit de vermogensbelasting naar de regionale overheden, die in 2020 56,58% inden, tegenover 14,90% voor de federale overheid en 28,52% voor de lagere overheid. Het grootste deel van de ontvangsten uit vermogensbelasting is afkomstig uit de roerende voorheffing (23,21% van de totale ontvangsten in 2020) op federaal niveau, de registratierechten (31,69% van de totale ontvangsten uit vermogensbelasting in 2020) op regionaal niveau en de onroerende voorheffing (26,40% van de totale ontvangsten) op lokaal niveau.

Merk op dat de cijfers in de bovenvermelde studies die de vermogensbelasting in België kwantificeren, gebruikmaken van statistieken van de Europese Commissie (Nautet et al., 2010 & Hoge Raad van Financiën, 2020). De definitie van vermogensbelasting van de Commissie⁶⁹ is echter veel breder en omvat de inkomstenbelasting en de socialezekerheidsbijdragen voor zelfstandigen, evenals de vennootschapsbelasting (tabel A.3. in de bijlage). Bovendien omvatten de OESO-statistieken over de vermogensbelasting, geïllustreerd in figuur 3, de belastingen op activa, maar laten ze de belastingen op inkomsten uit activa weg. Bijgevolg geven de gegevens van de OESO en de Europese Commissie geen nauwkeurige schatting van de vermogensbelasting in België.

⁶⁹ Ter herinnering: de Europese Commissie gebruikt kapitaalbelastingstatistieken als vermogensbelasting-statistieken.

Tabel 10. Ontvangsten uit de vermogensbelasting voor huishoudens in België in 2020⁷⁰

	Bedrag in miljoen euro	Aandeel van de belasting in de totale ontvangsten uit vermogensbelastingen
Federale overheid	2 003	14,90%
<i>Belastingen op de inkomsten uit activa</i>		
Roerende voorheffing	3 119,9	23,21%
Jaarlijkse taks op winstparticipaties	22,6	0,17%
Personenbelasting (PB) op de inkomsten uit activa ⁷¹	-2 010	-14,95%
<i>Belastingen op de overdracht van activa</i>		
Registratierechten ⁷²	143,1	1,06%
Hypotheekrechten	84	0,62%
Taks op de beursverrichtingen (TOB)	412,6	3,07%
<i>Belasting op het bezit van activa</i>		
Taks op de effectenrekeningen	27,4	0,20%
Taks op het langetermijnsparen	203,4	1,51%
Regionale overheid	7 607	56,58%
<i>Belastingen op de overdracht van activa</i>		
Registratierechten	4 260,1	31,69%
Successierechten	2 411,4	17,94%
Schenkingsrechten	555,5	4,13%
<i>Belasting op het bezit van activa</i>		
Onroerende voorheffing	293,9	2,19%
Regionale belasting (BHG) - Vanaf 2002 alleen regionale belasting te betalen door gebouweigenaren	86,1	0,64%
Lokale overheid	3 833,6	28,52%
<i>Belasting op het bezit van activa</i>		
Onroerende voorheffing	3 548,7	26,40%
Totale belastingen op activa	12 372,2	91,58%
Totale belastingen op inkomsten uit activa	1 133	8,42%
Totale vermogensbelastingen	13 505	

Bron: NBB (2020), Valenduc (2011, 2019)

Nu we het bedrag van deze ontvangsten kennen, kunnen we de effectieve belastingdruk op het vermogen in België schatten. Voor deze oefening gebruikt de Europese Commissie de impliciete

⁷⁰ De meeste gegevens voor 2020 zijn voorlopig en kunnen dus nog worden herzien.

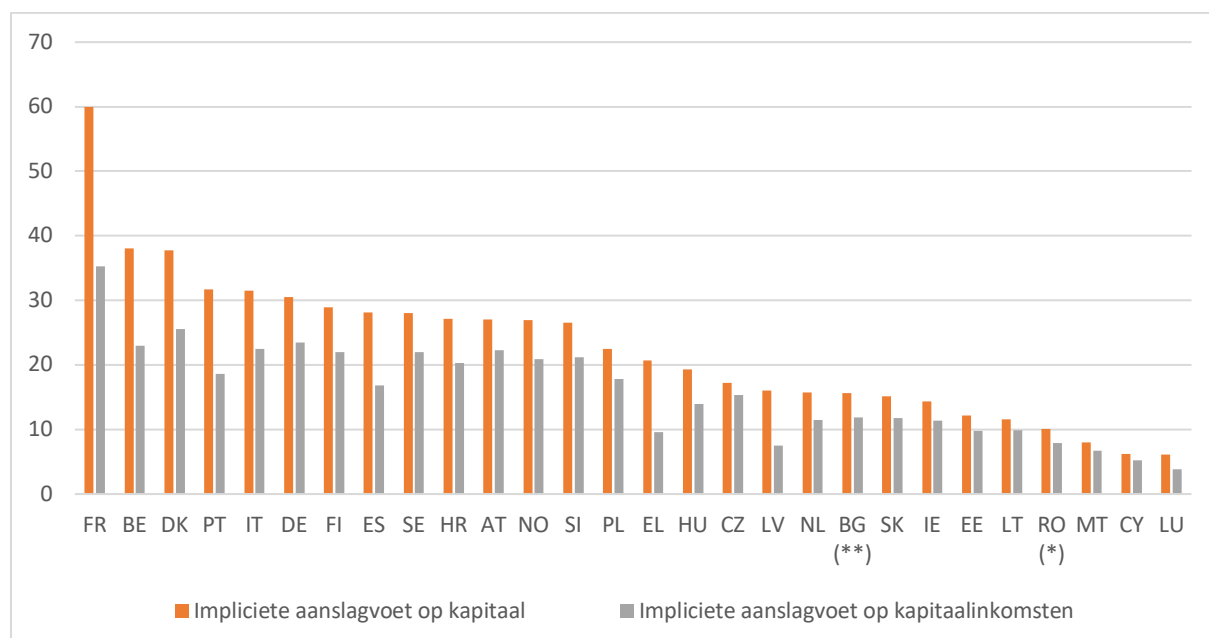
⁷¹ Dit is het nettobedrag aan PB-ontvangsten met betrekking tot de onroerende inkomsten, d.w.z. de totale ontvangsten waarvan de belastingaftrek voor aankopen van financiële activa is afgetrokken.

⁷² In het geval van registratierechten is het onmogelijk om een onderscheid te maken tussen het deel dat door huishoudens wordt betaald en het deel dat door bedrijven wordt betaald.

aanslagvoet op kapitaal⁷³ en volgt uit toepassing van het nominale belastingtarief op kapitaal, in combinatie met vrijstellingen en aftrekposten die van invloed kunnen zijn op de daadwerkelijk betaalde belasting. Deze maatstaf is gebaseerd op de nationale rekeningen om het percentage van de belastbare basis van kapitaalbelastingen te schatten dat daadwerkelijk is geïnd. Meer specifiek is dit de verhouding tussen enerzijds de ontvangsten uit belastingen op het bezit van activa en op inkomsten uit activa en anderzijds de totale inkomsten uit activa (inclusief de inkomsten van bedrijven en zelfstandigen)⁷⁴. De impliciete aanslagvoet op kapitaal omvat belastingen op activa en belastingen op kapitaalinkomsten, terwijl de impliciete aanslagvoet op kapitaalinkomsten belastingen op activa uitsluit (en dus in het bijzonder de belasting op het nettovermogen).

Figuur 7 toont de impliciete aanslagvoet op kapitaal en op kapitaalinkomsten voor de EU-lidstaten, IJsland en Noorwegen in 2020. In 2020 is het Belgische impliciete belastingtarief op kapitaal het op één na hoogste (38%), na Frankrijk (60%) en op de voet gevolgd door Denemarken (37,7%).

Figuur 7. De impliciete aanslagvoet op kapitaal in 2020 in de EU

Bron: EC (2022) * gegevens 2019 ** gegevens 2017

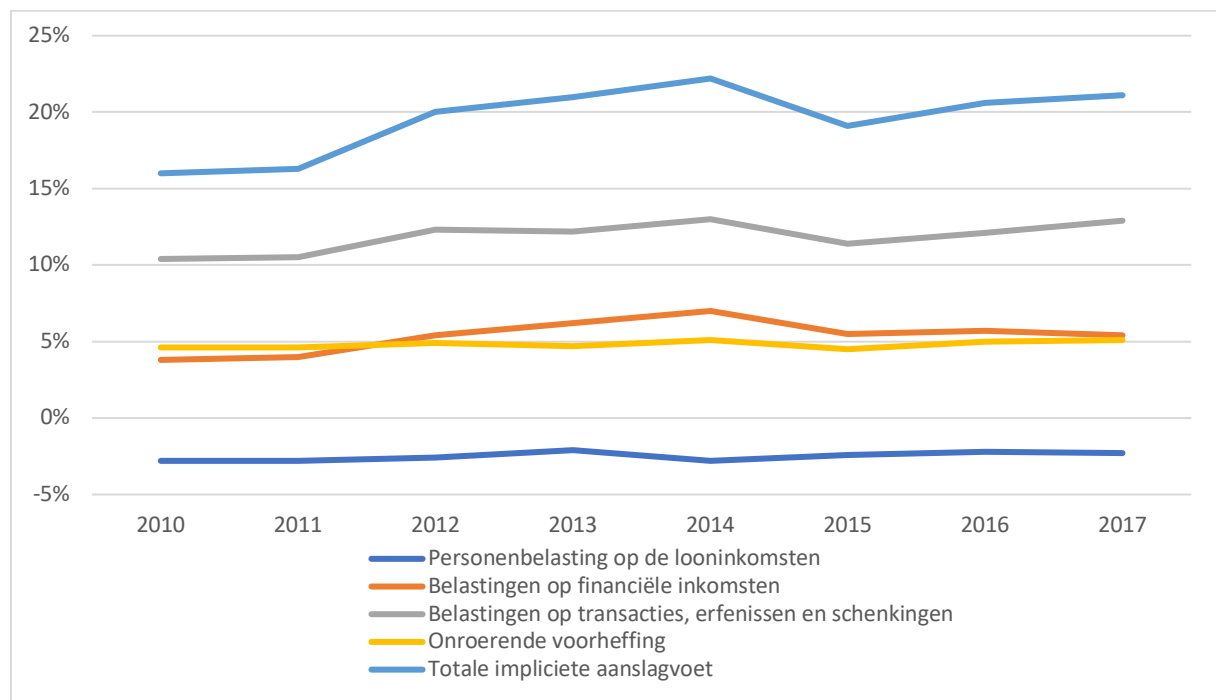
Valenduc (2019) gebruikt ook de maatstaf van de impliciete aanslagvoet om het reële gewicht van de verschillende belastingen op belastingbetalers te meten. Hij berekent dus zowel de impliciete aanslagvoet van bepaalde belastingen op het vermogen als de totale impliciete aanslagvoet van de

⁷³ Voor haar statistieken over vermogensbelastingen hanteert de EC een zeer brede definitie van kapitaalbelastingen, waaronder ook belastingen op ondernemingskapitaal vallen. Tabel A.2 in de bijlage geeft een overzicht van de belastingen die in de het impliciete belastingtarief zijn opgenomen.

⁷⁴ Zoals de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB, 2017) aangeeft, overschat deze methode de belastingdruk omdat de teller bestaat uit belastingen op het bezit van activa en op inkomsten uit activa, terwijl de noemer alleen bestaat uit de belastbare basis voor de belasting op de inkomsten uit activa, niet die voor de belastingen op het bezit van activa. Dit vertekent de internationale vergelijking echter niet, aangezien elk land dezelfde berekening voor de impliciete aanslagvoet gebruikt en als we aannemen dat de vergeleken landen min of meer dezelfde mix van voorraad- en inkomstenbelastingen gebruiken.

vermogensbelasting, zoals weergegeven in figuur 8. Dit illustreert de lage, zelfs negatieve, impliciete aanslagvoet op inkomsten uit PB-activa, d.w.z. onroerende inkomsten en belastingaftrek voor het bezit van activa. Tussen 2010 en 2017 is de totale impliciete aanslagvoet op het vermogen (bovenste curve) gestegen, met name door de toename van de belastingdruk op transacties, successies en schenkingen (grijze curve).

Figuur 8. Totale impliciete aanslagvoet op vermogen en aanslagvoeten per categorie van vermogensbelasting van 2010 tot 2017

Bron: Valenduc (2019)

4.4.3. Taks op de effectenrekeningen

In het kader van een rechtvaardiger fiscaal beleid⁷⁵ is op 7 februari 2018 in België een nieuwe taks van kracht geworden: de taks op de effectenrekeningen⁷⁶ ('TER'), de voorloper van de jaarlijkse taks op de effectenrekeningen (JTER) vermeld in tabel 9, die van toepassing was op effectenrekeningen met een gemiddelde waarde van 500 000 euro of meer⁷⁷, belast tegen 0,15%. Tegen een achtergrond van groeiende vermogensongelijkheid was het doel van de regering om de topvermogens meer te laten

⁷⁵ De Kamer van volksvertegenwoordigers, 2017-2018, n°54-2837/001, p.4

⁷⁶ Een rekening waarop financiële instrumenten mogen worden gecrediteerd of gedebiteerd, ongeacht of deze effectenrekening wordt aangehouden in onverdeelde eigendom, of in gesplitste eigendom (art. 201/3. 3°, WDRT). Met andere woorden, een effectenrekening is een rekening waarin de verschillende beleggingen van een persoon (aandelen, obligaties, enz.) worden bijgehouden, zodat ze een actueel overzicht van hun beleggingen hebben en gemakkelijker te beheren zijn. Ze kan individueel of samen met een of meer personen worden aangehouden die ook transacties in de effecten kunnen uitvoeren, op voorwaarde dat alle rekeninghouders hiermee instemmen.

⁷⁷ Art. 151 t/m 158/6 van het Wetboek diverse rechten en taksen (WDRT)

bijdragen. Vanwege de verschillen in behandeling⁷⁸, en met name de uitsluiting van bepaalde financiële instrumenten⁷⁹ en rechtspersonen, oordeelde het Grondwettelijk Hof echter dat de TER niet in overeenstemming was met het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel⁸⁰ en vernietigde het de TER in oktober 2019 (arrest 138/2019). De effecten van de wet bleven gehandhaafd tot september 2019 en belastingbetalers waren in 2019 nog steeds onderworpen aan de taks. De taks bracht 226,4 miljoen euro op in 2018 en 217 miljoen euro in 2019.

Op 26 februari 2021 werd een nieuwe taks op de effectenrekeningen ingevoerd ('JTER'). De twee taksen hebben veel overeenkomsten, waaronder het toepassingspercentage, de inningsmethode en de berekeningsmethode. Vanaf nu worden effectenrekeningen met een gemiddelde waarde van meer dan 1 miljoen euro belast. Naast het verschil in belastingdrempel worden nu alle financiële activa op effectenrekeningen belast, ook voor rechtspersonen. Een ander opmerkelijk verschil is dat, terwijl de eerste versie expliciet gericht was op mensen met een grotere draagkracht, de JTER geen melding maakt van deze wens om de rijksten te bereiken. Uit het wetsvoorstel blijkt dat het een puur budgettair doel heeft om extra inkomsten voor de sociale zekerheid te genereren (Nijskens, 2020).

De invoering van deze twee taksen is interessant, ten eerste omdat ze samen met de onroerende voorheffing en de taks op langetermijnsparen een van de weinige vormen van belasting op *vermogensbezit* in België zijn, en ten tweede omdat ze de wens van de regering benadrukken – althans voor de eerste versie van de taks – om de bijdrage van de rijksten te verhogen.

Er zou een vergelijking kunnen worden gemaakt tussen de TER of de JTER en de Franse vermogensbelasting, aangezien zij het vermogensbezit belasten, maar de overeenkomsten zijn beperkt. Terwijl de ISF tot 2017 het totale nettovermogen van huishoudens belaste, richt de JTER zich alleen op effectenrekeningen, een deel van het financiële vermogen. Deze taks lijkt sterk op de IFI, *Impôt de solidarité sur la fortune immobilière*, die in 2018 de ISF verving en gericht was op vastgoedactiva. In deze context zijn de twee taksen belastingen op een *deel van* het nettovermogen, maar ze omschrijven als 'vermogensbelasting' is in feite een verkeerd taalgebruik.

⁷⁸ Bovendien was er sprake van discriminatie tussen alleenstaande en gezamenlijke houders van effectenrekeningen, want als een effectenrekening van 600 000 euro in handen was van één houder, zou die persoon worden belast, terwijl als er twee gezamenlijke houders waren, geen van beide zou worden belast.

⁷⁹ De bedoelde effecten omvatten aandelen (al dan niet beursgenoteerd), obligaties (al dan niet beursgenoteerd), rechten van deelneming in gemeenschappelijke beleggingsfondsen of aandelen in beleggingsvennootschappen (al dan niet beursgenoteerd), aandelen- of obligatiecertificaten (al dan niet beursgenoteerd), warrants en kasbons (art. 152, 4°, WDRT). Effecten die hierboven niet werden genoemd, werden niet belast, voornamelijk opties, futures of swaps, vastgoedcertificaten, 'gemengde' levensverzekeringspolissen, pensioenspaarfondsen, termijnrekeningen en contanten (Rebattet, 2018).

⁸⁰ Nijskens, R. (2020-2021), "Loi du 17 février 2021 portant introduction d'une taxe annuelle sur les comptes-titres : soutenable sur le plan constitutionnelle et efficace en pratique ?", Multidisciplinaire seminar, mimeo, HEC Liège.

5. Effecten en risico's verbonden aan het belasten van het nettovermogen

Om te anticiperen op de verschillende effecten en potentiële risico's van een NVB kunnen de lessen van internationale ervaringen nuttig zijn. Het gebrek aan gegevens over het nettovermogen en het geringe aantal landen dat een NVB toepast of heeft toegepast, verklaren het beperkte kwantitatieve bewijs dat beschikbaar is. Bovendien verschilt het ontwerp van een NVB sterk van land tot land, zoals aangetoond in deel 4.3.3. Bijgevolg zijn de effecten van een NVB in een specifiek land geen directe indicator van wat er elders, en in België in het bijzonder, zou kunnen gebeuren (Scheuer, 2020). Een overzicht van de literatuur geeft echter een eerste idee van de soorten mogelijke effecten en de omvang ervan⁸¹.

Deel 5.1 geeft een gedetailleerd overzicht van de resultaten van studies over dit onderwerp en splitst de waargenomen effecten op naar korte- en middellangetermijneffecten (5.1.1.) en langetermijneffecten (5.1.2.). In deel 5.2 worden de risico's van het dubbel belasten en de administratieve en nalevingskosten van een NVB belicht.

5.1. Gedragseffecten

Volgens Scheuer (2020) kan een NVB leiden tot een vermindering van het belaste nettovermogen als gevolg van een combinatie van zogenaamde 'gedragseffecten', waaronder belastingontwijking en -ontduiking, en 'werkelijk' gedrag. Belastingontduiking betekent dat belastingbetalers hun gedrag aanpassen om voordeel te halen van gunstige belastingtarieven of om de belasting helemaal te vermijden, door hun belastbaar vermogen te onderrapporteren of hun vermogen naar het buitenland te verplaatsen, terwijl belastingontwijking inhoudt dat activa worden geruild voor minder belaste of onbelaste activa. Wijzingen in het werkelijk gedrag nemen de vorm aan van veranderingen in het sparen, het arbeidsaanbod, het ondernemerschap en de emigratie (Advani & Tarrant, 2021).

Tabel 11 geeft een overzicht van de belangrijkste effecten die in de literatuur over de gedragseffecten van NVB's in verschillende landen zijn gevonden.

⁸¹ De in tabel 10 geciteerde auteurs beginnen hun analyse met het schatten van de elasticiteit van het nettovermogen als reactie op de NVB. Met andere woorden, ze meten de verandering in het nettovermogen na een verandering in de netto inhoudingsvoet van de NVB. Advani & Tarrant (2021) gebruiken de elasticiteiten die door de auteurs werden geschat. In deze studie is het niet zozeer de meting van het effect op het nettovermogen dat ons interesseert, maar de mechanismen die de mate van respons van belastingbetalers verklaren. Daarom worden niet alle elasticiteiten in dit deel gepresenteerd.

Tabel 11. Literatuuroverzicht over de gedragseffecten van een NVB

Auteurs	Land	Tijdshorizon	Belangrijkste effecten
Seim (2017)	Zweden	6 jaar	☐ Onderrapportering van nettovermogen ☐ Geen bewijs van verandering in het sparen of van belastingontwijking (via herverdeling van activa)
Brülhart et al. (2019)	Zwitserland	6 jaar	☐ Sterke belastingontduiking via de onderrapportering van financiële activa ☐ Mobiliteit van belastingbetalers tussen kantons en tussen landen, maar matig effect ☐ Zeer beperkte toename in het sparen
Londoño-Velez en Ávila-Mahecha (2020)	Colombia	3 jaar	Hoge belastingontduiking door: ☐ Vermindering van de aangegeven waarde van inventarissen (door bedrijfsleiders) ☐ Fictieve toename van schulden ☐ Vermogensvlucht naar het buitenland (laag)
Durán-Cabré et al. (2019)	Spanje	4 jaar	☐ Belastingontwijking (verschuivingen naar vrijgestelde activa) ☐ Geen effect op vermogensopbouw
Ring (2020)	Noorwegen	5 jaar	Toename van het jaarlijkse sparen, voornamelijk gefinancierd door een stijging van het arbeidsaanbod
Zoutman (2018)	Nederland	2 en 5 jaar	Aanzienlijke respons in aangegeven nettovermogen die een onderrapportering van vermogen weerspiegelt (in plaats van spaarveranderingen)
Jakobsen et al. (2020)	Denemarken	8 jaar en de zeer lange termijn	Aanzienlijke respons van het nettovermogen op lange termijn, deels te wijten aan ontduiking/ontwijking en voornamelijk aan werkelijke gedragsreacties

Bron: Advani & Tarrant (2021); Seim (2017); Brülhart et al. (2019); Londoño-Velez en Ávila-Mahecha (2020); Durán-Cabré et al. (2019); Ring (2020); Zoutman (2018); Jakobsen et al. (2020)

In de literatuur bestaat er geen consensus over de definitie van de tijdshorizon waarin deze effecten worden geanalyseerd. Zoutman (2018), bijvoorbeeld, beschouwt een effect na 2 jaar als een kortetermijneffect en na 5 jaar als een langetermijneffect, terwijl Jakobsen et al. (2020) de horizon van 8 jaar definiëren als korte tot middellange termijn en als langetermijneffect de levenscyclus van belastingbetalers analyseren. Toch is de literatuur het eens over de volgende stelling: belastingontduiking en belastingontwijking kunnen alleen op korte tot middellange termijn voorkomen, terwijl op lange termijn ook veranderingen in reëel gedrag, zoals spaargedrag en vermogensopbouw, kunnen optreden (Seim, 2017; Zoutman, 2018; Ring; 2021). Delen 5.1.1 en 5.1.2 zijn gebaseerd op deze stelling.

5.1.1. Korte- en middellangetermijneffecten: belastingontduiking en -ontwijking

Belastingontduiking

Belastingontduiking kan de vorm aannemen van een onderrapportering van nettovermogen of een vermogensvlucht naar het buitenland (ook bekend als 'offshore vermogen')⁸².

Een NVB die gebaseerd is op de vermogensaangifte van belastingplichtigen in plaats van op aangegeven gegevens van derden (bv. financiële instellingen en banken) kan belastingplichtigen ertoe aanzetten hun nettovermogen te onderrapporteren. Onderrapportering kan gebeuren door de waarde van de aangegeven activa te verlagen of door het bedrag van hun schuld op te blazen (Advani & Tarrant, 2021). Belastingontduiking kan ook betekenen dat sommige belastingbetalers bepaalde activa in het buitenland niet aangeven. Drie studies proberen de omvang van deze verschijnselen in te schatten.

In 2017 toonde David Seim aan dat het effect van de Zweedse NVB op het belastbaar vermogen relatief bescheiden is. Om de elasticiteit te verklaren, onderzoekt de auteur de verschillende onderliggende mechanismen: belastingontwijking, een aanpassing van het werkelijk gedrag of belastingontduiking. Uit zijn analyses blijkt dat de aanwezigheid – hoe klein ook – van de reacties van belastingbetalers voornamelijk te wijten is aan belastingontduiking. Om belastingontduiking op te sporen, baseert de auteur zich op het feit dat, hoewel de meeste activa door derden worden aangegeven, bepaalde activa door de belastingbetaler zelf moeten worden aangegeven, waarvan auto's de belangrijkste zijn. Hierdoor kan hij vaststellen of huishoudens de werkelijke waarde van hun vermogen hebben aangegeven door de waarde van de auto's in het autoregister te vergelijken met de door de belastingbetaler aangegeven waarde. De conclusie is dat in de buurt van de belastingdrempel, 75% tot 85% van de belastingbetalers de waarde van hun auto onderrapporteert.

In Zwitserland evalueren Brühlhart et al. (2019) de impact van de verschillende NVB-tarieven die in de kantons worden toegepast en stellen vast dat een verlaging van het belastingtarief met één procentpunt het aangegeven nettovermogen na 6 jaar met 43% doet toenemen. De omvang van deze respons kan voor 50%⁸³ worden verklaard door de onderrapportering van financiële activa. De auteurs tonen aan dat deze verandering in de aangifte van financiële activa te wijten is aan belastingontduiking, die wordt vergemakkelijkt door de eigen aangifte van activa in Zwitserland. De belastingontduiking neemt vooral de vorm aan van de onderrapportering van vermogen, maar 1% van de ontduiking is ook te wijten aan het niet aangeven van activa die verborgen zijn in het buitenland.

In een studie uit 2020 analyseren Londoño-Velez en Ávila-Mahecha de impact van de Colombiaanse NVB op belastingontduiking. Aan de ene kant blijkt dat bedrijfsleiders de waarde van hun inventaris 22% onderrapporteren en dat belastingbetalers hun (zelf aangegeven) schulden gemiddeld met 35% opblazen. De studie levert ook bewijs over het offshore vermogen. De auteurs stellen vast dat particulieren offshore entiteiten opzetten en gebruiken om hun aangegeven activa met 7,7% te verminderen in de jaren waarin deze activa verondersteld worden onderworpen te zijn aan de NVB.

⁸² Een NVB kan nog een ander gedrag uitlokken: goederen overdragen aan andere leden van het huishouden om belasting te vermijden (Durán-Cabré et al. (2019)). Dit soort effect, dat minder vaak is onderzocht, wordt hier niet verder behandeld. Voor een volledige lijst van gedragingen, zie Advani & Tarrant (2021).

⁸³ De rest van het waargenomen effect wordt voor 24% veroorzaakt door de mobiliteit van belastingbetalers tussen kantons en tussen landen, voor 20% door de groei van het onroerend vermogen na veranderingen in de vastgoedprijzen, en voor 6% door spaarveranderingen.

Afgezien van de bovengenoemde studie is empirisch bewijs van het effect van een NVB op offshore vermogen schaars, maar de literatuur levert voortdurend nieuwe inzichten, zowel in de Verenigde Staten als in de Scandinavische landen (Alstadsæter et al., 2019a). Ze schatten bijvoorbeeld dat de rijkste 0,01% ongeveer 50% van hun vermogen in belastingparadijzen onderbrengen.

Overeenkomsten betreffende informatie-uitwisseling en fiscale amnestieprogramma's, zoals de eenmalige bevrijdende aangifte (EBA) in België⁸⁴, hebben al geholpen om belastingontduiking terug te dringen (Advani & Tarrant, 2020). Alstadsæter et al. (2019b) schatten dat de Noorse inspanningen om de openbaarmaking van offshore vermogen aan te moedigen, hebben geleid tot een stijging met 30% van de belastingen betaald door personen die hun activa hebben gepatrieerd.

Belastingontwijking

Bepaalde activa die deel uitmaken van het nettovermogen (beroepsgoederen, eigen woning, pensioensparen, enz.) genieten over het algemeen van vrijstellingen of preferentiële tarieven, ofwel om bepaald gedrag aan te moedigen, ofwel omdat de waarde ervan moeilijk vast te stellen is. Dit creëert mogelijkheden voor belastingontwijking voor belastingplichtigen, die geneigd kunnen zijn om de samenstelling van hun activaportefeuilles te wijzigen ten gunste van minder belaste of onbelaste activa.

De studie van Durán-Cabré et al. (2019) heeft in grote mate bijgedragen tot het meten van belastingontwijking en analyseert het effect van de herinvoering van de NVB in 2011 op het belastbare vermogen van belastingplichtigen. Hun belangrijkste bevinding is dat een stijging van het gemiddelde belastingtarief met één procentpunt leidt tot een stijging met 18,1 procentpunt van het aandeel vrijgestelde activa over een periode van 4 jaar. Over dezelfde periode betekent dit een inkomstenderving die gelijk is aan 2,6 keer de verwachte jaarlijkse inkomsten van de Spaanse NVB. De studie toont ook aan dat de herverdeling van activa des te belangrijker is wanneer het vermogen voor een aanzienlijk deel uit bedrijfsaandelen bestaat. Op dezelfde manier analyseren Alvaredo en Saez (2009) de impact van de vrijstelling van bepaalde aandelen in Spanje. In 1994, het eerste jaar dat de vrijstelling werd ingevoerd, vertegenwoordigden deze vrijgestelde aandelen slechts 15% van de totale aandelen die door de rijkste 0,01% werden aangegeven. In 2002 steeg dit percentage tot 77%, waardoor de belastbare basis van de NVB aanzienlijk daalde.

5.1.2. Effecten op lange termijn: werkelijk gedrag

In de literatuur wordt algemeen aangenomen dat de effecten op het werkelijk gedrag pas op lange termijn zichtbaar worden. Het belangrijkste effect dat empirisch is bestudeerd, is het bijsturen van het sparen, maar de literatuur vermeldt ook mogelijke effecten op migratie en op het arbeidsaanbod en het ondernemerschap.

Sparen

Een veelgehoord argument in de publieke opinie tegen een NVB is dat deze belasting de spaarcapaciteit van huishoudens en daarmee de vermogensopbouw zal verminderen. Aangezien een NVB een belasting op het vermogen is, vermindert zij het spaarrendement en kan zij huishoudens ertoe aanzetten minder

⁸⁴ In België zijn er al verschillende golven van EBA geweest, waarvan de eerste plaatsvond in 2003. Deze programma's verminderen het aantal gerechtelijke procedures nadat een belastingplichtige verborgen activa in het buitenland heeft aangegeven, met als doel belastingontduiking terug te dringen.

te sparen, waardoor er minder kapitaal beschikbaar is om te investeren in economische activiteiten. Dit was een van de argumenten die hebben geleid tot de afschaffing van NVB's in Europa in de jaren 1990 en 2000.

Aan de hand van de literatuur kan dit argument worden geverifieerd. De twee effecten die de belasting in theorie kan hebben, worden belicht. Aan de ene kant is er het algemeen aanvaarde substitutie-effect: als het spaarrendement daalt, kunnen mensen geneigd zijn om meer te consumeren of minder te werken, wat ten koste gaat van de spaarquote van huishoudens. Anderzijds kan het inkomenseffect de overhand krijgen, waarbij de daling van het rendement vandaag huishoudens ertoe aanzet om meer te sparen. Dit om het verlies aan toekomstig spaargeld als gevolg van de daling van het rendement te compenseren (Advani & Tarrant, 2021).

Empirische analyses leveren geen consensus op over de algemene richting van het effect, maar verschillende studies tonen een beperkt effect van een NVB op het sparen. In Zweden vond Seim (2017) geen statistisch significant effect. In Zwitserland evalueren Brühlhart et al. (2019) dat slechts 5,7% van het waargenomen effect op het nettovermogen kan worden verklaard door een spaarverandering. Ze concluderen dat huishoudens na een verlaging van het belastingtarief slechts een fractie van de belastingbesparing sparen en de rest consumeren.

De studie van Zoutman (2018) analyseert het effect van de grote hervorming in Nederland in 2001, waarbij een NVB op alle activa werd vervangen door een belasting op enkel de inkomsten uit de netto-activa⁸⁵. De studie wijst op een negatief effect van de NVB op het sparen: een stijging van het belastingtarief met 0,1 procentpunt op een tarief van 1,2% leidt tot een daling van het sparen met 1,38% op de lange termijn, wat in dit geval 5 jaar is. Bij het onderzoeken van het verschil in impact na 2 en 5 jaar, d.w.z. tussen de korte en lange termijn, benadrukt de auteur het kleine verschil tussen de twee responsen. Een grotere respons zou op de langere termijn kunnen optreden, omdat het wat tijd vergt vooraleer het werkelijk gedrag aanzienlijk verandert (Zoutman, 2018).

Ring (2021) constateert *daarentegen* een positieve respons op het spaarniveau in Noorwegen: voor elke extra NOK⁸⁶ die aan belasting wordt onderworpen, verhogen huishoudens hun jaarlijkse spaargeld met 0,038 NOK. De auteur wijst erop dat dit een voorbeeld is waar het inkomenseffect overheerst op het substitutie-effect. De bijdrage van Ring is belangrijk voor de literatuur over de gedragseffecten van de NVB. Waar de voornoemde auteurs belastingontduiking, -ontwijking en een beperkte of niet-bestaande respons van besparingen detecteren, toont Ring aan dat wanneer de mogelijkheden voor belastingontduiking en -ontwijking beperkt zijn, er spaareffecten optreden – wat de bewering van Slemrod (1990, 1995) en Seim (2017) ondersteunt. Ring heeft zich kunnen concentreren op het werkelijk gedrag door zich te richten op financiële activa die door derden zijn aangegeven, waarvoor de mogelijkheden van ontduiking of ontwijking minimaal zijn. Omdat de belastingdrempel van de NVB in Noorwegen laag is, kon hij bovendien het gedrag observeren van middelhoge vermogens, waarvan bekend is dat ze minder onderhevig zijn aan belastingontduiking dan de top 1% van de hoogste vermogens (Ring, 2021).

⁸⁵ Zie tabel 4 voor meer details over deze hervorming. De NVB als zodanig werd in 2001 afgeschaft, maar vervangen door een *de facto* NVB. Daarom is de analyse van de impact van de hervorming van 2001 relevant om de effecten van een NVB te begrijpen.

⁸⁶ Dit is de Noorse munteenheid: de Noorse kroon, waarvan de ISO-code NOK is.

Migratie

Een ander belangrijk argument in het debat over de belasting op nettovermogens betreft de fiscale expatriëring of de emigratie van huishoudens. Aangezien de vermogensbelasting gebaseerd is op de woonplaats van huishoudens, zouden sommige belastingbetalers geneigd kunnen zijn het land te verlaten. Migratie is des te waarschijnlijker als buurlanden een voordeliger belastingregime hebben, wat de belastinginkomsten en het investeringsniveau in het oorspronkelijke land zou kunnen verzwakken. In deze context kunnen we veronderstellen dat de invoering van een vermogensbelasting in België, een klein land met een zeer open economie, een impact zou hebben op het aantal mensen dat naar het buitenland verhuist, in het bijzonder naar het naburige Luxemburg waar het vermogensbelastingstelsel aantrekkelijk is. Volgens de conclusies van de hieronder genoemde empirische studies is dit effect echter niet significant.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen migratie binnen een land en migratie tussen landen. Wanneer de NVB op regionaal of lokaal niveau wordt opgelegd, kunnen belastingbetalers gemakkelijk van fiscale woonplaats veranderen om te genieten van een gunstiger belastingregime, zonder veelvuldige beperkingen (bv. zonder van taal of baan te veranderen). De migratie van belastingbetalers als reactie op een lokale NVB is daarom meestal groter dan op internationaal niveau. Brühlhart et al. (2019) en Agrawal et al. (2020) analyseerden respectievelijk de migratie binnen Zwitserland en Spanje. In Zwitserland schatten de auteurs dat 24% van het totale effect van de NVB op het belastbare vermogen te wijten is aan migratie, waaronder 17% aan de migratie tussen kantons. Agrawal et al. (2020) concluderen voor Spanje dat de migratie het grootst is richting Madrid, dat als belastingparadijs wordt beschouwd, maar dat de migratie binnen het land naar andere regio's niet beduidend is⁸⁷. In België zou de invoering van een NVB op gewestelijk niveau waarschijnlijk grotere gevolgen kunnen hebben qua interregionale migratie, gezien het kleine grondgebied.

Wat internationale migratie betreft, hebben Jakobsen et al. (2021) het effect van drie hervormingen in Denemarken en Zweden geschat⁸⁸. Ze concluderen dat voor de drie ontwerpen een verlaging van het belastingtarief met 1 procentpunt de kans op emigratie met 0,1 procentpunt verlaagt, een effect dat te klein is om een significant effect op de inkomsten te hebben (Advani & Tarrant, 2021). In Frankrijk merkt Zucman (2008) op dat de netto fiscale expatriëring laag is in vergelijking met de gegenereerde inkomsten. In 2014 verlieten bijvoorbeeld slechts 780 belastingbetalers die onder de Franse ISF vielen het land (op een totaal van 331 010 belastingbetalers, of 0,23% van hen). Die belasting verhinderde niet dat er in datzelfde jaar 300 belastingbetalers terugkeerden (OESO, 2018).

Als conclusie kunnen we stellen dat hoewel het empirisch bewijs beperkt is, het schaarse bewijs wijst op een verwaarloosbaar effect van de internationale migratie in verhouding tot de gegenereerde inkomsten.

⁸⁷ De onderzoekers stellen ook vast dat het effect niet sterk verschilt volgens individuele kenmerken (leeftijd of geslacht). Het effect is echter groter bij de huishoudens met het hoogste nettovermogen, die meer geneigd zijn om te migreren vanwege de hogere inhoudingsvoet.

⁸⁸ Het gaat om de verlaging van het belastingtarief in 1988 in Denemarken van 2,2% naar 1%, de afschaffing van de belasting in Denemarken in 1996 en in Zweden in 2007, waar het belastingtarief evolueert van respectievelijk 1% en 1,5% naar 0%.

Arbidsaanbod, ondernemerschap en reël globaal effect

Op de lange termijn zouden er andere effecten op het werkelijk gedrag kunnen optreden. Een veelgehoord argument onder de tegenstanders van de belasting is dat het onder andere een negatief effect zou kunnen hebben op ondernemerschap en het oprichten van bedrijven. Door het beschikbare vermogen te verminderen, kan de belasting mensen ontmoedigen om een eigen bedrijf te starten. Het tegenovergestelde kan echter ook gebeuren, vooral als professionele activa zijn vrijgesteld van de NVB-belastbare basis. Het is dus niet duidelijk in welke richting het effect gaat. Er moet worden opgemerkt dat er geen empirische studie over dit onderwerp bestaat (OESO, 2018).

Bovendien, als een NVB de huishoudens aanzet om meer te sparen, kan dit zijn door meer te werken of minder te consumeren. Hoewel er geen empirisch bewijs is voor een direct effect van een NVB op het arbeidsaanbod, is het effect op het arbeidsinkomen wel waargenomen. Als het arbeidsinkomen stijgt, is dit echter positief gecorreleerd met het aantal gewerkte uren, en dus met het arbeidsaanbod (Advani & Tarrant, 2020). Ring (2021) stelt dat de toename van het sparen door huishoudens na de invoering van de Noorse NVB het gevolg is van een toename van het arbeidsaanbod, die waargenomen is via een toename van het looninkomen. Omgekeerd vinden Brühlhart et al. (2019) en Seim (2017) geen causaal verband tussen de NVB en de loonniveaus.

Jakobsen et al. (2020) analyseren het effect van de verlaging van het NVB-belastingtarief in 1989 op de vermogensopbouw van huishoudens in Zweden. Het resultaat is een aanzienlijke respons van het netto belastbaar vermogen, aangezien de elasticiteit van het belastbare vermogen ten opzichte van het belastingtarief 11,3⁸⁹bedraagt, een respons die na 8 jaar wordt waargenomen⁹⁰. Deze studie levert een belangrijke bijdrage door het middellangetermijneffect te vergelijken met de langetermijneffecten, d.w.z. de levenscyclus van individuen. Het empirische effect is 31% na 8 jaar en loopt op tot 65% na 30 jaar. Aangezien het effect versterkt in de tijd, kan de respons niet alleen te wijten zijn aan belastingontwijking en -ontduiking. Ze interpreteren daarom deze impact als het resultaat van werkelijke gedragsreacties – zonder te specificeren welke – naast belastingontwijking en -ontduiking⁹¹.

Ter afsluiting van dit deel over de mogelijke effecten van een NVB, kunnen we stellen dat belastingontwijking en -ontduiking de meest overtuigende effecten zijn over een horizon van 5 jaar. De mate varieert met het ontwerp van de NVB. Er is sprake van werkelijke gedragsreactie na 5 jaar. Slemrod (1990, 1995) nuanceert dit: de belastingbetaler reageert eerst op de belasting door belastingontwijking of -ontduiking, en vervolgens, en alleen als deze mogelijkheden beperkt zijn, zal hij werkelijk zijn gedrag aanpassen. Deze conclusie is geverifieerd door Seim (2017) en Ring (2021). Als de mogelijkheden voor

⁸⁹ Dit betekent dat na een stijging van de netto inhoudingsvoet met 1% (d.w.z. 1 - het marginaal tarief), het netto belastbare vermogen met 11,3% toeneemt. Het teken van de elasticiteit is positief omdat wanneer de netto inhoudingsvoet stijgt, dit betekent dat het marginaal tarief daalt - waardoor uiteindelijk het belastbare vermogen toeneemt.

⁹⁰ Dit effect betreft de topvermogens. De auteurs tonen aan dat de respons van de topvermogens groter is dan die van de gemiddelde vermogens. Hiervoor spelen ze op twee aspecten van de NVB: de verdubbeling van de vrijstellingsdrempel voor koppels (niet voor alleenstaanden) - wat bewijs levert voor mensen met een gemiddeld vermogen - en de nul netto inhoudingsvoet op de hoge vermogens boven het belastingplafond (plafond vastgesteld op 78% in Denemarken).

⁹¹ Hoewel de meeste activa door derden worden aangegeven, worden sommige nog steeds zelf aangegeven, wat betekent dat belastingontduiking niet volledig kan worden uitgesloten.

ontduiking en ontwijking op de korte termijn niet beschikbaar zijn of te duur zijn voor de belastingbetaler, zou deze dus kunnen proberen zijn werkelijk gedrag sneller aan te passen.

Als de overheid de mogelijkheden voor ontwijking of ontduiking wil beperken door bijvoorbeeld de belastbare basis zo ruim mogelijk te definiëren – wat echter bemoeilijkt wordt door de hierboven vermelde moeilijkheden om deze grondslag te evalueren – moet deze kost afgewogen worden ten opzichte van de mogelijkheid dat er effectief gedragsreacties zullen zijn als gevolg van de introductie van de belasting.

5.2. De risico's

Naast de empirisch waargenomen effecten op het gedrag van huishoudens kan de invoering van een NVB risico's met zich meebrengen, waarvan de belangrijkste zijn⁹²: hogere administratieve kosten, dubbele belasting en de moeilijkheidsgraad van de uitvoering ervan als gevolg van de versnippering van de vermogensbelastingen in België.

De introductie van een NVB brengt kosten met zich mee op het vlak van gegevensverzameling, maar ook voor het toezicht op de belastingverplichtingen door belastingbetalers en derden, zoals de financiële tussenpersonen die bepaalde gegevens moeten delen (Scheuer, 2020). Daarnaast vereist een NVB dat de waarde van de belastbare basis – idealiter elk jaar – wordt bijgewerkt. Advani & Tarrant (2021) stellen als oplossing voor om de waarde van het netto belastbaar vermogen of van bepaalde activa over meerdere jaren vast te stellen alvorens deze bij te werken. Maar dit zou de rechtvaardigheid van de belasting kunnen verminderen, omdat de niet-aanpassing sommigen ten goede zou kunnen komen en anderen niet. Een andere mogelijkheid bestaat erin de waarde van bepaalde activa die moeilijk te waarderen zijn te bepalen aan de hand van een waardenvork.

Een veelgehoorde angst over het belasten van het nettovermogen is dat het zou leiden tot dubbele of zelfs drievoudige belasting. De NVB belast de voorraad activa, maar deze activa zijn opgebouwd, enerzijds door loon- of kapitaalinkomsten, die vaak al onderworpen zijn aan een inkomstenbelasting, en anderzijds door legaten die ook al belast zijn. Bovendien, als deze activa zijn opgebouwd om toekomstige consumptie mogelijk te maken, wordt deze consumptie ook belast. Het argument van dubbele belasting is niet eigen aan de NVB, aangezien hetzelfde debat kan worden gevoerd over de erfbelasting. In het geval van de NVB moet echter worden benadrukt dat de relevantie ervan niet alleen afhangt van de andere bestaande belastingen in het land, maar ook van het ontwerp. Als de belastingdrempel laag is, zal een deel van de belastingbetalers bestaan uit huishoudens met een middelmatig vermogen, die hun vermogen waarschijnlijk hebben opgebouwd via hun looninkomen en het waarschijnlijker zullen gebruiken voor toekomstige consumptie. Daardoor is de kans groter dat ze driedubbel worden belast. Een hogere belastingdrempel is daarentegen gericht op de grootste vermogens, die vaker bestaan uit kapitaalinkomsten, belast tegen zeer variabele en eerder lage tarieven (OESO, 2018) – in het bijzonder in België, waar er geen belasting op meerwaarden bestaat. In dit geval weegt het argument van dubbele belasting minder zwaar.

Wat België betreft komt er een extra risico boven de genoemde universele risico's. Dit is de mate van complexiteit bij het invoeren van een NVB vanwege de versnippering van de vermogensbelastingen over de verschillende beleidsniveaus. Zo zou een federale NVB (het enige bevoegdheidsniveau dat in

⁹² Zie OESO (2018) voor een meer gedetailleerde lijst van potentiële risico's.

aanmerking komt) bestaan uit een nieuwe belastingvorm op het bezit van, onder andere, vastgoedactiva – activa die al hoofdzakelijk belast worden via de onroerende voorheffing, wat op gewestelijk niveau wordt vastgesteld. Als de NVB deze gewestelijke belastingen zou vervangen – anders zou het impliciete belastingtarief op vermogen een ongekend niveau bereiken – zou er moeten worden onderhandeld over financiële transfers om de gewesten te compenseren voor het verlies aan inkomsten en zouden de gewesten een deel van hun fiscale autonomie verliezen, wat indruist tegen de trend van de recente institutionele hervormingen.

6. Conclusie

Ondanks het feit dat de meeste landen de belasting op nettovermogen stopzetten, is het idee van een dergelijke belasting sterk aanwezig in het fiscale debat in België. Die belasting zou enerzijds een oplossing zijn voor de steeds grotere vermogensongelijkheid in België en de rest van de wereld en anderzijds voor de toegenomen financieringsbehoeften van de overheid na de vele crisissen die de begrotingen zwaar onder druk zetten.

Om dit debat te staven zijn cijfers nodig, die vooraf geobjectiveerd moeten worden, wat het onderwerp is van dit rapport. Zowel de definitie van de heffingsgrondslag voor deze belasting, d.w.z. het nettovermogen, als de macro- en micro-economische kwantificering ervan moeten objectief zijn. Het rapport omvat ook een beschrijving van de vormen die een belasting op vermogen, en op nettovermogen in het bijzonder, kan aannemen, evenals een inventarisatie van de effecten en risico's die daarmee gepaard gaan.

Uit de studie die we hebben uitgevoerd, is gebleken dat het nettovermogen van huishoudens een concept is dat relatief eenvoudig kwalitatief kan worden gedefinieerd. De kwantificering ervan op geaggregeerd of macro-economisch niveau is mogelijk door een aantal bronnen, correcties en andere extrapolaties te combineren. Sommige auteurs hebben al schattingen gemaakt, maar een nog fijnere aanpak is mogelijk en wij stellen een aantal concrete mogelijkheden voor om dit te doen.

Het kwantificeren van vermogen op individueel of micro-economisch niveau is moeilijker omdat het nettovermogen uit meerdere elementen (financiële activa – zoals rekeningen, aandelen, obligaties – reële activa – zoals onroerend goed of kostbaarheden – en schulden) bestaat, waarvan het bestaan en de waarde niet volledig bekend zijn bij de overheid. Er is momenteel geen vermogensregister in België.

Uit een analyse van de beschikbare gegevens blijkt dat sommige ervan al bekend zijn bij de FOD Financiën omdat ze de belastbare basis vormen voor bestaande belastingen (bijvoorbeeld de onroerende voorheffing), andere worden verzameld en gecentraliseerd bij bijvoorbeeld het Centraal Aanspreekpunt van de Nationale Bank (bijvoorbeeld bankdeposito's), maar zijn niet volledig toegankelijk zonder een wijziging in de wetgeving, en nog andere zijn volledig onder de radar, zoals aandelen in privébedrijven die niet beursgenoteerd zijn, schuldvorderingen of waardevolle voorwerpen. Het is ook zo dat zelfs als er gegevens aanwezig zijn, zoals informatie over onroerende activa, deze soms gedateerd zijn en niet overeenkomen met de reële huidige waarde van deze activa.

Om een echte NVB in te voeren, zouden de belastingplichtigen dus eerst zelf hun nettovermogen moeten aangeven of zouden administratieve gegevens moeten worden ingezameld bij financiële tussenpersonen of andere derden (bijvoorbeeld verzekeringsmaatschappijen).

De keuze voor de ene of de andere optie is niet onbelangrijk. Het verzamelen van administratieve gegevens brengt kosten met zich mee voor overheden en derden, en internationale voorbeelden tonen

aan dat het gebruik van aangegeven gegevens huishoudens kan aanmoedigen om een te laag reëel bedrag van hun activa aan te geven (of het bedrag van hun schuld op te blazen), wat leidt tot belastingontduiking.

Er zijn andere gedragingen waargenomen waar een NVB is ingevoerd, zoals belastingontwijking (of belastingconstructies) op korte termijn en migraties of gedragsveranderingen op het gebied van sparen of arbeidsaanbod op langere termijn.

Er bestaan oplossingen om deze risico's te verminderen, maar deze brengen meestal kosten met zich mee in termen van rechtvaardigheid, en een afweging tussen rechtvaardigheid en efficiëntie lijkt uiteindelijk onvermijdelijk.

Deze studie toont aan dat als het idee van een NVB concreet zou worden, er niet valt te ontkomen aan belangrijke vragen over hoe de ontbrekende gegevens te verzamelen, over het ontwerp van de belasting en over hoe de bijbehorende risico's verminderd kunnen worden. Een laatste cruciale keuze betreft de plaats van een dergelijke NVB in het Belgische fiscale landschap. Belastingen op vermogen bestaan in België al op federaal, gewestelijk en lokaal niveau, en cijfers tonen aan dat het impliciete belastingtarief op vermogen het op één na hoogste in Europa is. Als we redelijkerwijs aannemen dat een NVB onder de federale overheid valt, moet deze dan worden toegevoegd aan de bestaande belastingen of deze belastingen vervangen? In het eerste geval zou België nog dichterbij de top van de ranglijst staan in termen van belastingdruk op vermogen en zelfs in termen van totale belastingdruk. In het tweede geval zouden de andere beleidsniveaus dan het federale niveau belastinginkomsten derven als er geen compenserende overdrachten worden voorzien. Maar ze zouden ook de fiscale autonomie verliezen die ze geleidelijk hebben verworven met de laatste institutionele hervormingen. Om dit obstakel te omzeilen, kan er gedacht worden aan een belasting van het hele netto vermogen, maar dit op te splitsen in een regionale component voor de vastgoedactiva (om consistent te blijven met de huidige regionale bevoegdheden) en een federale component voor de andere reële en financiële activa.

Geconfronteerd met de wens van sommigen om de hoogste inkomens meer te laten bijdragen, maar rekening houdend met de problemen en moeilijkheden die in deze studie werden geïdentificeerd, zal het debat misschien evolueren in de richting van het zoeken naar minder globale of minder symbolische maar ook minder problematische alternatieven. De jaarlijkse taks op de effectenrekeningen was een stap in die richting en zou bijvoorbeeld kunnen worden aangevuld met andere belastingen op het bezit van activa, zoals onroerende activa, of op inkomsten uit financiële activa, zoals roerende meerwaarden. In het licht van de bevindingen van deze studie is het niet verrassend dat deze alternatieven al in overweging zijn genomen door de Waalse Raad voor Belastingen en Financiën (2015) in het geval van de eerstgenoemde, en door de Hoge Raad van Financiën (2021) in het geval van de laatstgenoemde.

7. Bibliografie

- Advani, A., & Tarrant, H. (2021), "Behavioural responses to a wealth tax", *Fiscal Studies*, 42(3- 4), p. 509–537.
- Agrawal, D. et al. (2020), "Paraisos Fiscales, Wealth Taxation, and Mobility", Working Paper.
- Alstadsæter, A., et al. (2019a), "Tax Evasion and Inequality», *American Economic Review*, 109(6), p. 2073-2013.
- Alstadsæter, A., et al. (2019b), "Tax Evasion and Tax Avoidance", Working Paper.
- Alvaredo, F., & Saez, E. (2009), "Income and Wealth Concentration in Spain from a Historical and Fiscal Perspective.", *Journal of the European Economic Association*, 7 (5), p. 1140-67.
- Apostel, A., & O'Neill, D. W. (2022), "A one-off wealth tax for Belgium: Revenue potential, distributional impact, and environmental effects", *Ecological Economics*, 196, 107385.
- Atkinson, A.B., & Harrison, A. J. (1978), "Distribution of Personal Wealth in Britain", Cambridge.
- Bach, S. et al. (2018), "Looking for the missing rich: Tracing the top tail of the wealth distribution", *International Tax and Public Finance*, 26(6), p. 1234-1258.
- Bayenet, B., & Bourgeois, M. (2021), "Rapport introductif sur le précompte immobilier et la fiscalité immobilière en application de l'article 71 du Règlement du Parlement de Wallonie", Rapport au Parlement de Wallonie de Monsieur le Député Paul FURLAN.
- Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers, "Wetsontwerp houdende invoering van een taks op de effectenrekeningen, 2017-2018", n°54-2837/001, bl. 4.
- Brülhart, M., et al. (2019), "Behavioural Responses to Wealth Taxes: Evidence from Switzerland", Working Paper.
- Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (2017), "Note (Para)fiscalité 2016, Note de suivi de la (para)fiscalité en Belgique et dans les pays voisins", Note documentaire, CCE 2017-0779.
- Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (2018), "La distribution du patrimoine des ménages", Note documentaire, CCE 2018-0779.
- Chancel, L., et al. (2022), "World Inequality Report 2022", World Inequality Lab.
- Conseil de la Fiscalité et des Finances de Wallonie (2015), "Rapport relatif à l'étude de la faisabilité d'un impôt sur la fortune en Wallonie", Avis.
- De Rijkste Belgen, (2023), DRB rich list website, geraadpleegd op 4 maart 2023, <https://derijkstebelgen.be/>
- De Sola Perea, M. (2020), "Eerste resultaten van de derde golf van de enquête naar de financiën en de consumptie van de gezinnen in België, *Economisch Tijdschrift van de NBB*.
- De Sola Perea, M., & Van Belle, L. (2022), "Eerste resultaten van de vierde ronde van de enquête naar het financiële gedrag van de Belgische gezinnen", *Economisch Tijdschrift van de NBB*.

Dedobbeleer, K. (2015), "Piketty for Belgium: Onderzoek naar de haalbaarheid en reconstructie van de reeksen van 1970-2013", Masterproef voor Universiteit Gent.

Drometer, M., et al. (2018), "Wealth and inheritance taxation: an overview and country comparison", ifo DICE Report, München, Vol. 16, p. 45-54.

Duran-Cabr , J. M., et al. (2019), "Behavioural responses to the (re) introduction of wealth taxes, Evidence from Spain".

ECB (2020), "HFCS User Database Documentation Core and derived variable, 2017 wave".

Europese Commissie (2022), "Taxation Trends in the European Union, 2022 edition", Directorate-General for Taxation and Customs Union, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Engel, J., et al. (2022), "Developing reconciled quarterly distributional national wealth – insight into inequality and wealth structures", ECB Working Paper Series, No 2687.

Eugène, B., et al. (2013), "Tendances des systèmes de taxation au sein de l'UE", Revue économique de la Banque Nationale de Belgique.

Fagereng, A., et al. (2016), "Heterogeneity in returns to wealth and the measurement of wealth inequality", American Economic Review, No. 106, p. 651-55.

FOD Financiën (2021), "Fiscaal Memento 2021".

Frank, M., et al. (1978), "La distribution du patrimoine des particuliers en Belgique (1969)", Cahiers Economiques de Bruxelles 79, p. 341-389.

Garbinti, B., et al. (2020), "Accounting for Wealth Inequality Dynamics: Methods, Estimates and Simulations for France", Journal of the European Economic Association, 19(1), p. 620-663.

Hoge Raad van Financiën (2020), "Réductions des prélèvements sur le travail et les possibilités de financement", Avis.

Insee (2022), Patrimoine net, geraadpleegd op 4 januari 2023, op <https://www.insee.fr/fr/metadonnees/definition/c2248>.

Jakobsen, K., et al. (2020). Wealth taxation and wealth accumulation: Theory and evidence from Denmark. *The Quarterly Journal of Economics*, 135(1), bl. 329-388.

Jakobsen, K., et al. (2021), "Do the rich flee wealth taxes? Evidence from Scandinavia", Parijs-London Public Economics Conference.

Kapeller, K., et al. (2021), "A European wealth tax for a fair and green, recovery", Policy Study.

Kopczuk, W. (2015), "What Do We Know about the Evolution of Top Wealth Shares in the United States?" *Journal of Economic Perspectives*, 29 (1), p. 47-66.

Krenek, A., & Schratzenstaller, M. (2018), "A European Net Wealth tax", WIFO Working Papers, No. 561.

Kuypers, S., et al. (2021), "Redistribution in a joint income–wealth perspective: A cross-country comparison", *Socio-Economic Review*, Vol. 19, p. 929-952.

Leenders, W., et al (2020), "Offshore Tax Evasion and Wealth Inequality: Evidence from a Tax Amnesty in the Netherlands", CentER Discussion Paper, Vol. 2020-031.

Lips, W. (2023), "Hoe te beginnen aan een vermogenskadaster", geraadpleegd op 4 april 2023, op <https://www.sampol.be/2023/01/hoe-te-beginnen-aan-een-vermogenskadaster>.

Londoño-Vélez, J., & Ávila-Mahecha, J. (2020), "Behavioral responses to wealth taxation: evidence from a developing country", mimeo.

NBB (2022), "Verslag 2022: Ondernemingsverslag".

Nautet, M., et al. (2010), "Fiscalité des actifs des particuliers : tendances", Economisch tijdschrift van de Nationale Bank van België.

Nijskens, R. (2020-2021), "Loi du 17 février 2021 portant introduction d'une taxe annuelle sur les comptes-titres : soutenable sur le plan constitutionnel et efficace en pratique ?", Séminaire pluridisciplinaire, travail écrit, HEC Liège.

OESO (2013), "OECD Guidelines for Micro Statistics on Household Wealth", OECD Publishing.

OESO (2018), "The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD", OECD Tax Policy Studies, No. 26, OECD Publishing.

Pacolet, J., et al. (2014), "Le chaînon manquant : un véritable impôt sur les plus-values en Belgique".

Perret, S. (2020), "Why did other wealth taxes fail and is this time different?", Wealth Tax Commission Evidence Paper, No. 6.

Piketty, T. (2014), "Capital in the Twenty-First Century", Cambridge: Harvard University Press.

Rademaekers, K., & Vuchelen, J. (1999), "De verdeling van het Belgisch gezinsvermogen", Cahiers Economiques de Bruxelles 164, p. 375-429.

Rebattet, P. (2018), "La fiscalité internationale du patrimoine franco-belge", Edition Bruylant.

Rijksarchief (2016), "Afroming van de oorlogswinsten: het archief van de Tijdelijke Dienst op het Kapitaal", arch.be (website geraadpleegd in mei 2023).

Ring, M. (2021), "Wealth Taxation and Household Saving: Evidence from Assessment Discontinuities in Norway", Working Paper.

Scheuer, F., & Slemrod, J. (2020), "Taxing Our Wealth", Working Paper.

Seim, D. (2017). "Behavioral Responses to Wealth Taxes: Evidence from Sweden", American Economic Journal: Economic Policy, 9(4), p. 395-421.

Slemrod, J. (1990), "Do Taxes Matter? The Impact of the Tax Reform Act of 1986", Cambridge MIT Press.

Slemrod, J. (1995), "Income Creation or Income Shifting? Behavioral Responses to the Tax Reform Act of 1986", American Economic Review, 85(2), bl.175-80.

Valenduc, C. (2011), "Imposition des revenus du travail, du capital et de la consommation : évolutions récentes », Reflets et perspectives de la vie économique, bl. 173-207.

Valenduc, C. (2019), "Imposition des revenus du travail, du capital et de la consommation : l'apport de taux implicites à l'analyse des évolutions de politique fiscale", Reflets et perspectives de la vie économique, bl. 173-207.

Vermeulen, P. (2018), "How fat is the top tail of the wealth distribution?", *The Review of income and wealth*, No. 64, bl.357-87.

Zoutman, F. (2018), "The Elasticity of Taxable Wealth: Evidence from the Netherlands", Working Paper.

Zucman, G. (2008), "Les hauts patrimoines fuient-ils l'ISF ? Une estimation sur la période 1995 - 2006", PSE Working Paper.

Zucman, G. (2008), "Les hauts patrimoines fuient-ils l'ISF ? Une estimation sur la période 1995 - 2006", PSE Working Paper.

Zucman, G. (2019), "Global Wealth Inequality", *Annual Review of Economics*, Vol. 11, bl. 109-138.

8. Bijlagen

Bijlage A: Typologie van de vermogensbelastingen

Tabel A.1 Vergelijking van de vermogensbelastingclassificaties volgens de OESO en de EC

OESO-classificatie			ESR 2010		EC-rapport 'Taxation Trends'
Num.	FR	EN	Nummer	Benaming	
4000	Impôts sur les actifs	Taxes on property			Recurrent taxes on immovable property
4100	Impôts sur la propriété immobilière	Recurrent taxes on immovable property			
4110	<i>Des ménages</i>	<i>Households</i>	D.59A	Current taxes on capital	
4120	<i>Autres</i>	<i>Other</i>	D.29A	Taxes on land, buildings or other structures	
4200	Impôts périodiques sur le patrimoine net	Recurrent taxes on net wealth			Other property taxes
4210	<i>Des individus (=IPN)</i>	Individuals	D.59A	Current taxes on capital	
4220	<i>Des entreprises</i>	Corporate	D.59A	Current taxes on capital	
4300	Impôts sur les successions et les donations	Estate, inheritance and gift taxes			Other property taxes
4310	Impôts sur les mutations par décès et successions	Estate and inheritance taxes	D.91A	Taxes on capital transfers	
4320	Impôts sur les donations	Gift taxes	D.91A	Taxes on capital transfers	
4400	Impôts sur les transactions mobilières et immobilières	Taxes on financial and capital transaction	D.214B, C	Stamp taxes Taxes on financial and capital transactions	
4500	Autres impôts non périodiques sur les actifs	Non recurrent taxes	D.91B	Capital levies	
4600	Autres impôts périodiques sur les actifs	Other recurrent taxes on property	D.59A	Current taxes on capita	

Bron: EC(2022)

Tabel A.2 Definitie van de kapitaalbelastingen van de Europese Commissie

Capital and business income taxes:
From D.51- Taxes on income:
D.51a+D.51c1 Taxes on individual or household income including holding gains (part paid on capital and self-employed income)
D.51b+D.51c2 Taxes on the income or profits of corporations including holding gains
D.51c3 Other taxes on holding gains
D.51d Taxes on winnings from lottery and gambling
D.51e Other taxes on income n.e.c.
From D.613- Households actual social contributions:
D.613cs Compulsory actual social contributions by self-employed
Taxes on stocks (wealth):
From D.214- Taxes on products, except VAT and import taxes:
D.214b Stamp taxes
D.214c Taxes on financial and capital transactions
D.214k Export duties and monetary compensatory amounts on exports
From D.29- Other taxes on production:
D.29a Taxes on land, buildings or other structures
D.29b Taxes on the use of fixed assets
D.29e Business and professional licences
D.29h Other taxes on production n.e.c.
From D.59- Other current taxes:
D.59a Current taxes on capital
D.59f Other current taxes on capital n.e.c.
D.91 Capital taxes

Bron: EC(2022)

Tabel A.3 Definities impliciet belastingtarief op kapitaal in 2020 in de EU

Implicit tax rate on capital (income)		Capital (income) taxes /
		(1) + (2) + (3) + (4) - (5) + (6) - (7) + (8) - (9) + (10) - (11) + (12) + (13) + (14) - (15) + (16) - (17) + (18) + (19)
<i>Numerator:</i>		see Box C.3 – taxes on capital
<i>Denominator:</i>		
(1)	B.2n_S.11-12	Net operating surplus of non-financial and financial corporations (incl. quasi-corporations)
(2)	B.2n_S.14-15	Imputed rents of private households and net operating surplus of non-profit institutions
(3)	B.3n_S.14	Net mixed income of self-employed
(4)	D.41_S.11-12rec	Interest received by non-financial and financial corporations
(5)	D.41_S.11-12pay	Interest paid by non-financial and financial corporations
(6)	D.44_S.11-12rec	Insurance property income attributed to policy holders received by non-financial and financial corporations
(7)	D.44_S.11-12pay	Insurance property income attributed to policy holders paid by non-financial and financial corporations
(8)	D.45_S.11-12rec	Rents on land received by non-financial and financial corporations
(9)	D.45_S.11-12pay	Rents on land paid by non-financial and financial corporations
(10)	D.42_S.11-12rec	Dividends received by non-financial and financial corporations
(11)	D.42_S.11-12pay	Dividends paid by non-financial and financial corporations
(12)	D.42_S.13rec	Dividends received by general government
(13)	D.42_S.2rec	Dividends received by rest of the world
(14)	D.41_S.14-S15rec	Interest received by households, self-employed and non-profit organisations
(15)	D.41_S.14-S15pay	Interest paid by households, self employed and non-profit organisations
(16)	D.45_S.14-S15rec	Rents on land received by households, self employed and non-profit organisations
(17)	D.45_S.14-S15pay	Rents on land paid by households, self employed and non-profit organisations
(18)	D.42_S.14-15rec	Dividends received by private households, self-employed and non-profit organisations
(19)	D.44_S.14-15rec	Insurance property income attributed to policyholders received by private households, self-employed and non-profit organisations

Bron: EC(2022)

Tabel A.4 Inkomsten uit vermogensbelasting voor huishoudens in België

	Bedrag in miljoen euro			Aandeel van de belasting in de totale inkomsten uit vermogensbelastingen van de entiteit		
	2010	2015	2020 ⁹³	2010	2015	2020
Totale vermogensbelasting = inkomen + vermogen	9 881,1	13 727	13 44			
Totale belastingen op inkomsten uit vermogen	815	2 298	1 133	8,25%	16,74%	8,42%
Totale belastingen op activa	9 065,3	11 428,5	12 372,2	91,75%	83,26%	91,58%
Federale overheid	1 305	3 228	2 003	13,21%	23,51%	14,90%
Totale belastingen	86 620	98 885,2	98 287,9			
Zegelrechten (D.214B)	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%
Belastingen op financiële en kapitaaltransacties (D.214C)	370	595,7	700,8	3,74%	4,34%	5,21%
Registratierechten ⁹⁴	86,8	136,7	143,1	0,88%	1,00%	1,06%
Hypotheekrechten	75,3	93	84	0,76%	0,68%	0,62%
Taks op de beursverrichtingen (TOB)	133,7	287,1	412,6	1,35%	2,09%	3,07%
Belastingen op het inkomen van natuurlijke personen of huishoudens (D.51 A)	39 922,6	42 917,5	38 147,2			
Roerende voorheffing (Nat P)	2425,6	4104,1	3119,9	24,55%	29,90%	23,21%
Personenbelasting (PB) op de inkomsten uit activa	964	1394	1166	9,76%	10,16%	8,67%
Inkomstenderving belastinguitgaven bij verwerving van financiële activa	2591	3206	3176	26,22%	23,36%	23,62%
Personenbelasting (PB) op de inkomsten uit activa	-1 627	-1 812	-2 010	-16,47%	-13,20%	-14,95%
Jaarlijkse taks op winstparticipaties	16,8	6	22,6	0,17%	0,04%	0,17%
Belastingen op kapitaal (D.59A)	32,5	41	77,4	0,33%	0,30%	0,58%
Taks op de effectenrekeningen	0	0	27,4	0,00%	0,00%	0,20%
Vermogensheffingen (D.91)	300,2	563,4	301	3,04%	4,10%	2,24%
Buitengewone heffingen op activa of op het vermogenssaldo (D.91B)	300,2	563,4	301	3,04%	4,10%	2,24%
Taks op het langetermijnsparen	193,6	412,6	203,4	1,96%	3,01%	1,51%
Regionale overheid	5 585,5	6 989,5	7 607	56,53%	50,92%	56,58%
Totale belastingen	8 894,8	15 857,4	23 570,6			
Belastingen op financiële en kapitaaltransacties (D.214 C)	3 123	3 762,5	4 260,1	31,61%	27,41%	31,69%
Registratierechten	3 123	3 762,5	4 260,1	31,61%	27,41%	31,69%
Belastingen op grond of bouwwerken (D.29 A)	209,4	249,4	399,4	2,12%	1,82%	2,97%
Onroerende voorheffing (Nat P)	124,8	140,9	293,9	1,26%	1,03%	2,19%
Regionale belasting (BHG)	68,3	90	86,1	0,69%	0,66%	0,64%

De meeste gegevens voor 2020 zijn voorlopig en kunnen dus nog worden herzien.

⁹⁴ In het geval van registratierechten is het onmogelijk om een onderscheid te maken tussen het deel dat door huishoudens wordt betaald en het deel dat door bedrijven wordt betaald.

	Bedrag in miljoen euro			Aandeel van de belasting in de totale inkomsten uit vermogensbelastingen van de entiteit		
	2010	2015	2020 ⁹³	2010	2015	2020
Belastingen op vermogen (D.59) (1)	397,4	388,1	326,6	4,02%	2,83%	2,43%
Vermogensheffingen (D.91)	2 296,2	3 075,3	2 986,7	23,24%	22,40%	22,22%
Belastingen op kapitaaloverdrachten (D.91A)	2 269,4	2 996,1	2 966,8	22,97%	21,83%	22,07%
Successierechten	1 939,1	2 503,8	2 411,4	19,63%	18,24%	17,94%
Schenkingsrechten	330,3	492,3	555,5	3,34%	3,59%	4,13%
Buitengewone heffingen op activa of op het vermogenssaldo (D.91B)	26,8	79,3	19,8	0,27%	0,58%	0,15%
Lokale overheid	2 990,4	3 509,6	3 833,6	30,27%	25,57%	28,52%
Totale belastingen	7 995,8	9 067,5	10 070,5			
Belastingen op grond of bouwwerken (D.29A)	4200	4898	5323	42,51%	35,68%	39,60%
Onroerende voorheffing (Nat P)	2 800,1	3 265,3	3 548,7	28,34%	23,79%	26,40%
Belastingen op kapitaal (D.59A)	190,3	244,3	284,9	1,93%	1,78%	2,12%
Belastingen op patrimonium (grond en onroerende goederen) (2)	190,3	244,3	284,9	1,93%	1,78%	2,12%

Bron: NBB

Tabel A.5 Samenstelling van impliciet vermogensbelastingtarief tussen 2010 en 2017 in België

Vermogensbelasting	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PB op kapitaalinkomsten	-2,8%	-2,8%	-2,6%	-2,1%	-2,8%	-2,4%	-2,2%	-2,3%
Belasting op financiële inkomsten	3,8%	4,0%	5,4%	6,2%	7,0%	5,5%	5,7%	5,4%
Belasting op transacties, erfenissen en schenkingen	10,4%	10,5%	12,3%	12,2%	13,0%	11,4%	12,1%	12,9%
Roerende voorheffing	4,6%	4,6%	4,9%	4,7%	5,1%	4,5%	5,0%	5,1%
Impliciet tarief	16,0%	16,3%	20,0%	21,0%	22,2%	19,1%	20,6%	21,1%

Bron: Valenduc (2019)

Bijlage B: Analyseresultaten

Tabel B.1 Inkomstenschattingen voor een NVB in België (Apostel & O'Neill, 2022)

Belastingontduiking en -ontwijking	Groen	PVDA	De Grauwe
Geen	6,6 (0,4)	43,1 (4,0)	24,2 1,6
Geringe	6,2 (0,4)	32,0 (3,3)	22,3 (1,5)
Gematigd	6,0 (0,4)	26,0 (2,7)	21,3 (1,4)
Hoog	5,9 (0,4)	19,8 (2,0)	20,3 (1,3)
Brutoschatting gegeven door actoren	5	15	10

Bron: Apostel & O'Neill (2022)